

Б Р А Н И Ч

ОРГАН АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У БЕОГРАДУ

УРЕЂУЈЕ РЕДАКЦИОНИ ОДБОР

„БРАНИЧ“ ИЗЛАЗИ ЈЕДАНПУТ МЕСЕЧНО

ДОНОСИ АКТУЕЛНЕ ЧЛАНКЕ ИЗ ТЕОРИЈЕ СВИХ ПРАВНИХ НАУКА, САОПШТЕЊА ИЗ СУДСКЕ И УПРАВНЕ ПРАКСЕ, ДОМАЋЕ И СТРАНЕ — СА КОМЕНТАРИМА, ЧЛАНКЕ КОЈИМА ЈЕ СМЕР ЗАШТИТА ИНТЕРЕСА АДВОКАТСКОГ РЕДА И ШИРЕЊА ПРОФЕСИОНАЛНЕ СВЕСТИ, СЛУЖБЕНА САОПШТЕЊА АДВОКАТСКИХ КОМОРА, КОЈЕ „БРАНИЧ“ ИМАЈУ ЗА СВОЈ ОРГАН.

Б Е О Г Р А Д

1930.

Уредништво се налази у улици Ускочкој бр. 2
Београд. — Рукописи се не враћају.

Прештампавање градива из часописа допу-
штено само са тачним означањем извора.

ВЛАСНИК И ИЗДАВАЧ „БРАНИЧА“ ЈЕ АДВОКАТСКА КОМОРА У БЕОГРАДУ, КОЈУ ПРЕДСТАВЉА
ПРЕДСЕДНИК ОБРАД БЛАГОЈЕВИЋ.

УРЕДНИК „БРАНИЧА“ ЈЕ ПРЕДСЕДНИК АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У БЕОГРАДУ ОБРАД БЛАГОЈЕВИЋ.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

САРАДНИЦИ „БРАНИЧ“-А

У 1930. ГОДИНИ

АРАНЂЕЛОВИЋ Д. Др., професор Университета
АЋИМОВИЋ Р. МИЛАН, адвокат
БЛАГОЈЕВИЋ Б. ОБРАД, адвокат
БЛАГОЈЕВИЋ О. ВИД. Др., адвокат
БРАНКОВИЋ ДРАГОЉУБ, инспектор Мин. просвете
БРАНКОВИЋ Д. ДОБРИВОЈЕ, судија
ВУКЧЕВИЋ РАДОЈА Др. адвокат
ДЕМАЈО САМУИЛО, адвокат
ЖИВАДИНОВИЋ Ж. МИЛАН, адвокат
ИВАНОВИЋ ТИХОМИР, секретар Касационог Суда
ЈЕЛИЋ М. ИЛИЈА Др., судија
ЈОВАНОВИЋ Б. ДРАГОСЛАВ Др., професор Университета
ЈОВАНОВИЋ СТОЈАН, судија
КОСТИЋ М. ЛАЗА Др., професор Университета
МИШИЋ П. ДУШАН, судија
ПЕТКОВИЋ С. ДОБРА, адвокат
ПЕТРОВИЋ Д. БОРИВОЈЕ, судски писар
РИСТИЋ Н. ДРАГУТИН, адвокат
СТАМЕНКОВИЋ ТРАЈКО
СТОЈИЛОВИЋ РАД., адвокат
СУПИЋ С. МАРКО Др., адвокат
ЧУБИНСКИ М. АРСЕН Др., адвокат

САДРЖАЈ „БРАНИЧ-А

У 1930. ГОДИНИ

Ч Л А Н Ц И :

Бранич и адвокати, од Обрада Б. Благојевића, претседника Београдске адвокатске коморе, претседника Савеза адвокатских комора	1
Законодавни поступак, од Д-р Драгослава Б. Јовановића, професора Београдског Универзитета	3
Ранг министра, од Д-р Лаз. М. Костића, проф. Универзитета	6
Нужна одбрана, од Д-р Радоја Вукчевића, адв.	9
Неколико спорних питања из српског обичајног права, од Д-р Илије М. Јелића, судије	11
Педагогика морално посрнуле деце и малолетника, од Д-р Драгољуба Бранковића, инспектора Министарства просвете	23
О застарелости тужбе трговца према нетрговцу за излиферовани материјал, од Д-р Радоја Вукчевића, адвоката	31
Позивање на законске прописе, од Д-р Л. М. Костића	32
Пензионифонд адвоката	34
§ 120. Зак. о адвокатима, од Рад. Стојиловића	35
Судије и адвокати на послу истраживања правде, од Д-р Радоја Вукчевића, адвоката	73
Критичан период код преноса непокретних добара, од Мил. Р. Аћимовића, адвоката	79
Рад једног акционарског друштва када поступи по овлашћењу из својих правила не може се нападати путем тужбе суду, од Д-р Видана О. Благојевића, адвоката	81
Бранилац-неадвокат. Смисао § 120 Зак. о адв. и § 58 Новог Крив. Суд. Пост. од Д-р Радоја Вукчевића, адв.	83
Отварање стечаја по новом стечајном закону, од Д-р Арсена М. Чубинског, адвоката	85
Две нужне исправке код утаје из §-а 320 крив. зак., од Драгутина Н. Ристића, адв.	88
Проблем саучешћа, од Д-р Марка С. Супића,	90
Коцка — §§ 158. и 326. Крив. Закона, од Драгутина Н. Ристића, адвоката	97
Да ли је одлука Одбора Коморе : да адвокат, који пресељава пословно седиште из места једне у место друге Коморе, мора платити уписнину из ст. 1 § 61 пословника, сагласна са законом, Д. И.	99

УН И В Е Р З И Т Е Т С К А Б И Б Л И О Т Е К А	Корекционализација казне из § 71. Крив. Зак., од Радоја Вукчевића	153
	Је ли вредност покрађе релативна и код опасних крађа? од Стојана Јовановића, судије	155
	Осигурање осуђеника у несрећним случајевима при раду, од Д-р Илије М. Јелића	156

СУДСКА И АДМИНИСТРАТИВНА ПРАКСА

§ 413. Кћи умрлог има права заједничког уживања његове заоставштине са заосталом удовом и ако се је за живота очева удала и отишла из његове куће	37
Муж је обавезан да сноси трошкове за набавке које изврши жена за своју личну употребу као и за кућевне потребе. — М. Живадиновић	38
Наређењем § 417. тач. 4-а грађ. суд. пост. и Правилем Министра Правде од 4-II 1874. г. Бр. 354 законодавац је заштитио земљоделцу својину а не само уживање тамо наведеног минимума имовине. — Т. И.	39
§ 601. Кад је дужник извршном судском пресудом осуђен на плаћање већег интереса од 12% онда суд не може повериоца одбити од тражења обезбеђења тог већег интереса	40
Признање на белешци код Духовног Суда у бракоразводној парници о примљеном миру, није пуноважно, пошто је дато пред надлежном влашћу, те се на основу оваквог признања не може одобрити забрана у смислу § 377. Грађ. Суд. Пост. — Д-р Вид. О. Благојевић, адв.	40
За постојање дела преварног одвођења — § 188. К. З. (§ 278. новог Крив. Зак.) потребно је да се утврди, да је обећање брака било средство за превару. — Т. И.	42
Кад суд изрекне казну по старом казненем законнику, као блажијем за кривца у смислу § 2. новог кривичног законика, онда у погледу олакшавних околности не може применити прописе новог крив. зак., већ и за то има да примени стари казнени законик (Одлука Опште Седнице Касационог Суда). — Т. И.	43
Кормчија и развод брака. — Д-р Вук	44
Једна одлука Касационог Суда и § 291. Г. С. П. — Боривоје Петровић	45
Нешто о појму и суштини капаре с обзиром на један конкретан случај. — Б. Д. Петровић	46
Примедбе Касационог Суда о томе: да се држава, вршећи саобраћај на својим железницама, јавља у улози трговца и закључује трговачке послове. — Трајко Стаменковић	47
За тужбу из § 303. а. грађ. зак. надлежан је Првостепени Суд за град Београд, иако је посао, који се тужбом напада, трговачки. — Самуило Демајо, адвокат	100
Правила за одмеривање казни старијим малолетницима предвиђена су у § 30. крив. зак. и по том пропису казна се има и одмеравати а не по § 71 крив. зак., јер § 30 крив. зак. нормира специјално кажњавање старијих малолетника. — Саопштио Д. Д. Бранковић, суд.	101
За спорове са државом, кад је трговачки посао у питању, надлежан је редован грађански суд. — Застарелост за накнаду штете против државе, кад проистиче из истог посла, почиње тећи од последње радње министарства против које се не може употребити више редовно правно средство. — Оба ова пита-	

ња, као претходна, може суд расправити једним решењем. — Видан О. Благојевић, адвокат

159

Надлежног Државног Савета, као Врховне Државне Управне Власти, по трећем ставу чл. 170. Зак. о општинама (српског), није укинута чланом 52 Зак. о Државном Савету и Управним Судовима. — Самуило Демајо, адв.

162

Верски обзири парничара нису разлог за одлагање рочишта за заклетву. — Н. Ј. В.

164

Две одлуке Касационог Суда изазване сукобом надлежности између првостепеног суда и редовне иследне власти. — Душан П. Мишић, судија Варош. Суда

165

§ 2. Кр. Законика и противразлози Скопљанског Апелационог Суда од 22 фебруара 1930. год. Бр. 1934. — Душан П. Мишић, судија

166

Страно правосуђе

Одговорност гостионичара и држаоца сале за балове за ствари предате гардероби. Д. С. Петковић

49

Заблуда правде или оцеубица. Случај студента Халсмана. — Д-р Радоје Вукчевић

102

Старатељски судија одговара за штету, по правилу, само малолетнику а не и трећем лицу. — Д. С. Петковић

167

Чувар мираза дужан је да врати мираз услед отпадања сврхе и у случају саме брачне раставе. — Д. С. Петковић

168

Обим мираза одређује се према имовним односима даваоца мираза у времену стварног постанка потраживања. Околности које су после настале морају се оставити без пажње — §§ 1218., 1264. Гр. зак. — Д. С. Петковић

168

Расправни суд може допустити једном наследнику да, и противу воље других наследника, врши над заоставштинским предузећем, преко трећег лица, право контроле које му припада. — Д. С. Петковић

168

Допуштена награда брачног посредника — Д. С. Петковић

169

Закључење брака Аустријанца са туђинком у туђини. Неодржавање форме која у туђини важи, брачна је препрека јавно-правног карактера. — Д. С. Петковић

169

А је прегазио жену Б а њен муж Ц и њен непунолетни син Д тражили су накнаду штете у форми месечне ренте од 60 шилинга. — Д-р Радоје Вукчевић

169

А је тужбом тражио од Б да му поврати 335, од 650 шилинга, колико му је платио за продату краву. Ово тражење је засновано на томе што крава није давала предвиђени квантум млека, те је тиме њена вредност сведена на само 315 шилинга. — Д-р Радоје Вукчевић

170

Општина је одговорна за накнаду штете код несретних случајева услед слабог стања општинских путева, не само кад се она о одржавању путева стара, већ и кад то одржавање на треће лице путем уговора пренесе. — Д-р Радоје Вукчевић

170

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

Попис функционера Адвокатских Комора у Краљевини Југославији

Савез Адвокатских Комора Краљевине Југославије	51
Пословник Савеза Адвокатских Комора	57
Адвокатска Комора у Београду	59
Адвокатска Комора у Загребу	60
Адвокатска Комора у Скопљу	61
Адвокатска Комора у Љубљани	62
Адвокатска Комора у Сарајеву	63
Адвокатска Комора у Подгорици	63
Адвокатска Комора у Сплиту	64
Адвокатска Комора у Новом Саду	64

Јуриспруденција адвокатске Коморе

Адвокат који се пресели са територије друге адвокатске коморе и тражи упис у именик адвокатске ове коморе мора платити пуну уписнину предвиђену у §-у 61 пословника коморе	65
Адвокат — избеглица из Русије не може бити уписан у именик адвоката док не положи адвокатски испит после вежбе од године дана и ако је положио судачки испит на територији Врховног суда у Сарајеву	65
Борба против пискарача	66
Списак адвоката и адвокатских приправника	68
Припрема правилника о наградама адвоката	104
Да ли адвокати имају право заступања пред духовним судовима и одбране пред војним судовима	105
Мишљење Београдске Адвокатске Коморе по пројекту унифицираног међународног чековног закона	109
Статут часописа „Бранич“	110

Списак адвоката :

Адвокати-чланови Адвокатске Коморе у Загребу	111
Адвокати-чланови Адвокатске Коморе у Љубљани	116
Адвокати-чланови Адвокатске Коморе у Новом Саду	118
Адвокати-чланови Адвокатске Коморе у Подгорици	121
Адвокати-чланови Адвокатске Коморе у Сарајеву	121
Адвокати-чланови Адвокатске Коморе у Скопљу	123
Адвокати-чланови Адвокатске Коморе у Сплиту	124
Уписани у именик адвоката	125
Избрисани из адвокатског именика	126
Делегирање члана за рекламациони одбор на територији финансијске дирекције Дринске бановине	127

WWW.UNILIB.RS

БРАНИЧ

Извештај Одбора Коморе II Редовној Скупштини Адвокатске Коморе у Београду, одржаној у згради Радничке Коморе 26. октобра 1930. год. у Београду	128
Члански улози	171
Промена адресе	172
Карта идентитета	172
Избрисани из именика адв. приправника	173
Преселио канцеларију	173
Уписани у именик адв. приправника	173
Избрисани из именика адв. приправника	173
Променили канцеларије	173
Правила Пензионог Фонда Адвокатске Коморе у Београду	173

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗН

Д-р Јанковић Драгутин : Коментар меничног Закона о чеку, Београд, 1930.— Д.С.П.	50
Окућје	176

ЧИТУЉА

Смрт Сотира Аранђеловића, адв. из Београда	176
--	-----

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Бранич и адвокати

Са овом 1930. год. Бранич улази у своју осамнајесту годину излажења. Покренут 1887. г. он је дошао да смени или да допуни дошаташње правне листове и часописе као: Правду, Говорницу, Судски лист, Пороту, Српски правник. Право и др. и да ошвори своје ступце правним теоретичарима и пракшичарима. Пуних дванајест година пре раша, све до 1906. год. закључно, Бранич је, као орган Удружења Јавних правозаступника Краљевине Србије, високо држао правничку заставу, иштитећи поред ужих адвокатских интереса, још и цео правнички ред, ударајући му солидне основе и криштурујући све оно што је било за криштуру.

Од 1925. год. па непрекидно све до данас, Бранич, као орган Уружења јавних правозаступника за Србију и Црну Гору, наставља свој рад, достојно продужавајући старе традиције. Он се у исто време прилагођава новим потребама створеним новом државом — уједињеном и проширеном Краљевином, — и као такав представља једно озбиљно и признато гласило за све оне, који сматрају да треба са пером у руци, начелно, правнички, да ушичу на шок ствари у нашој новој држави. С тога су у Браничу нашли места нарочито млађи правници, који су, дошавши из Француске првенствено, преко овог нашег часописа, пренели нове идеје и дали своје прилоге нашој правној науци а преко ње и нашој новој држави. У овом смислу Бранич је добио озбиљно признање од свих оних, којима је стало до добра наше нове отаџбине.

Нови закон о адвокатима Бр. 21560 од 17. марта 1929. год. дао је адвокатском реду ново уређење, признавши му широку аутономију у оквиру аутономних адвокатских комора. Адвокати од овог важног закона, представљају ред јавних функционера, јер је адвокатура према чл. 1. закона занимање јавног поретка. Сходно законским одредбама, адвокатске су коморе у току 1929. год. изабране и конституисане и њихов рад је почео доносити добре резултате. С једне стране, адвокати као организовани ред са занимањем за које закон каже да је јавног поретка, у својим захтевима и потребама налазе ослонаца и заштите у својим слободно изабраним Коморама. С друге стране, остали грађани наши, имају најпошпунију заштиту у случају неправилног рада адвоката у организацији Комора и Дисциплинских Судова. Тако је, новим законом о адвокатима, ударен солидан основ адвокатском реду те су са њиме, адвокатима призната она права, али и наметнуше оне дужности, која им признају и које им намећу сва остала модерна законодавства.

Наши адвокати ће умети поштовати овај закон и чувати га као основни по њихов ред. Они ће се умети користити широком аутономијом коју им признаје овај закон и неће својим држањем дати повода да се дира у њихова права. Они су свесни тога, да је аутономија основ за даљи њихов рад и да је то услов за њихов даљи развој. Без аутономије нема развоја.

Бранич од ове године појављује се као орган Београдске Адвокатске Ко-

морe. По ликвидацији Удружења јавних правозаступника, које је за адвокатски ред учинило веома много, Бранич је са пуно славе и сјајних традиција прешао на Београдску Адвокатску Комору. Он ће са истом енергијом бранити интересе адвокатског реда, поред тога што ће начелним и документованим расправама и чланцима упућати на опште правно образовање и правну свест наших грађана.

Још је свима у свежој успомени борба око доношења новог закона о адвокатима. Свесћан тога, да стари закон о правозаступницима од 15. јуна 1865. год., незнатно допуњен и измењен законима од 30. новембра 1871. год. и 15. октобра 1896. г. не одговара више новим потребама и судства и адвокатури, законодавац је имао, пред доношење новог закона, да издржи приличну борбу са разним мање више неодговорним елементима. Испитало је се да су адвокати *via facti* стекли сва она права која су им доцније призната редовним законским путем, да су то материјално најобезбеђенији људи, да њихов рад не подлежи никаквој контроли и да њихова улога у суду и ван њега није она какву они сами представљају, поред тога што нико сем адвоката не тражи овај закон. Ови су приговори пошлаци најчешће из редова надри-адвоката и пискарача, којима је се, са доношењем новог закона, имао забранити штетан посао за све а нарочито за парничаре и за правилно изрицање правде.

Међутим, законодавац је куражно и одважно одгурнуо ове приговоре без икаквог озбиљног основа и пред неминовном потребом, донео закон о

адвокатима. Тиме је законодавац показао и доказао да има државничког смисла и да може да осети сву важност једног закона, којим се чишћав један скуп људи, са највишим квалификацијама, уводи у ред организованих људи.

Са своје стране ово заузимање законодавца и високо схватање о адвокатима, адвокати ће умети оправдати. Висок позив адвоката, одбрана слободе, чисти, имања, биће увек најважнија дужност адвоката. Адвокати, као савешодавци у нужди, умеће чувати поверене тајне и разумети напор са којим ово чине њихови клијенти. Они ће пружити својим клијентима све своје и личне и професионалне способности да им помогну у нужди. До адвоката зависиће са колико ће им се пажње, чисти и поверења обраћати клијенти. А Бранич стајаће са својим традицијама и ступцима увек приступачан свима онима који буду схватили адвокатски позив као један од најузвишенијих, и који се буду борили да он такав увек остане. Он неће дозволити да се праведни интереси адвоката угрозе, већ ће увек бити готов да адвокатима, у одбрани њихових интереса буде најважнији ослонац и најјачи бранилац.

Нека би се адвокати, у новој ери њихове професије, показали достојни новог закона и свога Бранича, а ја им то не само желим већ их и позивам да сваки свој рад саобразе закону, јер ће тако најбоље одговорити својој узвишеној дужности и показати се достојни права признаних им новим законом о адвокатима.

Обрад Б. Благојевић,

председник Београдске адвокатске коморе
председник Савеза адвокатских комора

Законодавни поступак

Д-р Драгослав Б. Јовановић

професор Београдског Универзитета

Садашњи законодавни поступак разликује се од ранијег у томе што законодавну власт врши Краљ сам, а не дели је више са Народном Скупштином као што је то било до 6. јануара 1929. Тога дана објавио је Краљ манифестом народу своју одлуку: 1) да устав од 28. јуна 1921. престане важити; 2) да сви земаљски закони остају у важности док се према потреби његовим указом не укину и 3) да ће се на исти начин, дакле указом, доносити у будуће нови закони. Ова одлука нашла је потврде и у закону о Краљевској власти и о врховној државној управи од 6. јануара 1929,¹⁾ у чијем чл. 18. је прописано да „Краљ издаје и проглашује законе указом.“ Овим прописом једног од основних закона нашег садашњег државног уређења стављен је најважнији моменат у доношењу закона, стварање законодавне воље, у искључиву надлежност Краљеву. На Краља је тиме прешло и вршење државне суверене законодавне власти у пуној мери, и он је одиста постао „носилац све власти у земљи“ како се изражава чл. 2. поменутог Закона о Краљевској власти, дакле такав државни поглавар који собом и оличава јединство државне власти. У своје време у осталом суверена државна власт је и примила овај назив од државног поглавара, суверена, коме је исто тако у пуној мери припадала.

Што се самог законодавног поступка тиче, он по правилу и сада, као и раније, пролази кроз поједине поступне фазе. Тако пре свега законодавну иницијативу врши управна власт. Иницијатива управо припада Краљу као шефу те власти, а врше је поједини министри по његовом овлашћењу. По чл. 2. Закона о уређењу врховне државне управе од 31. марта 1929.²⁾ у надлежност министарстава, свакога за свој делокруг, спада и припремање законских предлога. Уредбом о подели и одељења Претседништва министарског савета и министарстава од 19. априла 1929.³⁾ коју је на основу чл. 5. поменутог закона прописао Претседник министарског савета, детаљније је одређено које ће се одељење бавити радом на законима. Тако на пример у надлежност канцеларије Претседништва министарског савета спада отправљање послова око доношења

закона (§ 1). У Министарству правде у надлежност одељења законодавног и за увођење закона спада припрема и израда законских пројеката, уредаба и правилника по струци Министарства Правде (§ 2). У другим министарствима обично општа одељења, у колико их има, а често и остала одељења одн. одсеци свако у своме делокругу, врше припремне законодавне радове. Тако на пр. у надлежност правног одсека општег одељења Министарства Грађевина, према уредби о уређењу тога министарства од 12. јуна 1929.⁴⁾ издатој на основу напред поменутог закона и уредбе, као и Закона о устројству државне управе од 8. јуна 1929.⁵⁾ —, спада и „дефинитивна редакција закона, уредаба... спремљених од појединих одељења.“ Правни одсек правног одељења Министарства унутрашњих послова према Уредби о уређењу тога министарства, од 25. јула 1929.⁶⁾ спрема и израђује предлоге закона и уредаба и правилнике из делокруга Министарства унутрашњих послова и учествује у изради предлога закона који се спремају у другим ресорима и даје мишљење о њима у колико ови предлози буду имали везе са опште управном службом. Сличне одредбе налазе се и у Уредбама о уређењу осталих министарстава.

Законски предлози израђени у појединим министарствима упућују се Претседнику Министарског Савета. У Претседништву (општем одељењу) постоји нарочити законодавни одсек у чију надлежност „спада законодавна иницијатива, сви послови око доношења закона, уредаба и правилника, Врховни Законодавни Савет, и надзор над увођењем закона у живот“ (§ 5 Закона о уређењу Претседништва министарског савета од 1. маја 1929.⁷⁾ Претседник министарског савета спроводи овоме Врховном законодавном савету на оцену израђене законске предлоге

Врховни законодавни савет установљен је као законодавни орган Претседника министарског савета, при Министарству Правде (на место сталног законодавног савета) Законом о Врховном законодавном савету и комисијама стручњака при Министарству

⁴⁾ Сл. Нов. бр. 142-IX — од 20. јуна 1929.

⁵⁾ Сл. Нов. бр. 136-LVI — од 12. јуна 1929.

⁶⁾ Сл. Нов. бр. 175-LXXIII од 30. јула 1929.

⁷⁾ Сл. Нов. бр. 105-XLII од 7. маја 1929.

⁸⁾ Сл. Нов. бр. 28-XIII од 4. фебруара 1929.

¹⁾ Службене Новине, бр. 6 од 6. јануара 1929.

²⁾ Сл. Нов. бр. 78-XXXII од 3. априла 1929.

³⁾ Сл. Нов. бр. 94-XXXIX од 22. априла 1929.

правде, од 31. јануара 1929.⁹⁾ Његов је задатак да са стручне и правне стране прегледа и оцењује пројекте закона, уредаба и правилника са законском снагом (чл. 1 зак.) Нарочитим Правилником од 18. фебруара 1929.⁹⁾ регулисани су детаљније организација и рад Врховног законодавног савета.

Пошто законски предлог буде претресен и примљен у Врховном законодавном савету, доставља га његов претседник сталном референту Претседника министарског савета, који о томе подноси реферат Претседнику Министарског савета. По месту на коме се налази у току законодавног поступка, одговарао би претрес у Врховном законодавном савету претресу у народном представништву. Али основна разлика између функције народног представништва и Врховног законодавног савета јесте у томе што се на законском предлогу који је Народно представништво једном усвојило, не могу вршити више никакве измене у даљем законодавном поступку, док је сасвим обрнут случај са законским предлогом који изиђе из Врховног законодавног савета. На име ресорни министар може у споразуму с Претседником Министарског савета вршити и даље измене на законодавном предлогу који је усвојио Врховни законодавни савет. Ове измене могу се вршити све до самог потписивања закона од стране Краља. У опште је могуће да се један законски предлог и не подноси на претрес законодавном савету, и да без његовог учешћа постане законом. Такав је, на пример Закон о избору патријарха српске православне цркве од 6. априла 1930.¹⁰⁾ Ипак су значај и улога Врховног законодавног савета у данашњем нашем законодавству врло велики. Стручност његових чланова пружа довољног јемства да се закони добро израђују, како са гледишта правне политике тако и са гледишта законодавне технике. Кад кроз једно стручно тело пролази за кратко време један велики број закона, и у томе већ лежи гаранција да ће они бити у складу један с другим и да се неће сукобљавати и узајамно потирати. Разуме се да и овакав рад мора имати својих недостатака, али њих ће бити у много мањој мери него на пр. што је то било код указног законодавства, које је претходило уставу и затим било озакоњено.

Кад законски предлог изиђе из Врховног законодавног савета и у претседништву односно ресорном министарству буде евентуално још и дефинитивно редигован, под-

носи га Краљу на потпис ресорни министар. Закон често садржи у прелазним наређењима пропис да ступа у живот кад га Краљ потпише. Исти термин употребљаван је и за време устава. Али онда је Краљев потпис значио потврду, санкцију закона, значио је да се краљева воља сјединила са Скупштинском и да је тиме завршено стварање законодавне воље. Данас међутим краљев потпис значи нешто друго, он не значи само завршавање стварања законодавне воље, већ управо стварање те воље у потпуности, не давање пристанка да предлог који је законодавно тело решило постане закон, већ само стварање, прописивање закона. Овде се може приметити да се у акту проглашавања увек ставља да Краљ прописује закон, ма да се овај израз не предвиђа Законом о Краљевској власти од 6. јануара 1929. нити којим другим законом. У Закону о краљевској власти се каже да Краљ издаје законе; међутим оба ова израза: и прописивање и издавање значе једно исто.

Ако би се примила теорија немачког правника Лабанда о одвајању законске садржине од законске заповести, онда би Краљево потписивање закона било управо то издавање законске заповести, које је као најважнији моменат у стварању закона и Лабанд ставља у надлежност монарха, признајући му тиме у законодавству претежан положај над парламентом који би само имао да формулише законску садржину, слично нашем Врховном законодавном савету. Чак се може рећи да нашим приликама боље одговара ова Лабандова теорија него приликама на које ју је он примењивао. Ово због тога што код нас не постоји за решавање о законима једно такво тело као што је парламенат, те се код нас не би могао стављати онај приговор који се с правом чинио Лабанду, на име да монарх не може ништа изменити у законском тексту који је парламенат усвојио, односно не може издавати закон без пристанка парламента, те да му према томе не припада никакав претежан положај у законодавству. Као што смо видели, Краљ може по својој вољи изменити сваки законски предлог који му се поднесе на потпис, ма он и био претресен и примљен у Врховном законодавном савету. Али овакво одвајање законске заповести од законске садржине у опште није потребно чинити, јер баш и кад Краљ потпише један законски предлог онакав како му је поднет, не вршећи у њему никакве измене, то бива зато што га је он примио, усвојио, те се може рећи да закон потиче од њега, и да баш он, дајући за-

⁹⁾ Сл. Нов. бр. 45-XX — од 23. фебруара 1929.

¹⁰⁾ Сл. Нов. бр. 79-XXX од 6. априла 1930.

конску снагу својој замисли, ствара законодавну вољу и прописује закон. Према томе Краљу сада припада законодавна власт у пуној мери, и то суверена, правно неограничена, највиша која може постојати у једној држави, и с којом се ни једна друга не може упоредити.

Закон који је прописао, Краљ и проглашује. Проглашавање закона јесте писмено сведочанство да је закон издан (прописан). Према чл. 2. и 18. Закона о краљевској власти и врховној државној управи Краљ издаје и проглашује законе указом који садржи сам закон. И ако су издавање закона и његово проглашавање два разна акта, ипак их Краљ врши једновременно, стављањем једног јединог потписа на указ којим се закон проглашује.

Указ о проглашавању закона садржи уводну форму у којој Краљ изјављује да прописује и проглашује закон, чији се назив наводи у целини. За овим следује законски текст, који на крају обично садржи и пропис о томе од када закон важи. Указ према чл. 18. Закона о краљевској власти, премапотписује Претседник министарског савета и ресорни министар, обично један, или ређе двојица или и тројица, ако се законска садржина тиче два или три ресора (на пр. озакоњење трговинских уговора). Указ даље премапотписује и Министар правде који на указ ставља и државни печат. Сличан пропис садржи и чл. 10. Закона о уређењу Врховне државне управе од 31. марта 1929.¹¹⁾, по коме „закони морају бити премапотписани од претседника министарског савета и од оних министара којима је њихово извршење стављено у дужност, а поред тога и од Министра правде који на њих ставља Државни печат.“ Указ још садржи и место и датум проглашавања закона. Место сведочи да је закон издат на државној територији, а датум проглашавања, као датум кога је закон донет, служи за његово ближе одређивање, т. ј. од када је закон, а важан је донекле и због расправљања питања о повратној сили закона.

Као што се види, проглашавање закона врши се и сада на сличан начин као и раније. Из акта проглашавања судови се уверавају да је Краљ одиста прописао један закон. И пошто су судије и по Закону о судијама редовних судова од 8. јануара 1929.¹²⁾ независне и у изрицању правде не стоје ни под каквом влашћу, но суде по законима, то они неће применити један закон који би био неправилно проглашен, јер неправилан

акт проглашавања не би био доказ да је Краљ одиста издао закон који су једино дужни судови да примењују. Неправилно проглашен био би на пр. закон на који не би био стављен државни печат, или који не би садржавао потребне министарске премапотписе. Пошто дакле ови премапотписи чине акт проглашавања пуноважним и тиме закон обавезним за судове и остале власти, као и за појединце, без чега закон у опште не би важио, то министри својим премапотписом (односно издавањем оставке) примају одговорност за законе. У томе по правилу и лежи велики правни значај акта проглашавања.

Одговорност коју министар у опште узима код нас сада својим премапотписом нарочите је врсте, и разликује се, наравно од одговорности у парламентарном режиму; не може то, на пр. бити одговорност за какав неуставан акт или томе слично. Њу треба исто тако разликовати и од одговорности предвиђене Законом о уређењу врховне државне управе од 31. марта 1929 (чл. 15—30)¹³⁾ по коме Краљ може оптужити министре за повреду земаљских закона учињену у службеној дужности. Нама изгледа да би се одговорност скопчана с премапотписом могла најпре саобразити чиновничкој одговорности, и схватити као нарочита врста дисциплинске одговорности Краљу као највишем шефу управе. Министар може одговарати за извесне неправилне претходне радње код доношења закона, или у опште ако наведе Краља на издавање каквог неправилног акта на коме би био и његов премапотпис.

Један закон не може важити ни имати обавезну снагу док се не објави, како би се с његовом садржином могли упознати они којих се тиче, дакле и власти и грађани. Објављивање закона назива се код нас обнародовањем закона и оно се врши на тај начин што се указ којим је закон проглашен, објави у Службеним Новинама. Због тога проглашавање закона не треба мешати с обнародовањем. Ипак се код нас дешава да се израз проглашавање (проглашење) употреби у смислу обнародовања закона. На тај начин поступљено је на пр. у закону о помоћи за асанацију села, од 10. јануара 1930,¹⁴⁾ у закону о сузбијању заразних болести, од 10. јануара 1930,¹⁵⁾ у Закону о контроли лекова биолошког порекла од 31. јануара 1930,¹⁶⁾ и т. д. Овакву

¹¹⁾ Сл. Нов. бр. 78-XXXII од 3. априла 1929.

¹²⁾ Сл. Нов. бр. 7 од 8. јануара 1929.

¹³⁾ Сл. Нов. бр. 78-XXXII од 3. априла 1929.

¹⁴⁾ Сл. Нов. бр. 12-IV од 17. јануара 1930.

¹⁵⁾ Сл. Нов. бр. 18-VII од 24. јануара 1930.

¹⁶⁾ Сл. Нов. бр. 33-XI од 11. фебруара 1930.

погрешну праксу требало би на сваки начин прекинути. Дужност објављивања закона стављена је по чл. 18 Закона о краљевској власти у надлежност Министра правде који се „стара о обнародовању закона у Службеним Новинама. Поред тога, по § 2 Уредбе о подели на одељења претсединства Министарског савета и Министарстава, одељењу законодавном и за увођење закона спада у надлежност обнародовање закона и уредаба. У пракси међутим обично се о обнародовању закона старају дотични ресорни министри којима се то обично наређује у указу о проглашавању закона.

Поменути Закон о краљевској власти у чл. 18 прописује још и то, да закон добија обавезну снагу 15 дана после обнародовања, ако сам закон другачије не одреди. У пракси се међутим врло често употребљавају различити изрази који имају да покажу моменат од када закон важи. Тако на

пример често се каже да закон ступа у живот кад се обнародује, а обавезну снагу добива извесног одређеног дана.

Исто тако често се каже да закон ступа у живот (или ступа на снагу) кад га Краљ потпише, а обавезну снагу добија кад се обнародује. Најправилније би било кад би се употребљавала једнообразна формула, која би увек обавезну снагу закона чинила зависном од обнародовања закона.

Најзад помињемо да се код нас дешавају и друге неправилности у вези с обнародовањем закона, као што је на пр. давање обавезне снаге закону и пре његовог обнародовања.¹⁷⁾

¹⁷⁾ Искрпан рад о нашем садашњем законодавном поступку читао је јануара тек. год. у Семинару за јавно право на правном факултету београдског универзитета докторанд права г. Зубац Н. Дане проф. Из тога рада смо и ми узели неке податке, што овде радо наводимо.

Ранг министра

Д-р Лаз. М. Костић

проф. Универзитета

1. — Питање о међусобном рангу појединих министара није се, све до 1929 године, појављивало као правно питање. Сматрало се, истина, да су министри, пре означени у Указу о именовању, старији од оних који им следе, али ово њихово ранжирање, овај ред наименовања, није повлачио за собом никакве правне последице. Сваки је од министара био врховни шеф свога ресора, независан од других; плате и правни положај били су им истоветни. Једино се постепено уздигао над обичним, ресорним министрима, претседник Министарског савета. Њега је, у случају отсуства или спречености, заступао обично најстарији по реду именовања министар (у периоду од 1918—1921 потпретседник Министарског савета), али по Закону о устројству централне управе од 1862, могао је Краљ именовати за његовог заступника ма кога од министара. Најстарији по именовању министар није имао неко субјективно право на заступање спреченог претседника. Ако би био именован неки други министар, млађи по постављењу, а не он, тај указ је имао пуну правну снагу и није се могао нападати. Краљ је имао дискреционарно право да бира заступника отсућном и спреченом претседнику, право које је по уставној пракси било

везано за претходан предлог спреченог претседника.

У новом Закону о врховној државној управи од 31 марта 1929 задржат је принцип да претседника Министарског савета отсућног ван земље, или за дуже времена спреченог, заступа министар кога Краљ одреди. Али привремено спреченог претседника „заступа министар најстарији по постављењу.“ Такав министар стиче, дакле, право да ступи у функције претседника Министарског савета чим је овај спречен да их врши а није јасно очитована намера да то траје „дуже време.“ Он не мора и не сме дозволити неке друге министру да тај положај преузме и ту дужност врши.¹⁾

¹⁾ Од сваког отсућног и спреченог министра мора заступати други министар; док је раније (по закону од 1862) могао бити и неки виши чиновник министарства. То начело да отсућног или спреченог министра заступа увек други министар преузето је из парламентарне праксе и принципа парламентаризма (у вези питања министарске одговорности, специјално политичке). Важно је ипак да то начело није код нас било узакончено под парламентарним режимом него тек законом од 31 марта 1929. Оно је праксом утврђено и поштовано и раније, нарочито од 1918.

Последњи пут, колико је нама познато заступао је пок. Пашића у Министарству иностраних дела један начелник, дакле неминистар.

Претстога Закона донет је Закон од 27 јануара 1929 о измени законских одредаба којима се прописује саслушавање или одлучивање Министарског савета односно сагласност финансиског одбора Народне скупштине, по коме функцију ранијег финансиског одбора Народне скупштине преузимају, делимично, председник Министарског савета и Министар финансија, али је могу вршити само по саслушању Министра правде и двојице по рангу најстаријих министара.¹⁾

Значи да ранг министра мора бити неоспорно утврђен. Једна одлука везана за сагласност финансиског одбора Народне скупштине не би била правилна ако би се донела без саслушања двојице министара најстаријих по рангу. Чим би се прескочио један старији министар а био саслушан млађи, заинтересовано лице би могло нападати ту одлуку из формалних разлога, у колико се могу против ње уопште употребити правна средства (на пр. по чл. 67 Чиновничког закона).

Према томе, одређивање ранга министрима није више чисто интерна ствар чланова Министарског савета, већ и једна ситуација која често производи своје правне последице према трећим лицима. Као правно релевантна околност, као посао од правног значаја, има да се обавља по правним принципима: према неким утврђеним правилима.

Писаних правила нема, и ако би само таква правила могла да спрече сваку арбитрарност и систем решавања од hominem. Ипак, дугогодишњом праксом до 1929, која, изгледа, није ни сад напуштена, установљена су извесна начела за одређивање ранга министрима. Ми ћемо покушати да их, уколико смо их могли уочити, овде укратко изнесемо.

Министри који су већ једном министровали, старији су од нових министара. Међу старима, старији су они који су пре постали министри; ако су постали истог дана, старији су увек они који су код првог постављења пре означени. Али, ако се међу министрима налази неки ранији председник Министарског савета, он ће бити старији од свих других министара па макар они и пре постали министри од њега. Ако су у Влади два ранија председника Министарског са-

вета, као што је сад случај, њихово старешинство одређује се као код министара (ко је пре био председник). Бивши потпредседници Министарског савета (још је један жив) такође су старији од свих министара који нису никад били ни председници ни потпредседници.

Према овим принципима утврђује се ред именовања чланова једног новообразованог Кабинета. Остаје само нерешено питање како се има одредити ранг сасвим новим министрима ако их је више. Овде је пракса била колебаљива. Али у највише случајева је ранг одређиван према годинама старости. Ранија државна служба није узимана у обзир. Старији су по именовању били министри који никад раније нису били у државној служби од оних који су већ узимали високе положаје, само ако су старији били по годинама. Изузетак није чинен ни за војне министре и њихове генералске положаје, па чак ни за раније државне подсекретаре (са неколико ретких изузетака). Сматрало се, изгледа, да је министарска служба толико уздигнута изнад сваке друге државне службе да она и не трпи упоређења с овом. Од значаја за ранг могла је бити само служба истог степена, а то је једино министарска (без обзира је ли вршена у Србији или Југославији); ма која друга служба није узимана у обзир. Налазећи се ван лествица редовне чиновничке јерархије, њој је сваки степен са тих лествица био скоро подједнако далек и индиферентан.

Само, сад је установљена једна врста државних функционера која по свом положајном рангу не заостаје за министарским, а то су банови. Биће куриозно видети, ако неки бан постане министар, да ли ће му се банска служба идентифицирати са министарском. —

2. — Код именовања једне нове владе, био је лако видљив и уочљив ранг њених појединих чланова. Али код делимичне реконструкције владе, код попуне неких упражњених ресора, нови министар није морао бити и последњи у рангу. Ако је раније био министар, добивао је старији ранг од свих министара који су то постали, први пут, после њега. Како дознати тај ранг? До јануара 1929 морао се чекати један закон или једно решење Министарског савета па да се види место тог новог министра у министарској листи. Сада, међутим, законе не потписују сви министри, а Министарски савет не доноси никаква формална решења. Сада се тај ранг не може ни посредно дознати. А сада је баш важно и од правног значаја утврдити неоспорно ранг министри.

¹⁾ Ми нећемо говорити још о врло честим случајевима обзирања на ранг код репрезентативних функција чланова Владе, ма да се за неке од таквих аката не би могло тврдити да сасвим излазе из сфере права (на пр. код крштења најмлађег принца учествовала су, према званичном саопштењу, четири по рангу најстарија министра.

ма. За то би се могао, ваљда, наћи начин да се код делимичне реконструкције Владе објави и ранг новим министрима (или у самом указу или у званичном саопштењу из Претседништва Министарског савета). —

3. — Било је у досадашњој пракси случајева да су поједини министри уступили свој ранг новим министрима. Тако је, у Указу од 7 децембра 1918, г. Светозар Прибићевић именован пре од г. Д-р Момчила Нинчића, ма да је овај био министар још од 1915 године. Кад је, 17 новембра 1925, поч. Стјепан Радић постао Министар просвете, сви његови партиски другови у Влади (њих четворица) пристали су да му уступе ранг испред њих. Они су тражили да се уопште поч. Радићу одреди ванредан ранг, одмах иза Претседника Министарског савета, али на то остали министри нису пристали.

Може бити да је било још оваквих случајева, али су нама само ова два пала у очи.

Питње је да ли би уступање ранга било и сад могуће, после 27 јануара 1929, кад тај ранг није више само израз сујете појединих министара него и једна правно важна чињеница. Кад Закон од 27 јануара 1929 наређује да је за доношење извесних аката потребно претходно саслушање двају најстаријих по рангу министара, он то чини у јавном интересу, па према томе је од јавног интереса и сам ранг министара. А јавни интерес не може бити предмет личних трансакција. Ми мислимо, дакле, да се ранг министарски не би више могао уступати. Све што би било могуће учинити, то је изменити досадашњи начин одређивања ранга путем писаних правила, и на основу те измене одредити конкретно друкчије рангове. То не би значило уступање ранга, већ његово поновно регулисање, на основу новог правног стања.

4. — Досад је било говора о личном рангу појединих министара. Ако се може говорити и о рангу министарства између себе. И она се, кад се у низу наводе, наводе по извесном реду. Који је то ред?

Кадгод се уз министарства именују њихови шефови, министри, министарства следе њихов лични ред, њихов међусобни ранг. Отуда је, на пример, Министарство припреме за Уставотворну скупштину и изједначавање закона навођено прво док му је на челу био поч. Стојан М. Протић, а последње док му је на челу био г. Д-р Лазар Марковић (исте, 1920, године).

Али, ако се министарства наводе као таква, без обзира на њихове шефове, којим

редом онда да се именују? Логично би било, кад су сва министарства једнака по правној важности, да им се ред одређује алфаветски. У ствари, тако се не ради. Кадгод се званично наводе министарства (приватни их врло често наводе алфаветским редом), ред се одређује по неком другом принципу. Није без интереса видети који је то принцип.

До 1918, био је меродаван Закон о устројству централне управе од 10 марта 1862. Он је у § 2 навео седам министарстава које је делом установио а делом преузео из ранијег времена, и то овим редом: Правде, Просвете и црквених дела, Иностранних дела, Унутрашњих дела, Финансија, Војно, и Грађевина. Министарство народне привреде, хронолошки последње, (установљено 21 децембра 1882), навођено је као осмо министарство по реду.

Крајем 1918 и почетком 1919 установљено је десет нових министарстава појединим уредбама, (док је укинута, боље распарчано, Министарство народне привреде) а да Закон од 1862 није измењен. Шта више, неке уредбе се специјално позивају на тај Закон. Тако уредбе о устројству Министарства пољопривреде и вода и Министарства аграрне реформе овако прописују у свом првом члану: „Поред Министарства која већ постоје у смислу § 2 Закона о устројству Централне државне управе од 10 марта 1862 и на основу Краљевог Указа од.... успоставља се Министарство....”.

Али ипак ова нова министарства нису навођена хронолошким редом постања. У буџетима, на пример, Министарство вера је долазило на треће место, одмах после правде и просвете, Министарство народног здравља на пето; сва остала министарства после старих. У Уредби о разврставању и распоређивању чиновника и осталих државних службеника грађанског реда од 31 октобра 1923, наведена су сва стара Министарства редом као у Закону од 1862, сем Војног министарства, које је за предмет ове уредбе имало врло подређен и споредан значај; а нова сасвим произвољно (народно здравље, па вере, поште и т. д.). Укратко, министарства су од 1919 до 1929 навођена без неког нарочитог реда и степена. Једино су још Министарства правде и просвете навођена увек прва, а аграрне реформе последње (оно је последње и постало).

Законом о врховној државној управи од 31 марта 1929 утврђен је ред постојећих министарстава овако: Правде, Просвете, Иностранних послова, Унутрашњих послова, Финансија, Војске и Морнарице, Грађевина,

Саобраћаја, Пољопривреде, Трговине и индустрије, Шума и рудника, Социјалне политике и народног здравља.

Тај ред значи уједно и званичан ранг министарстава. Али ни тај ред ни ранг појединих министарстава немају никаквог прав-

ног значаја. Стварног још мање. Јер, ма да пето по реду, Министарство финансија ће и појединци и партије, кад их буде било, преферирати и првом и другом и трећем. А четврто, може бити, свима осталим заједно.

Нужна одбрана

— Др. Радоје Вукчевић, адвокат —

Дефиницију нужне одбране даје нам § 24. крив. закона, а он је дослован § 53. немачког кривичног зборника. По законима свих држава нужна одбрана, као одбијање једног истовременог противправног напада — није кажњива. По интересе целине свеједно је да ли ће нападач својим противправним актом нападнутоме причинити какво зло, или ће напротив нападнути предухитрити нападача и тим зло од себе отклонити.

Али у свим законима нису нужном одбраном заштићена сва правна добра. Наш стари казнени закон признавао је ову заштиту само онда, кад је у питању живот, слобода или имање. Напротив нови кривични закон ову заштиту према немачком узору проширава на сва права и правна добра. Тако су данас нужном одбраном заштићени не само живот, слобода и имање, већ такође тело, част, имовинска породична и сва човеку призната права, па и право на осећај моралности, религиозности, схватања и томе слично.

Примајући принцип слободног судијског уверења нови кривични закон даје суду право, да према конкретним околностима просуди, да ли постоји прекорачење у нужној одбрани, или не. Наће ли да прекорачење постоји, суд по слободној оцени ублажава казну, а при том место строжије врсте казне примењује блажу до њеног законског минимума. Али закон и пракса намећу нам увек најтеже питање: где је граница нужној одбрани, питање које је могуће решити само у склопу конкретних чињеница и околности.

Питање прекорачења нужне одбране зависи не само од интензитета и средства напада, већ и од субјективних својстава нападнутог као и од објективних прилика под којима је деловао. Представимо случај да нападач без курушма пуца на једно лице да би га заплашио, али својим нападом и другим околностима створи код овог преставу о животној опасности, а преко такве преставе доведе га у стање раздражености

и страха, када инстинкт опстанка махинално делује и овлада љутском свешћу. Ако нападнути у оваквом стању најозбиљније реагира и нападач овај акт плати главом — нападнути неће бити кажњен, јер је делао у нужној одбрани, која искључује сваку противправност његове радње. Исто ће бити кад неко у циљу шале ноћу уђе у туђи стан, или на путу пресретне плашљиво лице, ако само својим радњама ово лице лиши свесности.

Шта ће бити, ако досадањи нападач под ударцима нападнутог пређе у озбиљну офанзиву? Солуција за овај случај иста је као и за случај кад најопаснији нападач услед премоћи нападнутог дође у положај да из напада пређе у одбрану. Према једној одлуци опште седнице Касационог Суда из 1912. године нападач не само што се не може користити нужном одбраном, већ му се не може признати ни афекат, јер је он себе самог својом кривицом довео у тако опасно стање.

Ово гледиште ипак није било у сагласности са правном науком. Ако је нападач својим препадом изазвао нападнутог да у стању јаке раздражености или страха заиста прекорачи границе нужне одбране и нехотично реагира много већим злом, него што је оно, које му је претило — онда он заиста нема права да се користи нужном одбраном противу нужне одбране. Али ако ово није случај, већ је он нападнутом претио мањим злом, или му угрозио мање правно добро, а нападнути је у стању хотимичног експреса прешао границе нужне одбране, онда нападач из такве улоге прелази у улогу нападнутог, са свим правима на нужну одбрану. Исто ће бити ако је нападнути од себе уклонио постојећу опасност па према нападу прешао у офанзиву.

Лице које отме девојку али је гонилац од њега ослободи и после тога животу му загрози, у праву је да такав напад свим средствима уклони — па макар он био изазивач читавог случаја. Истовремени противправни напад од себе или другога одби-

јен је, и ту престаје даље потреба нужне одбране за нападнутог, а настаје опасност за нападача и промена њихових улога. Ово тим пре, што је напад савладан или уклоњен, те нападач није више изнад моћи или свести нападнутог, нити ван домашаја закона. Тако ову одлуку највишег суда по овом питању из 1876. године могла би у свему примити пракса новог кривичног закона. Та одлука гласи: И нападач може према нападнутом доћи у стање нужне одбране, ако нападнути бранећи се од нападача, пређе меру потребне одбране.

Право употребе нужне одбране уз услове противправности и истовремености траје све док нападнути верује да напад још може одбити, угрожено право своје или другог лица одбранити или рестаурирати. Противнапад на разбојника који је у бежању могућ је све док траје непосредно гоњење ради повраћаја однетих вредности. Наш закон не одређује границу угрожене вредности, а немачки коментатори уче, да она код нужне одбране и не игра никакву улогу, јер и најмања вредност престава за власника законом заштићено право.

Извесни правници су као услове нужне одбране постављали: да се нападнути неопходно морао послужити нужном одбраном на исти начин на који је он то извршио. Овакав услов није оправдан, јер би из њега произашло: да се нужна одбрана не сме употребити ако је могућа помоћ од власти или других лица. Произашло би и то, да се она не може употребити ако се нападнути од напада може спасти бегством, подмићивањем, преклињањем и томе слично. Закон каже: „Нужна одбрана која је потребна да се одбије.... напад”, али не каже: „која је у немогућности свих других одбрана или избегавања напада потребна”, како би овакав услов захтевао.

Тај би услов био противан и духу новог кривичног закона, који својим одредбама не само застрашава, већ и упозорава на опасности које чекају сваку противправну радњу. Ако је једно лице нападнуто у кафани, оно је у праву употребе нужне одбране, па макар и да је у стању из кафане побећи, код присутних се склонити, или од редара с улице помоћ тражити. Закон не само што један противправни напад инкриминише, већ он такав напад уз услове из § 24. крив. закона излаже другој једној опасности: употреби нужне одбране. Те се употребе нико не мора одрицати па ни у бегству тражити спаса, ако то неће. Коментатори немачког кривичног зборника су у овом питању категорички: Закон не тражи да се напад на други начин не може откло-

нити, а нападнути има права на одбрану, ако хоће да се брани, а не жели да бежи. Овакав закључак примио је и нови кривични закон, који у нужној одбрани не види само право одбране појединца, већ и законску пунитивну санкцију за нападача.

Како има више правних добара, које је закон заштитио нужном одбраном, истиче се питање еквивалентности између угроженог добра и путем нужне одбране нанетога зла. Док аустријски закон тражи овај еквивалент, немачки а с њим ни наш кривични закон то не траже. Код стања нужде и наш закон у принципу тражи овај еквивалент правних добара. Тако једно лице, које у стању нужде из трошног чамца избаци другог лице да би себе спасао, неће бити кривично одговорно. Али ако оно то учини да би спасло свој куфер са драгоценостима — кривична одговорност га не може мимоићи.

Код нужне одбране ствар друкчије стоји, јер док код стања нужде опасност може да дође без кривице учесника, код нужне одбране она је изазвата радњом нападача. Па шта ће бити онда, ако увређено лице пуца на нападача, ако ономе који му живот угрози — тупим, одговори ватреним оружјем, или најзад ако угрожавање имања или слободе — отклони убијством? За време важења казненог закона у свим овим случајевима границе нужне одбране одређивао је Суд по објективним чињеницама. Нови кривични закон личности извршиоца дела поклања исту пажњу коју поклања и природи извршеног дела. Специјално у овом случају закон даје превагу субјективним чињеницама, а то јасно изражава речима, да се неће кзнити прекорачење нужне одбране, ако је оно учињено „услед јаке раздражести, препаста или страха”.

Тако се може десити да једно лице, које част цени изнад свега, — своју угрожену част брани по цену нападачевог живота. Да ли је то лице своју част заиста тако ценило просудиће се само субјективно, с обзиром на његова схватања, живот, карактер и остало. Увредљиву реч, „лажов”, или један нанети шамар један катунски горштак узима као убијство његове части, па ако је увреда пала на јавном скупу, он има да бира између два зла: смрт своје части, или смрт свога нападача. Пред такав избор стављен, услед јаке раздражености његови су нерви запети као лук, те његова свест не поседује више управу над његовим покретима или инстинктима.

Али све ово се не може десити у трговачким или студентским круговима. Псовке и шамари ту нису већ редак изузетак, већ свакидашња појава, те они не могу ни да

произведу онај афекат раздражености, који искључује и кривичну одговорност и противправност дела.

И елементи „препаст или страх“, који такође код нужне одбране искључују кажњивост, могу се само субјективно проценити, а јасно је да субјективна оцена увек подлежи објективној, јер њу дају разна лица, која објективним каналима улазе у магловиту субјективну сферу. Ако један слабији или неурастеник, нападнут од стране снажног човека обичним штапом и песницама, којима се под нормалним околностима смрт не би могла ни нанети, овога у страху за свој живот убије, биће нужну одбрану лакше доказати. А кад би постојао обрнут

случај доказивање је много теже, али с обзиром на место, средства и интензитет напада, а пре свега личности нападача и нападнутог — постојање нужне одбране ни овде није искључено.

Кад наше ново кривично законодавство постојање нужне одбране утврђује субјективно, а не тражи еквиваленцију између повређеног и угроженог правног добра — онда оно слободној оцени суда оставља најшире поље. Судбина режима слободне судијске оцене која у нужној одбрани има широко поље примене зависи од способности судија, којима је поред осталих правних знања неопходно и темељито познавање криминалне психологије.

Неколико спорних питања

из СРПСКОГ ОБИЧАЈНОГ ПРАВА*)

— Д-р Илија М. Јелић —

I.

Правни обичаји нашега народа нису ни сви прикупљени ни довољно испитани. Започети радови Богишића нису систематски и интензивно настављени. Узгредне белешке у зборницима наших народних обичаја и сувише су од малог значаја, јер су и кратке и површне, а врло често и погрешне, пошто су у већини случајева шаблонски писане и од нестручњака. Фрагментарни радови, повремени списи и монографије из те области доста су ретки, а у колико их и има ни они богзна не садрже много ваљаног материјала. Зато о нашим правним обичајима имамо врло мало података, па отуда о њима врло мало и знамо. Али докле смо ми на томе послу били и сувише немарни и спори, дотле су време и заборав своје већ учинили. Данас више нема многих и многих правних обичаја, јер их је или време однело или заборав покрио. Зато се сви ти обичаји могу сматрати као сасвим изгубљени, јер за собом нису оставили готово никаквих трагова по којима би се могла утврдити њихова суштина, њихова снага и њихова распрострањеност. Колико је то велика штета за нашу националну науку, није потребно нарочито наглашавати. Зато је дужност сваког од нас, да према својој моћи и приликама у којима се налази, учини све што се може, да се ти обичаји прикупе и од заборава спасу. Руковођен том мишљу, ја сам се већ

одавно почео бавити прикупљањем и објављивањем правних обичаја нашега народа. Крвна освета и умир у Црној Гори и Северној Арбанији и „Васојевички закон од дванаест точака“ радови су из те области. Осим тога, ја сам се увек трудио, да и у другим својим радовима, који нису из те области, дам што више места проучавању и испитивању наших правних обичаја. Многе странице моје расправе О браколомству испуњене су подацима те врсте. Рађени тако, моји су радови скренули пажњу не само позваних стручњака, него и шире читалачке публике. О њима је врло много писано и у нашим и у страним часописима. Сви су ти написи били пуни похвала и одобравања. Изузетак је донекле учинио академик и наш истакнути историчар г. Јов. Н. Томић. Он је био љубазан, да се мојом расправом О браколомству позабави мало више и да изнесе и нека своја супротна схватања како у погледу правилног разумевања појединих правних института обичајног права, тако и у погледу њихова испитивања и научног обрађивања. Зато ће бити од интереса, да се у овоме чланку осврнемо специјално на та мишљења г. Томића и да видимо у колико су она тачна и за науку нашег обичајног права корисна.¹⁾

¹⁾ Како је прва половина реферата г. Томића посвећена томе, да се докаже да је моја расправа спис чисто правног карактера а не етнолошка расправа, и како због таквог тврђења моја књига не губи ништа од своје стварне вредности, ја се на тај део реферата нећу ни освртати, него ћу одмах прећи на други део у коме су изнесене замјерке којима г. Томић хоће да укаже на нека моја схватања која су по његову мишљењу нетачна и која је као таква требало исправити.

*) Повод за овај чланак дао ми је реферат г. Јов. Н. Томића на моју књигу *О браколомству* који је објављен у *Годишњаку XXXVII Срп. академије наука* (за 1928 год.), стр. 280—310.

II

1. — Г. Томић ми замера, што нисам ушао дубље у питање браколомства као социјалне појаве, него сам преко тога питања прешао овлаш. И да би допунио што сам ја пропустио, каже: „Као социјална недуг, браколомство је према браку и породици као појам крађе према појму својине. Оба ова рушилачка чиниоца имају у основи заједничкога: ништење туђега добра. Први је крађа туђе материјалне својине, а браколомство туђе части и душевног спокојства.“ Међутим ова је замерка троструко неумесна. Прво стога, што сам ја у својој расправи третирао питање браколомства само са кривично-правног гледишта, а не и са социјалног, па зато није било ни места улазити дубље у то питање у једној расправи са нарочито одређеним циљем и одређених граница, јер за то није било никакве стварне потребе. Друго, тврђење г. Томића, да крађа и браколомство потичу из рушилачког нагона, логички је нетачно, јер нико не краде да туђу имовину руши, него да себи користи. То исто вреди и за браколомство. Зато оба та појава, крађа и браколомство, не потичу из рушилачког нагона, него из нагона користољубља, из нагона да се на лак начин дође до какве материјалне користи или полног задовољства. Најпосле, поређење жене и својине, крађе и прелубе, умесно је било у давна времена када се до жене долазило куповином или отмицом, и када је жена као ствар улазила у састав мужевљеве имовине, а за данас такво је поређење не само неумесно, него чак и необично. Јер по данашњим појмовима о браку и брачним односима супружника, прелуба се не може сматрати као крађа туђе части и душевног спокојства, него само као прекршај, као неиспуњење обавезе узајамне верности која проистиче из брачног уговора и ништа више.

Даље се г. Томић труди да докаже да је нетачан и мој закључак по овом питању који гласи: „Но ипак се може с правом рећи да су главни узроци браколомства неповољне економске прилике, које не дозвољавају појединцима да ступе у брак, кад за то осете потребу, већ тек онда, када себе и свога брачнога друга материјално обезбеде. А за све то време природа не мирује већ тражи пуно своје задовољство, које се у већини случајева врши на штету брака и брачног живота“, јер каже „...није тачно да су главни узроци браколомства неповољне економске прилике, још мање да оне не дозвољавају појединцима да

ступе у брак, када за то осете потребу већ тек онда када себе и свога друга материјално обезбеде, а још најмање да то има утицаја на појачање браколомства“, и даље наглашава, да неповољне економске прилике имају утицаја на појачање проституције а не и браколомства, на мање закључивање бракова а не и на пораст браколомства, јер су, по његову мишљењу, узроци браколомства не у неповољним економским приликама „...него у напуклој структури нашега друштва: у попуштању, да не кажем срозавању, и јавног и личног морала; у губљењу мере шта треба, а шта не треба, шта се може, а шта се не може; у губљењу осећања дужности на свима странама, па и у браку и породици; у недостатку регулатора друштвеног поретка на једној и у појачаном раду чинилаца непријатељски расположених према данашњем друштвеном поретку, па и према породици, као основу тог друштвеног поретка, на другој страни“.

Основна је погрешка г. Томићева разлагања и закључка у томе, што није схватио, који су то појединци којима неповољне економске прилике не допуштају да ступе у брак када за то осете потребу, већ тек онда када себе и свога брачног друга материјално обезбеде, и што је побркао узрок са последицом.

Појединци, којима неповољне економске прилике не допуштају да ступе у брак кад за то осете потребу, нису она мањина нежења на које мисли г. Томић и који неће да ступају у брак из лично саможивих разлога, да не би напустили релативну угодност у којој живе и да се не би излагали борби и напорима око стварања и одржавања породице, него сви младићи од времена полног sazревања па све докле их родитељи издржавају за време њихова школовања и професионалног образовања. А за све то време ти млади људи задовољавају свој полни нагон ван брака, дакле путем вршења проституције. Сама проституција, као нередован начин полног живота, ствара неуредност и недисциплинованост у њихову полног васпитању и развићу, а нарочито ствара код њих навику на полне везе са више лица. Отуда већина ових људи уносе у брак, који више који мање, физичку истрошеност и старе везе којих се и у браку тешко ослобођавају. И по оној народној „што дикла навикла“, они и у браку почињу продужавати везе са милосницама из момачког живота и на тај начин отпочињу вршити браколомство према својим женама. Жене опет, уместо да у браку нађу људе здраве и способне

www.који не моћи да удовоље њиховим физиолошким и душевним потребама, често пута наилазе на лица која су или полно и физички истрошена или не умеју поштовати светињу брачне верности, па се због тога и оне окрећу на другу страну. И оне почињу вршити прељубу према својим мужевима, било због стварне потребе било из освете, из суревњивости због мужевљевих веза са другим лицима. Али како жене имају мање могућности да овакве односе одржавају ван куће, њихова се прељуба обично догађа у самој кући и у огромној већини случаја њихови су саучесници баш они млади људи којима неповољне економске прилике не допуштају да ступе у брак када за то осете потребу. Ови млади људи, „деца старих суседа, пријатеља и познаника“ итд., лако улазе у туђе домове и полни односи са туђим женама њих ништа не стају, па зато радије и одржавају потајне везе са удатим женама, него са обичним монденкињама, јер је дружење са овим последњим скопчано и са већим материјалним издацима, а они те издатке не могу чинити, јер и њих други издржавају. Разуме се, да има и других, већ довољно познатих, начина, на које се врше или изводе браколомства са женине стране. На тај се начин проституција с улице, проституција између слободних лица, преноси и у породицу, а с тим у вези расте и само дело браколомства, јер у колико је у ком месту проституција јаче развијена, у толико је у том месту више погодности да се супружници варају. Са уласком проституције у породицу почиње кварење деце, јер им се дају рђави примери за морално и полно васпитање, пошто су деца увек склона да подражавају својим родитељима, нарочито када су у питању неуредности полног живота. Отуда деца из таквих породица и доцније као зрели људи, т. ј. кад ступе у брак, немају сасвим јасне претставе о својим брачним дужностима, о томе шта смеју а шта не смеју, па због тога и даље лако ступају у полне односе са другим лицима, т. ј. врше дела прељубе.

Ако се сада све горе речене појаве, које произилазе једна из друге и које због тога стоје међу собом у каузалном односу, подведу под науком и искуством освештано начело о узроку: *causa causaeest cau os causati* (узрок узрока је и узрок проузрокованог), јасно излази, да неповољне економске прилике стварају проституцију, а проституција ствара погодан терен не само за потпиривање и изазивање полног нагона, него и за вршење браколомства, и да су према томе, неповољне економске прилике као главни узроци проституције, т. ј. као узроци узрока, и главни узроци браколом-

ства, тј. проузрокованог. Кад не би дакле било неповољних економских прилика сваки би човек ступао у брак чим би за то осетио потребу, а када би сви људи на време ступали у брак, не би било потребе за проституцијом, а када не би било проституције, још мање би било браколомства, јер браколомство није ништа друго него блажа врста проституције. Зато, као логичка последица свега тога, следује и закључак, да су неповољне економске прилике главни узроци браколомства, а проституција, срозавање јавног и личног морала, губљење осећања дужности на свима пољима, па и у браку и породици, и друге сличне појаве, само су последице главног узрока и оне једна другу производе и чине само по једну карику у узрочном низу који потиче од главног узрока, од неповољних економских прилика.

Према свему томе јасно је, да је мој закључак о главним узроцима браколомства тачан, а замерка г. Томића у основи неумесна. Зато мислим, да је сасвим непотребно освртати се на његова поједина разлагања о узроцима ове кривице, као на разлагања у основи нетачна и површна, јер, као што се из горе реченог види, г. Томић је побркао узроке са последицама, па због тога и извео погрешан закључак.

2. — Г. Томић ми замера, што сам узимао „као податке из обичајног права и такве који нису из те области. Према Спенсеровој класификацији подаци на стр.: 13, 18, 19, 29, 30, 31, 34, 41, 42, 45, и др. нису из области обичајног права него морала, обичаји али који у исто време нису и правни (H. Spencer, *Principes de Sociologie*, Tome II, p. 212—384; *La morale des différents peuples et la morale personnelle*, p. 229—255). Овим је нагомилано етнолошко градиво, али се из њега није могао добити тачан и јасан еволуциони поредак правних појмова о браколомству, што је писац обећавао у Уводу, нити има узрочне везе између њих и главног предмета у расправи“. — Међутим ова је замерка неумесна у оба своја дела. У првом стога, што су обичаји, који су изнесени на горе означеним странама моје расправе, такве природе, да се у сваком случају марају сматрати као прави правни обичаји, јер производе правне последице и у личним и у имовинским односима. А производе их због тога, што се на основу њих, као на основу утврђених правних правила, склапају и разводе бракови, доказује неверство супружника, истражује очинство деце, признаје брачно стање и право наслеђа и оној деци која су зачета од других лица, а не од брачног оца, итд. Према томе, рећи за такве обичаје да нису правни оби-

чаји, него само обичаји морала, не значи ни мање ни више него не познавати суштину ствари о којој се говори. Позивање на Спенсера и његову класификацију по овоме питању неумесно је из више разлога. Прво стога што Спенсер није извршио класификацију обичаја као таквих, него класификацију моралних појмова схваћених у најширем смислу те речи, а у те моралне појмове улазе не само обичаји морала, него и сви правни обичаји. То је и г. Томоћ могао лако видети, јер се баш на означеним странама Спенсерових начела социологије говори о полигамији, полиандрији и другим правним установама које регулишу полни живот примитивних народа. А ти су обичаји колико обичаји морала, исто толико и правни обичаји. И сумњам да ће г. Томић наћи иједног човека од струке који би се могао сложити с његовим мишљењем, тј. који би полигамији, полиандрији и другим обичајима те врсте могао оспорити њихову правну природу. Друго стога, што и да је Спенсер извршио класификовање обичаја као таквих, ипак се његова класификација не би могла применити и на наше народне обичаје, јер их Спенсер уопште није ни познавао, а најмање оне који су први пут објављени у мојој расправи. Претпоставка, да се обичаји који се нпр. у Француској или Енглеској сматрају за обичаје морала, морају као такви сматрати и у свима другим земљама, дакле и у нашој земљи, била би и сувише наивна, јер један исти обичај може бити не само код разних народа, него и у разним крајевима истог народа, негде правни обичај, а негде обичај морала. То је тако позната и утврђена чињеница, да би било сасвим излишно доказивати њену тачност. Најпосле, Спенсерови су радови углавном већ одавно застарели, те је и са те стране неумесно позивати се на њих кад о истом предмету има толико одабраних и савремених дела.

У другом свом делу замерка је неумесна због тога, што није тачно, да је у расправи нагомилано обично етнолошко градиво које с предметом расправе нема никакве везе, већ су тачно изнесени правни обичаји, и то поред сваког појма из савременог права изнесен је и одговарајући појам из нашег обичајног права тако, да сваки човек од струке може лако видети еволуциони развој ове кривце од најстаријих времена до наших дана. Што то није могао видети г. Томић, није кривица до моје расправе него до његове професије: он је историчар, добар, темељан историчар, али је далеко од тога, да буде и добар правник-криминалиста.

3. — Г. Томић ми замера, што нисам свуда навео откуда су ми примери из српског обичајног права. Налази, да није довољно оно што сам рекао у напомени 3 на стр. 17—18, наиме: да се ти податци „односе на Црну Гору, Херцеговину, Јужну Далмацију, Санџак и северне делове Старе Србије, у колико није речено да се специјално односе на овај или онај крај”, већ је по његову мишљењу требало код сваког примера означити откуда је који. Даље, каже, да су њему неки од тих обичаја били и раније познати било из литературе било из сазнања, а други примери другима, и да према томе не претстављају новост, и напошетку, да сви ти обичаји нису правни обичаји, да су и сувише локалног карактера, или су спорадичне појаве, па је и њихова вредност кудикамо незнатнија него кад би били са ширег простора.

Као што се види, г. Томић је у овој замери изнео више приговора од којих ниједан није нимало уместан.

а) Г. Томић и сам признаје, да сам гачно означио простор са кога сам обичаје прикупљао и да сам рекао да се ти подаци односе на цео тај простор у колико није речено да се специјално односе на поједине крајеве његове. А то је сасвим довољно речено, па да се за сваки податак зна откуда је, јер тамо где није ништа казано значи да се ти подаци односе на цео испитивани простор, а за оне податке, који се не односе на цео тај простор, него на поједине његове крајеве, означено је свуда откуда је који, као на пр. за податке на стр. 18—19 и др.

б) То што су неки обичаји већ били познати г. Томићу, а други примери другима, не значи да у овом случају ти обичаји не претстављају новост. Г. Томић је побркао појам новост као реч узету саму за себе и појам новост као реч везану за обичаје једнога краја. Јер сви обичаји које сам изнео у својој расправи не претстављају новост по томе, што се дотада за те обичаје уопште није знало, него по томе, што се није знало да ти обичаји постоје и у оним крајевима нашег народа где сам испитивања вршио. Тако на пр. сам по себи данас не претставља никакву новост обичај истраживања очинства помоћу кућњег прага, али би тај обичај претстављао праву новост, ако би неко доказао, да га има нпр. и у старом Крагујевачком округу.

в) Неоснованост тврђења г. Томића да сви ти обичаји нису правни обичаји, доказана је у претходној тачки.

г) Најпосле, приговор да се вредност тих обичаја умањује и због тога, што су и су-

више локалног карактера, не може опстати, јер би се због локалности могла оспорити вредност добром делу наших народних обичаја, пошто је мало оних који би били заједнички за све крајеве нашега народа.

4. — Г. Томић ми замера, што сам овлаш прешао преко питања браколомства у нашем црквеном законодавству, јер налази, да није довољно рећи да су неки прописи по томе питању прешли из Прохирона у Словенску крмчију, него је требало и навести како гласе та места у Словенској крмчији. Затим каже, да је уверен, да ни половина од приказивача моје расправе по разним часописима није знала што више о Словенској крмчији итд. Међутим овоме приговору нема места због тога, што ни циљ ни обим моје расправе нису допуштали да се улази и у таква питања, нпр. у разматрања о томе шта је све прешло из византијског законодавства у наше црквено законодавство, а колико је ово друго утицало на формирање неких одредаба нашег обичајног права итд., јер то може да буде предмет посебне расправе, а никако предмет једне овакве монографије као што је моја расправа О браколомству.

Прописе о прељуби, који су прешли из Прохирона у Словенску крмчију, нисам навео из простог разлога што сам излажући њихову садржину по Прохирону и напомињући да су као такви прешли у Словенску крмчију самим тим рекао како они гласе у Словенској крмчији, а странице односних места у Крмчији нисам навео јер се обични читаоци њима не могу користити, а стручњацима су та места [Крмчија, гл. 49, гр. 39, ст. 45 (Сп. изд. II, 166)] довољно позната.

Што г. Томић верује, да ни половина од приказивача моје расправе није знала што више о Словенској крмчији, доказ је да г. Томић не зна, да је Словенска крмчија саставни део нашег позитивног законодавства и да је приказивачи као практични правници-адвокати морају познавати, ако не из велике љубави према науци, а оно из чисто практичних разлога, јер се после рата на примени прописа Словенске крмчије добро зарађивало. Да је г. Томић неким случајем прочитао одредбу § 93. Срп. грађанског законика, можда би био сасвим другачијег уверења.

5. — Г. Томић тврди, да моја дефиниција речи о б љ у б а¹⁾ није тачна, јер, вели он:

¹⁾ Та дефиниција гласи: „О б љ у б а означава само природне и друштвеном свешћу дозвољене полне везе између два лица разног пола, па било да им је то допуштено због њихове брачне везе, било због осветаног друштвеног правила (в. § 3. II, 2), или ратног и јуначког обичаја (нпр. кад неко зароби или уграби жену свога противника)“.

„Глагол, од кога је постала та именица и значи радњу, синоним је глаголу облежати,“ и даље доказује како обљуба значи и недопуштене полне везе, као год и облежање. У потврду тога позива се чак и на мене и вели: „Уосталом и писац је свуда у својој расправи употребио ову реч да њом означи недопуштено, кажњиво дело (стр. 14, 15 и даље) и сумњам да ће наћи и једне народне умотворине у којој ће се том речју означити природни и допуштени однос супружника“. Чуди се, како нисам осетио „...да је у свима тим примерима из народних песама реч обљуба употребљена као „*concupio cum aliqua*“, као синоним и еуфемизам за облежати, и у већини примера као дело претње и освете, а никако допуштене радње...“

Колико реченица — толико нетачности.

а) Није тачно, да је глагол обљубити синоним глаголу облежати, и да се према томе први може у свим случајевима заменити другим, јер се реч обљубити не може никад употребити да се њоме означи полне везе између лица и животиња, не може се нпр. рећи о б љ у б и т и к о б и л у или какву другу животињу, а реч облежити употребљава се и у томе значењу, као нпр.: „Проклет да је који би облежао какво г о д ж и в и н ч е“ (Мајс., V, 27, 20—23); или: „За постојање дела скотолоштва из § 206 Каз. зак., а према природи истог дела, потребно је спајање полних удова човека и скота, те према томе, као свршено дело има се сматрати и само увлачење мушког уда у полни орган облежане животиње“.¹⁾

б) Није тачно, да је реч обљуба у наведеним примерима из народних умотворина (Вук, Рјечник, под „обљубити“) употребљена као „*concupio cum aliqua*“, јер „*concupio cum aliqua*“ не значи ништа, а обљуба као радња значи врло много.

в) Није тачно, да је реч обљуба у већини примера наведених из Вукова Рјечника под „обљубити“ употребљена само „ка о дело претње и освете, а никако допуштене радње“, већ је она употребљена истовремено и као дело допуштене радње, јер је по народним обичајима о дељењу мегдана таква претња и освета²⁾ допуштена у међусобном саобраћају противних страна.

г) Није тачно, да сам у својој расправи свуда употребљавао реч обљубити да њоме означим „недопуштено, кажњиво дело“, већ

¹⁾ Одлука опште седнице Касац. суда од 15-XI-1921 Бр. 10455 (Никетић, Казнени законик и Кривични судски поступак, 1924, 152.)

²⁾ „Ја ћу твоје лице обљубити“; „вјерну ћу му љубу обљубити“, ит. д. (Вук, Рјечник, под „обљубити“).

сам ту реч употребљавао само тамо где је њоме требало описати радњу обљубе као полног сношаја, радњу која сачињава само један од главних, основних елемената недопуштеног дела о коме је реч у мојој расправи. Обљуба сама по себи није забрањена, па се због тога њоме не може означавати никакво недопуштено дело, већ само неки саставни део овог или оног кривичног дела. Г. Томић је побркао обљубу као појам једне природне, физиолошке радње са „недопуштеним делом“, као апстрактним правним, појмом.

д) Неоснована је сумња г. Томића да нема примера из народних умотворина у којима би обљуба означавала природни и допуштени однос супружника. Неоснована је због тога, што таквих примера има доста. На пр.:

„То је кажу Брајотића Мара,¹⁾
Ето 'нога Брајотића Вука.
Невјеста је скоро доведена,
Још је није обљубио Вуче,
Обљубио па ни пољубио.
Мара има деветнаест љета,
Она хоће добра господара,
А не хоће Брајотића Вука,
Могла би ти бити пашиница.“

Или:

„Нит' сам уз рамазан вино пио,
Нит' сам уз посте омрсио,
Нит' пред причест љубу обљубио,
Па сам опет грешан и прегрешан:
Истина је, — та књига не лаже —
И поп и оца ђуп меда траже!“

Или:

„Који жену љуби и обљуби,
тај ће и око деце да дуби“ (тј. да ноћу стражари).

Или:

„Ко љубу не обљуби прво вече,
Неће ј' обљубит' ни сјутра навече“
(јер ће му побећи).

Или:

„Зато не чекај вече по вече,
већ љубу обљуби прво вече,
Јер тако поп на венчању рече,
Рече, да ти млада не утече“.

Итд., Итд.²⁾

ђ) Најпосле, тачно је донекле тврђења г. Томића, да је реч обљубити употребљена у наведеним народним умотворинама као еуфемизам за облежати, али само утолико еуфемистички, да се обљуба и у тим примерима јавља као дело допуштене радње.

¹⁾ Добротом г. Т. К. Катанића, писца и испитивача.

²⁾ Види: Вук: Пјесме, 1913, II, 38; 452.

А то никако не иде у прилог тврђења г. Томића, него баш у прилог моје тезе.

6. — Г. Томић ми замера, што тобож бракам изразе обљуба и прељуба, јер вели „...израз врши обљубу никада се не може употребити за женско лице, а писац то чини на више места.“ Међутим то није тачно, јер је у мојој расправи свака од ових речи употребљена у свом правом значењу. Истина је, да сам на више места употребио израз врши обљубу и за женска лица, али то није погрешно, јер обљуба у кривично-правном смислу не значи ни мање ни више него полни сношај¹⁾ а полни сношај могу вршити и мушка и женска лица. Отуда женско лице може извршити не само обљубу, него и силовати мушкарца, јер га може силом или претњом принудити на обљубу, тј. на вршење полног сношаја са њим — женским лицем (§ 191 Срп. крив. зак.).

Колико је ова замерка неумесна, види се још и по томе, што кад женско лице не би могло извршити обљубу, оно не би могло извршити ни прељубу, јер је свака прељуба у исто време и обљуба, пошто се радња прељубе састоји у извршењу обљубе, а онај који није у стању да изврши и саму радњу која чини суштину овог кривичног дела, још мање ће бити у стању да изврши само кривично дело. Зато рећи: да женско лице не може извршити обљубу, али може прељубу, било би исто толико тачно колико и рећи: да се дете може родити без мајке. Да је г. Томић пажљиво прочитао неколико првих страница моје књиге, видео би шта се сматра обљубом у кривично-правном смислу и уштедео би себи, да чини погрешке овог замашаја, које посматране с кривично-правног гледишта изгледају више него правни апсурди.

7. — Поводом мога тврђења, да се по српском обичајном праву сматра за брачну свака женска коју као такву сматра њен муж и околина у којој они живе, без обзира да ли је брак релативно или апсолутно ништаван и уопште да ли је закључен у макаквој форми, г. Томић каже, да то није тачно, јер су „...и тај појав и такав суд о њему производ новијега времена и не претстављају обичајно право“, па наставља: „По појмовима нашег народа свуда где још

¹⁾ Живановић дефинише обљубу као полни сношај (Основи крив. права. Посебни део, I стр. 102.); Урошевић даје овакву дефиницију обљубе: „Обљуба у кривично-правном смислу јесте прибављање полног задовољства на природан начин, без обзира на то да ли између саизвршилаца постоји брак или не, т. ј. прибављање полног задовољства сједињавањем полних органа мушког и женског лица“. (Судски требник, 1929, II, стр. 394.)

постоји здраво морално осећање и чистота породице, као основа друштва, за такве се еуфемизмом каже да су ванбрачни, а прави израз за њих не пише се овде...” и као доказ за то позива се на примере из Богишићева Зборника (стр. 188—190.). Даље каже, да то исто вреди и за фактичке бракове који се и данас закључују у форми обичајног права у старом Београдском округу, јер су ти бракови и сувише свежега датума да би се могли звати обичајним правом, а поред тога они нису самоникли на томе терену, него су импортирани са осталим недузима лажне културе, и најпосле вели, да су узроци постојања и ширења тога модерног импортираног обичајног права углавном исти које је навео и за браколомство, наиме: срозавање јавног и личног морала и друге сличне појаве.

Међутим и овде: колико тврђења — толико нетачности.

а) Није тачно, да су бракови закључени у форми обичајног права, дакле, без учешћа цркве, производ новијега времена, јер их је у нашем народу било од најстаријих времена па све до наших дана. О томе сведоче и проповеди Св. Саве (Јиречек, Историја Срба, I 102) и законске одредбе (чл. 3 Душанова законика) које су прогониле такве бракове, а да их није било нити би Св. Сава противу њих говорио, нити би их закон забрањивао. За новије време налазимо потврде у Богишићеву Зборнику (188—190) и у другим зборницима наших народних обичаја.

б) Није тачно, да наш народ такве бракове назива погрдним именима, јер баш у самом Богишићеву Зборнику (стр. 188 до 190) има довољно доказа, да их народ не само толерира, него и одобрава. Примери који садрже негативне одговоре и на које се г. Томић позива, производ су неразумевања постављеног питања, јер су известиоци побркали две сасвим различите појаве: држање „невенчаних жена” које се сматрају као праве домаћице, као праве: жене које рађају децу и које се зову невенчане жене, домаћице, иноче, иночиче, наложнице, хотимице, поводнице, посадниче итд. (види: Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, s. v.; Јиречек, Историја Срба I 102, нап. 1.), и држање тзв. „пријатељица”, „рођака”, „служавки” итд. које се у кући држе једино ради задовољавања полног нагона, и које због тога ни њихови милосници ни околина у којој они живе не називају невенчаним женама, него онако погрдним именима која се овде не пишу. У

прилог мога тврђења говори и саопштење Д-ра Тих. Ђорђевића, који говорећи о другом свештеничком браку каже: „...иако црква није благословила други свештенички брак, он, силом околности, постоји, и, по народном схватању, он је беспрекоран” (Наш народни живот. Издање Српске књижевне задруге. Београд, 1923, 73.).

в) Није тачно, да су фактички бракови у старом Београдском округу свежег порекла, јер су по казивању старих људи (Живана Грујића, претседника Малопожаревачке општине, Илије Влајића, претседника Жарковачке општине, и др.) они познати на томе терену још од Карађорђева времена — управо до тога времена допире народно предање о таквим браковима, а њих је бесумње у раније време морало бити још и више.

г) Није тачно, да су ти бракови импортирани, него су напротив самоникли, управо оживели обичаји који су и раније тамо постојали и као такви имали дубљег корена у народној свести и традицији о браку и о начину његова склапања.

д) Најпосле, није тачно, да су узроци тих бракова у срозавању јавног и личног морала и другим сличним појавама, него код простог народа у неповољним економским приликама, јер сиротиња не може да поднесе трошкове око свадбе и венчања, а код свештеника и друге интелигенције у правним сметњама да ступе у други брак. Другим речима: појава оваквих бракова има се схватити не као последица личне и друштвене моралне посрнулости, него као одјек неподесности закона за средину којој су намењени, као знак да ти закони не одговарају више животним потребама нашег друштва, и да их због тога, силом околности, сам живот мења, јер свака невоља нови закон ствара. У прилог овога тврђења иде најновија појава ширења ових бракова међу чиновништвом. Наиме: да би жене — чиновнице сачувале додатке на скупоћу које удајом губе, оне склапају фактичне бракове, а оне које су већ удате морају крити да су венчане, тј. издавати се „за невенчане жене” или тражити привидан развод брака, да би добиле решење о подвојеном животу и на тај начин сачувале додатке на скупоћу. А ти примери очевидно показују, да појава ових бракова није последица моралне посрнулости, него нецелисходности законских одредаба које силом околности гурају појединце да склапају фактичке бракове или

да праве, законске бракове претварају у фактичке бракове.¹⁾

8. — Г. Томић каже, да није тачно моје тврђење: да је по римском праву као и по обичајном праву свих народа прељубу у правном смислу могла вршити само жена а не и муж, јер је она сматрана за браколомницу увек па ма с којим мушкарцем (ожењеним, неожењеним, обудовљеним, разведеним) имала полни сношај, а муж само онда, ако би обљубио туђу удату жену: такође, да није тачан ни мој закључак, да ће по српском обичајном праву жена увек бити кривац-браколомник, кад год изврши обљубу с другим лицем, осим са својим мужем, а муж само онда, ако обљуби туђу удату жену без пристанка њеног мужа, јер, вели, против таквог тврђења говоре чл. 16 Грбаљског законика и пресуда Шабачког магистрата од 25 августа 1908 Но 339. — У ствари је моје тврђење тачно, а Г. Томић је дошао до погрешног закључка због тога, што је прељубу побркао са разним правним појмовима: јавним блудничењем, клеветом и одвођењем туђе девојке без знања и одобрења њених родитеља. Јер цитирани чл. 16 Грбаљског законика: „Који би човјек јавно згријеш и о изван своје законите жене, да плати кнежини 25 цекина и да до своје смрти не смије у скупштини сјести“ (Врчевић, Разни чланци, 30) не кажњава мужа због извршеног неверства према својој жени, дакле због прељубе, као што мисли Г. Томић, него због тога што је „јавно згријеш и о“, што је јавно проводи блуд и тиме правио јавну саблазан и вређао интересе јавног морала. Да чл. 16. Грбаљског законика заиста говори о јавном блудничењу а не о браколомству види се и по његовој стилизацији и по казни коју је за то дело предвидео. По стилизацији због тога, што је законодавац употребио такве речи и изразе, да они, ако се правилно, логички и граматички протумаче, не могу се ни на што друго односити него на јавно блудничење, јер израз „јавно згријешити“ и у обичном говору и у правном погледу значи само једно: грех који је јавно учињен. До истог се закључка долази и аналогним тумачењем, тј. упоређивањем тога изрази са сличним изразима у другим законским прописима. Израз „јавно“ употребљен је и

у чл. 122 Грбаљског законика. Тамо се вели, да ће бити кажњен „грднијем укором пред цијелим народом“ онај „који би јавно премрсио четворо поста“. Да израз „јавно премрсио“ значи и овде само оне поступке који се јавно врше и које је законодавац забранио као јавну саблазан, као нешто што штетно утиче на морална и верска осећања других, и што може изазвати лична објашњења, па и евентуалне свађе, то је ван сваког спора. Преступи ове врсте, које врше световњаци и који се по црквеним канонима зову просто гресима, потпадају под унутрашњи, тајни суд цркве (*forum internum*), али никако и под њен спољашњи, јавни, формални суд (*forum externum*), а још мање под грађански, световни суд. Ово стога, што по изричним прописима црквених канона и учињени греси и изречене казне морају остати у потпуној тајности. Зато се и греси саопштавају и казне за њих изричу само и једино приликом исповеди пред свештеником.¹⁾ Отуда грбаљски законодавац није ни мислио на тајно мршење, па га због тога није ни забранио нити га је могао забранити, јер свештеници, који су били главни редактори законика по верским стварима, не би ни у ком случају допустили, да се световним законом мењају црквени канони. Према томе, израз „јавно“ и у овој пропису употребљен је у истом смислу у коме је употребљен и у чл. 16. Грбаљског Законика. Најпосле, да је грбаљски законодавац хтео инкриминисати мужевље браколомство као такво, он би се и у овом члану изразио онако као што се изразио у чл. 14. у коме се говори о женину браколомству, наиме: „Која би жена по чистом свједочанству или очевидно учинила прељубу, да је свој муж отпусти ошишане главе, ферсана носа и без једног уха“, тј. рекао би да ће се и муж казнити за сваку доказану прељубу, а не зато што је „јавно згријеш и о“, па би доследно томе казном угрозио не само његове полне односе које би јавно чинио с другим женским, него и оне које би тајно вршио. А кад све то није учинио, него само рекао, да ће се муж казнити ако „јавно згријеш и“ са другим женама, значи да редигујући чл. 16. није ни мислио на браколомство, него на јавно блудничење, па се у томе смислу и изразио.

По казни се види да чл. 16. Грбаљског законика не говори о браколомству него о јавном блудничењу отуда, што је зако-

¹⁾ Из тих истих разлога многе ратне удовице, које примају инвалиднину, склапале су фактичке бракове само ради тога, да не би с удајом изгубиле инвалиднину, због чега се и број невенчаних жена после рата знатно повећао.

¹⁾ Правила и упутства садржи Номоканон који се налази при словенском Великом требнику

нодавац предвидео за ово дело и сувише строгу казну, наиме: да кривац „до своје смрти не смије у скупштини сјести“ и тиме га потпуно лишио сваког грађанског достојанства, јер онај коме је било забрањено, и то још насвагда, да долази на скупштине, тј. да у њима не сме седети, није се ни у људе бројао, као ни други одлучени прокаженици. А тако тешку казну могло је повлачити само јавно блудничење, као јавна саблазан, за које се иначе казнило стављањем под гомилу, али никако и мужевље брколомство које се све доскора у нашем народу није сматрало чак ни као увреда која би била нанесена жени, а камоли као један тако тежак злочин који би повлачио губитак грађанског достојанства. Ако се томе факту дода и велика потчињеност жене према човеку уопште, и према мужу посебице, која је у то доба владала у нашем народу и која је и у самоме Грбаљском закону добила видног израза, као: да мушка глава вреди приликом мирења крви две женске главе (чл. 4); да заклетва или сведоџба три жене вреди колико заклетва или сведоџба једног човека (чл. 59) да се жена при сусрету с „мушком главом“ овој уклони с леве стране пута (чл. 68); да се жена кад преде кудељу и кад види „мушку главу“ овој „уклони с очи“, или да извади кудељу и да се поклони (чл. 69), и најпосле, да жена мора пољубити у руку „сваку мушку главу која оружје почне носити“ гдегод је сретне (чл. 71), — било би сувише смело тврдити, да су Грбљани могли донети једну такву одлуку у корист својих жена, које су биле у нешто мало бољем положају од онога у коме се налазе праве робинје, и то противу самих себе, тј. да они, као прави господари, одговарају чашћу и својим грађанским достојанством за увреде које би нанели својим женама, или боље рећи својим робинјама, тиме што би одржавали полне везе са другим женама! Такав закључак ни у колико не би одговарао фактичком стању ствари које је онда владало не само у Грбљу, него и у свима крајевима нашега народа, па се као такав мора у свему и одбацити. Ово у толико пре, што Грбаљски законодавац није признао женама чак ни оно што су им признавали црквени канони, наиме: да изневерена жена може тражити развод брака и оставити неверног мужа,¹⁾ а толи ће јој признати право да га може тужити за прељубу и да он због тога може изгубити грађанско достојанство.

Према свему томе, чл. 16. Грбаљског законика не говори о мужевљем браколомству него о јавном блудничењу, и као такав не може служити за доказ о ономе што тврди г. Томић. Шта више и кад би тај пропис говорио о мужевљем браколомству, опет би моје тврђење било тачно, јер тај пропис не садржи обичајно право, него једну сасвим нову одредбу за коју немамо доказа да је имала и своје практичне примене и да је тим путем прешла у обичајно право. Али и кад би имали о томе доказа, тај би пропис био изузетак од општег правила које је по овоме питању владало у свима крајевима нашега народа; а изузеци не чине правило него га потврђују, па би и у томе случају моје тврђење било тачно.

Позивање на поменућу пресуду Шабачког магистрата неумесно је из више разлога. Из њеног текста који у целини гласи: „Судисмо Павлу Ешкерићу и В. Марковој кћери из Брдарице, коју Паво као тетак њезин облежао јест; и први кат уфачени кад су лагали на девоикиног оца Марка и попа Јанка да су отели од ни 500 дуката, ту су оба двоје каштиговани били по 200 батина. Преко тога нису се хотели смирити, негол Паво је отишао о Илину, и одвео је на по пута Ваљева, ту су опет врат ломили, а трећи пут наимио је таљиге Паво из Шабца и отишао по њу у Брдарицу, и одвео је ноћу од оца и матере, и хтео је с номе у Цесарију пребећи, али таки отац њезин осети и јави нам. Тога ради осудисмо, девојка да иде кући, и нико да јој зле речи за то неговори, а Павла да пошаљемо у Београд на робију“ (Гласник Срп. ученог друштва, 2-ги одељак, књ. I, 64-65), види се, да су Павле и Маркова ћерка кажњени са по 200 батина због клевете коју су нанели Марку и попу Јанку тврдећи да су им ова двојица отели 500 дуката. Да је то тачно види се још и из судске забелешке од 14. јула 1808. Бр. 295 у којој се дословце каже: „Одпуштен Паво Ешкерић из Брадарице из апса, и дато му каштиге за 2 месеца 200 батина, што је лагао на једнога попа и човека, да му је украо 500 дуката“. (Гласник, I 53). Сâм Павле је осуђен на робију због продуженог дела одвођења Маркове ћерке. Према томе, у овој пресуди нема ни трага ни гласа о казни због прељубе, па због тога она не може ни служити као доказ о ономе што тврди г. Томић. Осим тога, позивање на ову пресуду неумесно је још и због тога, што она не садржи обичајно право, него судску праксу редовних државних судова, јер обичајно право не познаје робију као казну. Најпосле, ова

¹⁾ Види „Номоканон XIII, 4; Крмчију гл. 48, гр. 11.

www.превуда није са онога простора са кога сам ја прикупљао правне обичаје, него из сасвим другог краја нашега народа, те је и с те стране неумесно позивати се на њу по овоме питању.

9. — На стр. 22 своје расправе ја сам рекао, да по нашем позитивном праву вереница не може извршити прељубу тиме што би имала полни сношај са другим лицем, а не са својим вереником, јер између вереника нема брака, па стога не може бити ни браколомства, док насупрот томе: по српском обичајном праву обљуба веренице била је у свему изједначена са обљубом удате жене. Г. Томић тврди, да овај други део моје констатације, који се односи на српско обичајно право, није тачан, „...јер је у погледу веренице било разноликијех случајева, па и разноликијех решења и казна (Богишић, Зборник, стр. 181—184), али је најтежа казна постизала вереницу у греху с вереником тамо где је примењивано обичајно право, које је проистицало из одредаба Крмчије (Тамо, стр. 183 и чл. 15. Грбаљског законика)“. — Овако погрешан закључак је г. Томић извео због тога, што није разумео ствар о којој се говори. То се види по наводима односних цитата из Зборника Крмчије и Грбаљског законика, јер се тамо говори о обљуби између са ми х вереника, а у мојој је расправи реч само о оној обљуби коју вереница изврши са другим лицем, а не са својим вереником, дакле, о обљуби која одговара обљуби удате жене коју ова врши са другим лицем, а не са својим мужем, јер само таква обљуба може да сачињава радњу која се сматра прељубом. Међутим у целом Зборнику, а најмање на означеним странама (181—184), нема ни једног јединог податка који би говорио о томе, како се поступа са вереницом која је изневерила свога вереника, већ се тамо говори о поступању са вереницима кад они сами једно с другим погреше, а такве обљубе немају никаква интереса за моју расправу о браколомству. За моју расправу су били од интереса само они случаји, који говоре о поступању према вереници која је извршила обљубу с другим лицем, а не са својим вереником, јер само такви полни односи веренице одговарају прељуби удате жене, а таквих случаја нема ни код Богишића нити у другим изворима које наводи г. Томић.

10. — Исто тако г. Томић тврди, да је нетачан мој навод по коме су стари Јевреји обљубу веренице у свему били изједначили са обљубом удате жене, „...јер су, вели, разликовани разни случаји“, а у неким случа-

јима казне није никако ни било. Те разне случаје г. Томић налази у стиховима 25—27 из XXII главе пете књиге Мојсије, који гласе: „Ако ли у пољу нађе човек дјевојку испрошену и силом је обљежи, тада да се погуби човек који је обљежа; а дјевојци не чини ништа, није учинила гријеха који заслужује смрт, јер као кад ко скочи на ближњег својег и убије га, така ти је и та ствар: јер нађе је у пољу, и дјевојка испрошена вика, али не би никога да је одбрани.“ Дакле, као што се види, ови стихови говоре о силовању веренице, и као такви немају никакве везе са предметом моје расправе. Насилна обљуба и удате жене и веренице не улазе у појам прељубе као драговољне радње, него у појам једног сасвим другог кривичног дела које се зове силовање, а ја о силовању нисам писао расправу, него о браколомству. Г. Томић је, дакле, и овде дошао до сасвим погрешног закључка зато, што је побркао два потпуно различна правна појма, прељубу и силовање.

11. — Г. Томић ми замера, што сам се у својој расправи на два места позвао на нештампана предавања једног професора и што сам на једном месту узео етнолошко градиво из једног дневног листа, јер су, вели, предавања у већини случајева компилативног карактера, „а за белешке из дневних листова зна се како се пишу и од колике су вредности“. Међутим замерка је неумесна у оба своја дела. У првом стога, што би било неозбиљно критиковати оригиналност мишљења изнетих у професорским нештампаним предавањима, али позивати се на њих — у недостатку друге литературе — као на доказ о тачности неких чињеница, не само што није неозбиљно, него је сасвим оправдано. Јер ако у таквим предавањима не мора бити оригиналности, тачности мора бити у сваком случају. А мени за дани случај није ни била потребна оригиналност професорских предавања, него тачност тамо изнесених података. — Други је део замерке још неумеснији, јер са узимањем етнолошког градива из дневних листова нити сам ја почео први, нити ћу бити последњи. „Србске Новине“ и други дневни листови служили су, служе и служиће као извори не само за етнолошко градиво, него и као извори за историску грађу. И чудновато је, како г. Томић пребацује другима оно што би и сам радио, јер зар се он не би никада послужио поузданом грађом из „Србских Новина“ и других дневних листова? — Или је можда ова замерка учињена само ради тога да их буде више на броју?

www.unib.rs

12. — Г. Томић тврди, да сам у неким случајевима за изворе наводио и такве списе у које нисам ни загледао, и као доказ наводи два примера. Први се састоји у томе што сам за издање Шомет-де-Фосеова дела навео: „у Берлину од 1812“, а то издање не постоји, већ сам ту погрешку пренео из посредног извора, из чланка Д-ра Тих. Р. Ђорђевића Једна казна за жене (штампан у књизи Наш народни живот, 1923, стр. 153—155), јер је г. Ђорђевић ту погрешку учинио. Али док г. Ђорђевића правда, да је то учинио неком случајном омашком, можда и због тога што је имао примерак без натписног листа на коме су означени место и година штампања, па је ове заменио онима из предговора, дотле мени тако извињење не допушта, иако је с мало више добре воље могао претпоставити, да смо се и г. Ђорђевић и ја можда служили истим примерком и вероватно из истих узрока учинили исту погрешку.¹⁾

Мене не извињава по свој прилици због другог примера, који се састоји у овоме. На стр. 45 своје књиге ја сам рекао: „Турци су браколомнице казнили тиме, што би их прво ставили у цак, а потом заједно с њим бацили у воду, при чему су за цак везивали камење или што друго, да би лакше потону. Они су тај обичај донели и у нашу домовину, па су га примењивали не само Османлије и потурчењаци, него у неким варошима и прави Срби“, и за ову другу реченицу коју сам сада подвукао навео сам као извор Сретен Л. П., Путовање по новој Србији, 176. Али г. Томић тврди, да ја ту књигу нисам ни видео, него да сам ову другу реченицу саставио према помнуту чланку г. Ђорђевића, а као доказ за то каже даље: „...уместо да за ову реченицу са више чињеница наведе свој прави извор,

а то је чланак г. Ђорђевића, он је навео „Сретен Л. П. Путовање по новој Србији, 176.“ што није тачно, јер код „Сретена Л. П.“ нема свега тога него само оно зашто се позва на њ г. Ђорђевић: два случаја бацања жена у воду без цака и без камења.“ — Овај приговор г. Томића потекао је само отуда, што он и у овом случају брка најосновније ствари, брка обичај бацања жена у воду као такав и начин извршавања тога обичаја. У наведеној реченици ја сам рекао само то, да су Турци тај обичај, тј. обичај бацања жена у воду, донели и у нашу домовину и да су га у неким варошима примењивали и прави Срби, о чему има доказа код „Сретена Л. П.“, (као што признаје и сам г. Томић), али нигде и ни једном речи нисам рекао и то, да су Срби тај обичај вршили на исти начин на који су га вршили и Турци, тј. помоћу цака и камења. Такав закључак г. Томић је извео отуда, што је побркао обичај бацања у воду и начин његова извршавања код разних народа. Због тога је и цела ова његова замерка утолико неумеснија уколико су различитије ствари, које је г. Томић побркао.

13. — Најпосле, г. Томић ми озбиљно замера, што сам као обичај који је постојао код нашег народа узео и податак из расправе Н. Радојчића Прва жена Стевана Првовенчаног (Глас, 90, 273), по коме је Стеван Првовенчани пре но што је отерао своју жену Јевдокију скинуо јој све до кошуље, а ову дао унаоколо потсећи, па је тако отерао, јер каже да је та чињеница неистинита, па наставља „...И да је г. Јелић прочитао [!] ту Радојчићеву расправу, могао је видети да је она и написана да обори ту измишљотину. А кад је та измишљотина чак намерно смишљена клевета, свакојако да не може бити ни „обичај који је постојао и код нашег народа.“ — Међутим ствар стоји овако. Г. Радојчић је доказао да је Волф, латински преводилац Никите Акомината, сасвим нетачно превео место које говори о женидби Стевановој са Јевдокијом, и да су због тога многи историчари тврдили, да је Јевдокија била прво удата за Немању, па да ју је после Немањина одласка у калуђерство, узео за жену његов син од прве жене Стеван, који је с њом и децу изродио и затим је због неке болести отерао. Г. Радојчић је доказао, да у оригиналу на грчком нема помена о томе да је Јевдокија била прво Стеванова маћеха, па после жена, али да у оригиналу стоји та чињеница, да је Стеван отерао Јевдокију на горе описани начин. Мишљење грчког историчара Милијаракиса, које до-

1) Године 1922 дао ми је г. Ђорђевић на послугу своје афише о крвној освети и браколомству. На тим афишима било је исписано: име писца, наслов књиге, место и година њена издања и страна односног места. Познавајући савесност и педантност г. Ђорђевића ја нисам проверавао тачност исписа који се односе на наслов књиге, место и годину њена издања, јер се такве грешке чине врло, врло ретко, већ сам сву пажњу обраћао на тачност исписа који се односе на странице књиге и одатле исписивао оно што је било од значаја за моје расправе. Како је у афишеу г. Ђорђевића било погрешно означено место и година издања Шомет-де-Фосеова дела, ја сам ту погрешку из афишеа пренео у моју расправу О браколомству. Дакле, ова је погрешка потекла из сасвим другог разлога, а не из онога који наводи г. Томић, наиме: да у дело Шомет-де-Фосеово нисам ни заврио. Народ каже, да сваки суди о другоме по себи. Према томе би се могло веровати, да је г. Томић овде мени приписао особину која је својствена њему,

акде усваја и г. Радојчић, да је Акоминат можда чуо, како варвари, тј. Стеванови поданици, отпуштају своје жене, па је тај начин отпуштања применио и на Јевдокију и Стевана, јер их ниједно није волео, само је једна вероватна претпоставка, али не и утврђена чињеница. Но и кад би се узело Милијаракисово гледиште као тачно, опет се суштина ствари не би ниуколико изменила, јер би се утврдило само то, да Стеван није отерао Јевдокију у поцепаној кошуљи, али не и то, да такав обичај није постојао и код нашег народа. Јер, Акоминат као Стеванов савременик и добар познавалац наших оновремених прилика, није измислио оба факта: и сам обичај и то да је Стеван тај обичај применио приликом отпуштања Јевдокије, јер ако је оно друго измислио из мржње према Стевану и Јевдокији, прво није, јер је врло добро знао, да му се не би веровало кад би измислио и сам обичај отпуштања жене, ако он не постоји као такав код Стеванових поданика. Према свему томе, ја сам имао довољно разлога да кажем, да је такав обичај отпуштања жене постојао и код нашег народа. На такав закључак навело ме је између осталог још и то, што сам на много места и у разним крајевима нашег народа слушао како муж у шали прети својој жени, да ће је отерати, овим речима: Пази! голу ћу те послати мајци!" Или: „Скйни то (оде-ло) са себе, па иди куда хоћеш и нека ти је Богом просто" што јасно сведочи, да је поменутог обичаја било у нашем народу. У прилог овога говори и наредба Црногорског великог суда од 11 јуна 1897 Бр. 483 у којој се издају упуства племенским капетанима о владању распуштеница, јер се на крају те наредбе вели: „...р а з у м и је се, да такових жена хаљ и не остају њиховим мужевима и све друго што би код њих дониле" (Зборник судских закона ... за Краљевину Црну Гору, Цетиње, 1912, II 76—77). Осим тога, лично ми је познато, да је пре светског рата овде у Београду, у Улици Св. Саве, један виши официр „отерао по старом обичају" своју жену у кошуљи због тога, што је нашао да није била *virgo intacta*. Што се пак тиче Јевдокијиног случаја, моје је дубоко уверење, да је гола отпуштена по народном обичају исто онако као што је и кћи данског краља иза смрти свога мужа *Godes calcsa*, словенског кнеза, била гола от-

пуштена, (Н. Радојчић, I. с., 289, нап. 1.), пошто се наши ондашњи владари нису готово ни у чему разликовали од својих поданика у погледу схватања о браку, о жени и о другим породичним односима: и они су, као и њихови поданици, склапали и неканоничне бракове (случај краља Уроша II.), и раскидали бракове без учешћа цркве (случај Стевана и Јевдокије), и држали конкубине поред неразведених жена (случај Марка Краљевића) итд. (Јиречек, Историја Срба, IV, 11-13). Све нам то даје дакле довољно оправданих разлога да верујемо у тачност онога што је Никита о Стевану и Јевдокији казао.

Због свега тога сматрам, да је замерка г. Томића, коју ми је учинио по овоме питању, сасвим неоправдана, особито још и у оном облику у коме је учињена.

III.

То су ти стварни недостаци моје расправе који су побудили г. Томића да напише реферат о мојој књизи. Мислим, да сам овим чланком јасно доказао, да су г. Томићеве замерке сасвим неосноване, и да као такве не утврђују никакве стварне недостатке моје расправе. Али, ако се из учињених замерки не могу видети никакви стварни недостаци моје расправе, из овога се чланка јасно види г. Томићево стварно бркање узрока и последице, правних обичаја и обичаја морала, обљубе и силовања, прељубе и јавног блудничења, обичаја као таквог и начина његова извршивања итд., итд. Истина, могло би се г. Томићу узети у олакшицу околност да он, као историчар, није могао ући дубље у распознавање правних појмова, а још мање у разликовање оних правних нијанси и танчина које задају муке и позивним стручњацима, али га то ипак не може правдати кад се тиче давања суда о делима из сасвим друкчије струке но што је његова. Но и поред свега тога, ја сам ипак захвалан г. Томићу на уложеном труду и изгубљеном времену око писања реферата о мојој књизи, јер је и он, као и ја, учинио са своје стране све што је било у његовој моћи, да се питање браколомства по обичајном праву што боље расветли и што правилније реши. Што његов прилог није испропао бољи, кривица је до његове струке: г. Томић је добар, темељан историчар, али је и сувише далеко од тога да буде добар правник-криминалиста, па следствено и добар референт о правним стварима.

Педагогика морално посрнуле деце и малолетника

— Драгољуб Бранковић, инспектор Министарства просвете —

1. „Нормално“ и „ненормално“; „здрав“ и „болестан“ психички. „Дефектан“. Интелигентан и неморалан.

Модерна Психологија није моћна да поуче тачну границу између психички здравог и болесног, јер је граница између њих течне природе, како би то Немци zgodно казали. Пре свега шта је психички нормално и ненормално, немогуће је утврдити: по свему то се двоје једно у друго прелива. Узмимо само за пример душевне појаве којима се занима и Психологија и Психопатологија: илузија, халуцинација, сугестија, хипноза, амнезија, абулија (немање воље), афазиа разне врсте, присилне претставе које се по некад претварају у претставе гоњења итд. Па затим узмимо у обзир баш т. зв. сасвим нормалне појаве о п а ж а њ а где се меша памћење с мисаоним радњама, где разне особе о истом догађају опајају сасвим различно, што се на судовима врло лако опажа при сведочењу. Отуда је на Западу нарасла велика литература из домена т. зв. Психологије Исказа. Због тога је и доказна снага сведока постала јако проблематична. У свакодневно посматрање увлаче се извесни фактори који кривотворе стварност: сугестија, хипноза, заборављање, фантазирање и други моменти, о којима се на овом месту не може расправљати, преиначавају невољно и невино праву стварност... Зато и теза о субјективности света није погрешна... Као што се види појам здравога и болеснога, нормалног и ненормалног у научној Психологији није ни мало одређен. Обична т. зв. популарна Психологија рукује овим терминима као да су сасвим тачни и потпуно израђени. За ову Психологију јасно је шта је нормално и ненормално, дефектно, или шта је психички здраво и болесно, и ако је стварно гранична линија течне природе. Колико су нпр. књижевници (романсијери, приповедачи и песници), уметници и правни научници душевно здрави, не може се потврдити, јер само оно њихово уживљавање, усаосећавање и преживљавање свих оних разних ситуација живота и проблема претставља ванредан душевни живот, који природан човек, један нпр. обичан сељак, не преживљује, те према томе њихова душевна стања не могу се таксирати као редован душеван живот. Прогружен научник у своје тешке и заплетене проблеме не може се никако означити

као нормално душевно стање: он проводи цео свој живот у научној грозници. Исту ту грозницу, можда много јаче потенцирану, проводи романсијер и песник, глумац, вајар, сликар, музичар, удубљујући се непрестано у разне тешке ситуације. Да много не цитирамо, сетимо се Достојевског романа „Злочин и казна“: колико је аутор морао да преживи грозничаву психопатична стања док је дао једнога Раскољникова. И други послови захтевају ванредна и грозничава душевна стања: послови великога трговца, индустријалца, ратног команданта, судије, наставника, инжењера, архитекте итд. Сви они изискују велика напрезања, многоструку фантазију и пароксизам у извођењу посла. Али стручњак посматрајући све то, сматра за нормалан живот, и ако он баш претставља нешто ненормално у суштини у односу према душевном животу једног земљорадника на селу. Као што се види из ових редова, појмови „нормалан“ и „ненормалан“, здрав и болестан душевно, нису одређени и утврђени. Ко је здрав, а ко болестан — није увек лако казати, сем у случајевима кад дотични штети себи и околини: тада су они маркирани сасвим изразито целим својим понашањем и таквога друштво лако обележава ненормалним и душевно нездравим. Ну има пуно особа које у друштву играју видну улогу, али су ти ипак далеко да буду потпуно здрави и нормални. Велики је број особа које се по својој психичкој садржини налазе у предсобљу нервног завода, а у ствари и ако дефектни играју улогу друштвеног функционера. Пуно је њих које врло често издаје нервна снага и чине чак и испаде од којих се други стиде. Пуно је њих чија се нервна снага с времена на време губи као „понорница“, да се опет појави и јако засветли. Сви такви типови не могу се уврстити у нормалне типове, увек потпуно здраве.

Јако изразито дефектни типови нуде се посматрачу да их брзо опази; али они други типови који се најчешће налазе у елити интелигенције, остају скривени за многе посматраче. Мањак у интелигенцији даје слабомисленове типове. Научна Психологија подразумева под интелигенцијом — мишљење. Особу са врло slabим мишљењем означавамо дефектним типом. Линија интелигенције претставља једну дужину, по којој су људи распооређени, с већим или мањим степеном. Ти-

пове на сувише ниском степену интелигенције означавамо за „ненормалне“, „дефектне“. Али исто тако имамо и типове етички дефектне који су лако склони неморалу: увек су брзи да пређу с праве на криву линију. Неки етичари (нпр. познати психолог и етичар немачки Штеринг) верује да су особе са слабом интелигенцијом истовремено најчешће и — неморалне. По овоме излази да слаба интелигенција значи у исто време с друге стране могућност неморалну, премда имамо и особа које су јаке интелигенције а при том врше неморалне поступке. Код овога ипак једно остаје тачно, да слабија интелигенција у највише случајева значи могућност за криволинијско понашање у друштву. Кад се узме факат да имамо међу малим преступницима пуно њих с јаком интелигенцијом, онда таква појава мора се објаснити породичним и социјалним узроцима. Рђаво васпитање учинило је овде да је оштра интелигенција стављена, на жалост, у службу неморалу и рђав поступак код деце постао је друга навика живота.

Сва ова факта и наша разматрања о нормалном и ненормалном, о здравом и болесном душевном стању, упућује на једно: на потребу јакога домаћег и школског васпитања. Ако ово не помогне, онда отварање дејчјих домова за васпитање и домова за поправку намеће се свом жестином.

2. Моћ васпитања.

Данас више није спорно питање о моћи васпитања. Од Платона и Аристотела, па до данашњих философа, психолога и педагога призната је моћ васпитања. Још Плато рекао је: „Нема ништа божанственије од васпитања; кроз васпитање постаје човек тек истински човек“. Све многобројне мислиоце из прошлости, који су славили васпитање, не можемо да цитирамо, али ћемо неке ипак поменути. Нпр. велики немачки метафизичар Лајбниц рекао је: „Васпитање савлађује све. Кад би се васпитање реформирало, препородио би се људски род... Дајте нам васпитање и ми ћемо за непуних 100 година изменити карактер Европе.“ Локе је отишао и даље, па је сву моћ приписивао васпитању: он је рачунао 90% да су добри или рђави због васпитања и сва разлика долази од васпитања. А Хелвециус отишао је даље, апстрахујући индивидуалне разлике у урођеним диспозицијама, тврдивши да све разлике почивају једино на васпитању. Према његовој теорији човек је производ утицаја које на њему производи васпитање. Од васпитаника мо-

же се све учинити, није ништа немогућно. Васпитање натера и медведа да игра.

Али поред свих ових лепих речи разних мислилаца модерна Психологија и Педагогика не верују у сасвим безграничну моћ васпитања: обе науке верују с правом у егзистенцију и дејство урођених диспозиција, које су озбиљна сметња да се постављена васпитна мета постигне. До извесне граничне линије може се ићи; и за свакога је она различна: све зависи од наслеђених, урођених диспозиција. Све особе не могу доћи до васпитног и интелектуалног резултата. Човек се мора узети за „миш-продукт“: урођене диспозиције, плус васпитни утицаји.

Васпитање налази увек своје границе у природи васпитаника. Оно је слабомоћно за крајње особе, за идиоте и геније: они се први не могу формирати, а овима другима није потребно, јер ови се могу и „успут“ образовати, па ипак избити на површину. Васпитање је најмоћније за средњу интелигенцију, за оне у средини скале интелигенције.

Мали преступници нису идиоти, да не би могли примати успешно утицаје који се на њих плански врши. Њихово криволинијско понашање дошло је разним васпитним недостатцима: од слабога, недовољног или погрешног породичног васпитања, од разних других спољних суваспитача (од судства, вршњака другова, биоскопа, журналистике...)

3. Узроци неморалних поступака.

Узроци злочинства код деце, дечака и младића јесу унутрашњи и спољни. Унутрашњи узроци налазе се у својствениости човечјег бића. Из многоструке загонетне замршености нашег душевног живота појављују се добре и зле мисли, чији се почетак овде онде може лако открити, док се другим мислима корен налази у недокучливој дубини наше душе. Никако се не може усвојити тврђење да је прираштај „урођених“ злочинаца узрок општем прираштају дејчјих и младићских злочинаста. Нови, модерни психолози и педагози, после огромно нагомиланог искуства, утврдили су општу могућност способности образовања људске природе, подвлачећи чињеницу да се и рђаве диспозиције моралне могу уништити планским васпитањем. Овим тврђењем успотсављена је тврдња да је могућно васпитање и над овим малим „криминалним“ типовима.

Одлука воље несумњиво је резултат разних фактора, спољних и унутрашњих. Модерна биолошка Психологија не верује

у безузочно самоодређење, напротив она тврди принцип детерминације воље, тј. да се воља одређује конкуренцијом најбољих мотива. Васпитање је само тада могућно ако се воља човечја може детерминирати спољним утицајима, ако се она, дакле, може формовати. Морално је слободан онај, који следује етичким нормама, које се појављују из моралног процењивања вредности. Ако је васпитно утицање у стању да даде јачи интензитет и емоционалност извесној вредности, извесној мисли и претстави, онда је тиме могућно и само васпитање као појам и као функција. Морална слобода није урођена, она се ствара, а ствара је планско утицање које се зове васпитање. Васпитање моделује савест и карактер: оно их израђује по жељи. И индивидуе с рђавим навикама, с погрешкама, планско васпитно утицање прерађује у моралне личности, оно их другим речима преваспитава у нове особе, с новим навикама и новим погледима на живот. Дакле морална слобода мора бити стечена. Самим овим омогућено је и васпитавање дефектно-моралне деце и омладине.

Спољни односи играју врло велику улогу при постанку и ширењу преступа и злочинастава код деце и омладине. Питање је сад само уколико их можемо мењати и отклањати. Упадљива је чињеница на пример да се у најнасељенијим крајевима највише и дешавају преступи и злочинства, премда ово могу показати и крајеви слабе насељености. Ну при свем том остаје ипак да густина становништва пружа најзгодније земљиште за појаву злочинства, што значи опет с друге стране да урођена диспозиција није једино меродавна за појаву, јер се не сме никако тврдити да су деца индустријских градова више предиспонирана за злочинства од сеоске деце. Овде се појављује као јако меродаван фактор — околна у којој се дете, дечак и младић налазе. Велики градови згодни су за разорење породице, а с разорењем породице иде руку под руку подивљавање омладине. Родитељи одлазе нпр. на рад, а деца остају сама, јер друкчије није могућно. Улица их прихвата и врши деморализацију. А бива и тако кад су баш родитељи и ту, ипак су деца посматрачи рђавих сцена међу својим родитељима, не ретко виде и чују што не би требало никад ни да виде, ни да чују: у могућности су да виде срамна понашања која не остају без утицаја на младе душе. Овако неморално упућена деца преносе своја „знања“ и „умења“ на своје

другове на улици и у школи... Школа постаје немоћна да се бори и успех је негативан... „Јер је јаче село но сватови“... И онда није чудо што су таква деца готова за сваку рђавост. Додир такве деце неморалне погибаон је и за децу добрих родитеља. Нагон подражавања, који је човеку урођен, дејствује као и у свима приликама и овде, те и деца, која имају основа да буду ваљана, падају као жртва улице...

Велики градови с концертима, претставама свакојаке врсте, биоскопима од врло сумњиве и често неморалне садржине, маме омладину ка уживањима ниских вредности. При овоме морамо знати да прилике чине да човек буде овакав или онакав, прилике стварају крадљивце и неваљалце разне врсте, а ово утолико пре, уколико је већи изглед на некажљивост. У великом граду као и у маси појединац бива лако скривен и незапажен.

Такође и економска невоља умножава број младих преступника и злочинаца разне врсте. Невоља у становима ствара неморал у разним облицима. Неморалност помажу даље разне скарадне слике и поштанске карте најгоре врсте.

Превремено искоришћавање деце за зараду претставља такође извор дечјих, дечачких и младићских преступа. Ово је заиста појава која претставља тамне стране наше тако слављене модерне цивилизације. Очигледно да је жалосно видети како је један део деце и дечака врло рано изгнан из свога раја детињства и принуђен злим удесима да се бори с невољом и самоодрицањем. Немачка нпр. статистика забележила је 1897. г. да је 40499 деце испод 12 год. старости привређивало насušни хлеб. Код нас о том и немамо изведених података. Прерано занимање деце у пољопривреди нема моралне штете као што је нпр.: продавање новина, послуживање разне врсте, па чак и помагање у проституцији... За омладину овде постоји и друга опасност што рано, управо врло рано, долази до новца, чијој се сили не умеју одупрети, те лако клизају, а ово опет с друге стране обара брзо и лако родитељски ауторитет, без којег се не да замислити право породично васпитање.

Уз све ове жалосне чињенице и у последње време факат многог рађања ванбрачне деце која су понајчешће ($\frac{1}{10}$ сама себи и улици препуштена), а оваква деца упропашћују и добру децу просвећених родитеља...

Такође прерано навикавање деце на алкохолна уживања потпомаже деморализацију омладине, јер употреба алко-

www.холане отвара пут ка части и честитости ни одраслима, а камо ли деци и младима...

Фабрични дечаци, шегрти препуштени су себи у најкритичније доба. Некад занатска и трговачка омладина била је стегом цехова и еснафа, под јаком дисциплином мајстора, калфи и устабаша (старешина еснафа). Некадањи уски однос између мајстора и шегрта врло је јако попустио у целом свету.

Сва ова овде разлагања могла су довољно да укажу на чињеницу, да у индустријским центрима и великим градовима има највише преступника и злочинаца. Једно-времено ова су разлагања показала главне узроке за постанак злочинства код омладине, чиме је уједно из даљине указан рецепт за спасавање омладине од неморала. При свем том ми ћемо ниже под засебним натписом покушати да дамо каква треба сретства предузети да се смањи уопште број малих и младих преступника.

4. Мере за отклањање малих и младих преступника.

(Сретства криминалне Педагогике).

Доскоро главно сретство у борби против злочинства омладине било је укор, новчана казна и затвор. Али, разуме се, ове мере нису могле показати успеха, јер су се морали све више подизати затвори, апсане: новац се морао улагати у један сасвим непродуктиван посао. Што више казни, све више злочинаца, све већа потреба за новим апсанама. Од застрашивања казнама нема успеха. Убрзо се увидело да казна игра врло скромну улогу у борби против зла младости. Казна додуше одговара осећању правде, освете, али тиме извор зла не бива уغوшен. Казна се овде појављује као једно од сретстава, али не и једино сретство и не најјаче сретство. Чак шта више казном се чине извесне, често велике штете. Пре свега казном бива млади затвореник легитимисан за злочинца: један добар део надања на поправку тоне са осудом малолетника. Даље, у затвору млади преступник долази у додир с другим јачим злочинцима и улази тиме у већу школу злочинства, те уместо да се поправља, он се све више квари и претставља губитак за друштво. Дакле, самим и голим кажњавањем не може се ништа учинити, чак шта више чини се још нешто горе и страшније и за младога преступника и за друштво. Злочинство се мора у корен засећи не казним законима и казаматима, него установама које се већ читав век подижу код западно-културних држава и

које су показале примером да су у стању да угуше у клици младо злочинство. О њима ћемо ниже расправљати.

Напред изнети узроци дејих и младих злочинства указују јасно путеве и упуства како их треба у клици угушити. Ево неколико начина:

а.) Кад је утврђен главни узрок појаве злочинства младости велика густина становништва у појединим центрима, онда преостаје да се спречи рашћење популације у великим градовима и индустријским центрима. Теоријски рецепт био би: планска децентрализација индустрије, премештање фабрика на село; отежавање миграције становништва у велике градове. Питање је, да ли је ово могућно извести? Зар се не би такво извођење сукобило са слободном покретљивошћу становништва? —

б.) Јачање породице: њено физичко и морално здравље. При овоме су у вези два велика питања: станбено питање и заштита радника.

в.) С јачањем породице иде руку под руку изградња одличног школског васпитања, тј. пре свега народне школе. Новим Законом о народним школама од 5. децембра 1929. г. Југославија је добила осморазредну народну школу. Досадање четворогодишње школовање није могло да да оне резултате који поставља научна Педагогика — кратко време школовања и што је главно свршава се пре пубертетног доба, докле деца све забораве, јер деца напуштају школу у доба мртвог психичког стања (10—13 год.). Таква школа није у стању да формира морални карактер. Осморазредна народна школа, која треба да се уводи постепено од 1. септ. ове године, биће у могућности да реализује тежње научне Педагогике. Осмогодишње школовање у стању је да изради моралне личности: знање и морал, понесен из пубертетног доба у живот, остаје највише својина кроз велики део живота, по најчешће за цео век.

г.) Али и поред јачања породице и добро организовање народне школе ипак ће остати велики број случајева који захтевају посебно васпитање: васпитно збрињавање мање или више посрнуле деце. То се могло увидети из предњег расправљања о човечјој души, где је показано да су појмови „нормално“ и „ненормално“, психички „здрав“ и „болестан“ течне природе, да је њихово разграничење суптилна ствар научне Психологије и Психопатологије, те је у толико пре и наша дужност спасавати и ову „недужну“ омладину коју даје При-

рода и као што видимо они врло често пате без њихове кривице. Врло често дефектна омладина жртва је самог несавршенства човечје душе. Увек има нешто што се свршава у нашој несвесној психичкој позадини, незнано од нас, и после тога процеса подземног рада наше душе наша личност дејствује механички, често слепо, не умејући да да себи разлога зашто и због чега, не могући ни да се одупре унутрашњим импулсима. Та немоћност одупирања подземним душевним радњама даје преступе и злочине младости. Баш због тога је и дужност друштва и државе да такву омладину с погрешкама прихвата и преваспитава у нарочитим заводима, какву је већ Запад одавно увео, а и наша држава отпочиње у већем стилу да подиже такве домове. Збрињавање има да наступи чим је васпитање детета дошло у опасност, па чак и онда кад је испитање од стране самих родитеља недовољно или погрешно. Ово последње прецизирано је § 2. Зак. о нар. школама, те ће држава бити у могућности да од немарних и несавесних родитеља просто отме такво дете и преда на васпитавање у државне заводе, које ће Министарство социјалне политике и нар. здравља морати да отвара.

Криминалистима ранијег доба мора се пребацити да су се у питањима криминалности дечје и младићске руководили пре идејом освете (реванша) него идејом поправке, јер је почетак кажњавања почињао од 12. године старости које се не може ничим оправдати. На тај начин многа су школска деца дошла пред суд, кажњавана и у затвор бацана. Преступ младости израђаван је казном. Међутим овде треба да је руководни мотив: поправка. Најзад се у јуристичким круговима увидело, те се почетак кажњавања попео на 14, 15 и 16 година. Западно-европске државе увеле су овај узраст кажњавања; затим су уведени посебни судови за децу. И наша држава увела је новим Кривичним законом и Законом о судском кривичном поступку уз првостепене судове посебне дечје судове са специјалним процесом који није јаван. Крајња сврха ових дечјих судова није кажњавање, него поправљање. Највиши принцип ових дечјих судова: Ниједно дете не сме бити осуђено као злочинац. Руководни принцип: отклонити злочинство, а децу сачувати од телесне, душевне и моралне запуштености. И наше законодавство од 6. јануара 1929. г. овим је путем изразито пошло: на реду је тек извођење ових идеја.

5. Класификација младих злочинаца и разне форме васпитних казни.

Дечја и младићска злочинства прелазе све скале злочинства и код сваке врсте злочинства испољавају се. На врху злочинства стоје разне врсте крађе; затим телесне повреде, преваре, подвале, подметања; оштећење предмета, увреде итд.. Недостатак прилагођавања на рад узрок је у номадским навикама које се испољавају у лутањима, путовањима. Беспосличење је почетак свих злочинаста. Од младога беспосличара постаје млади крадљивац. Затим долази критично време које се налази између доба дечаčkog и младићског: оно ствара злочинца против личности. То је периода пубертетног развића кад се често појављује и домаће васпитање немоћно.

Све младе злочинце можемо разврстати на основи године узраста или степена перверзности: можемо их, дакле, све груписати према годинама старости или према степену перверзности, па према томе подешавати васпитне мере. Али селекција деце према перверзитету не би могла и знала да створи практично базу организације васпитних казни: било би опасно према перверзитету сврстати децу разних година у једну групу, јер постоји јака разлика многог развића детета нпр. од 10 година и од 16 година старости, те би деца са случајним криминалним поступцима од 10 до 12 год. дошла у контакт с децом од 16 год. јаче перверзности, и онда би моментана и случајна поквареност нашла себи јачега модела, бољег обрасца, а зна се да млади подражавају старијима с радошћу и тада би педагошко поправљање било јако отежано. Из овога следује да треба тражити базу селекције према старости младих преступника. Селекција на овој бази допушта лако прикупљање злочинаца и згодно подешавање васпитних казни. Селекција према старости показала је код западно-европских држава озбиљна успеха. Нпр. у Француској постоје т. зв. реформне школе које примају децу преступнике само испод 12 година. Овакво гледиште, нашло је примене у Белгијском закону од 27. нов. 1891. г., по којем су млади преступници подељени у три категорије старости: а.) испод 11 година, б.) од 11 год. до 14 или 15 година — в.) од 14 или 15 година до 18 год. старости. Свака од ових категорија имају једну или више школа добротинства. У самим школама егзистирају многоструке секције, одвојене потпуно једне од других, према степену неморалности. Овај је си-

стем дао врло добре резултате, јер режим васпитног дома бива све јачи и енергичнији и дисциплина строжија према све већој и већој старости. Васпитне се казне, дакле, нијансирају. Ово је гледиште прихватило и наше југословенско законодавство које има тек да се у овом правцу изводи.

Појављује се питање: докле су млади преступници потчињени педагошким казнама и мерама опште? Без дискусије може се одмах рећи детињство не сме бити кажњавано кривично, него једино — васпитно. Али сад настаје опет друго питање: докле се простире детињство? Докле траје пунолетство? Кад се призна природа кривичног малолетства, значи дати судији право да наређује васпитне мере на место да изрекне истините казне. У Француској имамо периоду кривичног малолетства испод 16 година. Код нас је новим Кривичним законом и Законом о судском кривичном поступку за крајевину Југославију одређено да кривично малолетство траје од навршене 14. године до ненавршене 17. године и он се означава као „млађи малолетник“. Али и тада остаје факултативно право судији да га цени зрелим или незрелим да схвати природу и значај дела, према чему наређује упућивање у државни завод за поправљање, или га ослобођава оптужбе а упућује кућном или школском кажњавању, или га предаје подесној породици или приватном заводу за васпитање (§ 446 и 443 Закона о судском кривичном поступку).

Између периоде кривичне неодговорности и периоде пунолетства постоји посредна фаза, за које је време судији могућно у прилици кад му се једна васпитна казна појављује унапред без дејства, да казни дете као одраслога. Искуство показује да енергија васпитања и средине престаје код великог броја деце и дечака да дејствује нормално око 16. године, а често и око 14. године, те би требало да се дејствује од тог доба кривичним мерама. Али се једна граница за све особе не може поставити, пошто је то ствар индивидуална: на некога се после 20. године старости може пре утицати васпитним мерама, него кривичним казнама. Из предњег разлагања о нормалности и ненормалности човечје душе види се јасно да је проблем криминалне Педагогике сâм по себи јако замршен и суптилан, да се с тога генералним закључцима не може лако разрешавати проблем малолетства и кривичне неодговорности, јер индивидуалне диференције врло су јако и преко тога не може се брзо прећи.

Код младих преступника мора се увек пре свега констатовати да ли је индивидуалитет нормалан или ненормалан — према обичном схватању популарне Психологије, па према томе подешавати васпитавање. За јако ненормалну децу мора претходно дејствовати Медицина терапијски, да би могло доцније наступити педагошко утицање. Код овог васпитања потребна је јака индивидуализација васпитања, много више него у нормалној школи. За свака три или четири детета треба да буде дању и ноћу по један васпитач. Идеално би било за сваког оваког васпитаника по један васпитач, „анђео чувар“. Француски проф. кривичног права Киш мисли да се може највише допустити до 10 васпитаника на једног васпитача.

Ради тачнијег категорисања младих преступника потребно је конструисати школу прикупљања (прибирања) свих младих преступника — један централни завод за селекцију младих злочинаца, из којег се по изласку из суда после довољног проматрања од 2—3 месеца одређује за туђу породицу, за дом васпитања, за дом поправљања, за криминалну колонију — према дотадањој прошлости, карактеру и менталитету.

Поменути проф. Киш предлаже три категорије доба за васпитање и поправку деце, дечака и младића (стр. 122. његова дела):

а.) Прво доба до 12. године за децу која се не могу предати својим породицама, него се упућују на село, у једну страну породицу. Овде се полази с педагошког гледишта да је породица природна средина за васпитање деце. Али ако су деца сувише покварена, тако да породица не би могла да учини измену у карактеру деце, онда се може у таквом тешком случају допустити да и деца испод 12. год. буду упућена у споменуте реформне школе, тј. у дом за васпитање или у т. зв. „родитељски дом“ (мале школе за заштиту деце), где не би требало да има више од 20—30 деце за васпитање.

б.) Друго доба од 12. до 14. или 15. год. извршење васпитне казне биће намештање у реформну школу или заштитну школу, било у казнену колонију, другим речима у васпитни дом са ублаженом или строгом дисциплином. За ово доба намештање у породицу биће врло ретко, јер од 12. год. дете, које има већ за собом извесну прошлост, почиње у исто време да улази у критичну периоду физичког и психичког развића кад је потребна снажна искусна рука која ће га водити и карактер му формирати.

Било би незгодно предати га у нову породицу, јер за овај рђав период од 12. год. за васпитање потребна су професионална лица, тј. педагошки стручна лица.

в.) Од 15. год. до 16. год. (према Француском казненом закону од 15. до 18. год.) могућност васпитавања деце опада врло брзо. Овде апсолутно не може бити питање о намештању у породице.

Наш Кривични законик код одговорности малолетника предвидео је децу и млађе малолетнике за васпитавање. Дете које учини дело због којег Кривични закон прописује казне, не може се гонити ни казнити. Овакво дете предаће се родитељима или старатељима или школској власти да га ови казне за злочин и да над њим воде надзор. Ако је пак такво дете напуштено или морално покварено, предаће се заводу за васпитање или подесној породици где ће остати док не буде поправљено, али најдуже до 17. године. Млађи малолетници су она лица која су у време учињеног кривичног дела навршили четрнаесту а нису навршила седамнаесту годину. Млађи малолетник не може се казнити ако није могао да схвати природу и значај свога дела. И овакав ће се малолетник предати родитељима или лицима која се о њему старају, да га казне, да над њим воде надзор и о њему да се старају. Али ако је овакав малолетник напуштен или морално покварен, предаће се као и дете на васпитање или подесној породици, где ће остати док не буде поправљен, али најмање годину дана а најдаље до навршене 21. године. Ну ако је млађи малолетник толико зрео да је могао схватити природу и значај свога дела и према томе схватају да ради, против њега ће се изрећи укор или отпуштање „на прокушавање“ (на пробу), или упућивање у завод за васпитање или завод за поправљање млађих малолетника.

Упућивање у завод за васпитање изрећи ће се против млађег малолетника ако је напуштен или морално покварен. У заводу има да остане док се не поправи, али најмање годину дана и најдуже до навршене 21. године.

Упућивање у завод за поправљање изрећи ће се против млађег малолетника ако је толико покварен, да не може бити примљен у завод за васпитање. У том заводу остаће док не буде поправљен, али најмање три а најдуже за 10 година.

На реду су установљавања ових завода од две врсте: за васпитање и за поправљање. Досадања наша три малолетничка завода (Београд, Глина и Пахинско) не одговарају захтевима новог Кривичног

законика, а ни захтевима модерног Кривичног права и Криминалне Педагогике, јер не постоји диференција према старости.

6. Педагогика завода за васпитање и завода за поправку малолетника.

И један и други завод тежи ка формирању моралног карактера код питомаца: и један и други завод хоће од неморално посрнуле личности да створе моралне личности које ће бити корисни чланови друштвене заједнице. Али препоне преко којих има да иду њихови васпитачи нису исте: у заводу за васпитање душе васпитаника — питомаца мало су морално начете и које се систематским васпитним радом лако савлађују, васпитач има овде много мање тешкоћа него у заводу за поправку, где је карактер јако нагрижен, а менталитет васпитаника показује јак отпор при употреби васпитних средстава. Зато васпитне мере код ових последњих морају бити знатно оштрије, али ипак и овде се морају увек васпитачи и управник дома руководити тежњом да васпитање што више приближавају режиму васпитних домова, јер она народна изрека „Притиснуто све на више скаче“ није погрешна. Разлика између ових двеју врста домова јесте и та, што код друге врсте (за поправку) васпитни и надзорни персонал мора бити многобројнији, тј. васпитач мора имати што мањи број васпитаника — питомаца, будући су овде типови јако виолентни који се морају јаче испитивати индивидуално, да би примена васпитних казни била успешнија. Уопште у заводима за дефектну децу и малолетнике мора бити васпитање индивидуално: васпитни рад мора се безусловно индивидуализирати, као што је већ напред речено, али у заводима за поправку индивидуализирање мора бити темељније изведено, него у заводу за васпитање. Настава може бити колективна, али васпитање мора увек бити индивидуално. За ово нам је одличан пример Швајцарска, где заводи за поправку имају врло мали број васпитаника: просечно 40—60. Резултати су се показали изврсни. То исто констатовано је и у Француској.

Упорне питомце из домова за васпитање, према којима су сва средства педагошка безуспешно исцрпљена, треба за казну преместити у дом за поправку, где је јача дисциплина, или баш у други дом за васпитање; и обрнуто, питомце из дома за поправку, ако се радикално измене на боље, треба преместити у дом за васпитање, где је васпитање много блаже и приближно

www.васпитној нормалној школи. Ова ће премештања, као награда или казна, благотворно утицати на душу питомца. Свака промена освежава, а у васпитању ово је преко потребно чинити не само у оваквим домовима, него се то чини и у нормалној школи. Педагогика предлаже као васпитну меру да се према неуредном ђаку, чији је карактер већ унеколико нагрижен, употреби ово сретство, тј. да се исти премести у друго, ново место, где ће се у новим приликама, међу новим друговима, наћи збуњен тако, да ће морати многе своје ружне навике напустити. Као што је за лечење врло често једини предуслов промена места становања, тако је исто за морално болесно стање најближи и битни захтев: отргнуће из досадањег круга живота, што значи прекид са свима старим успоменама, сила сасвим нових утисака има да савлада затровани мисаони круг, како би се усадило ново цењење вредности, нове наклоности.

И у једним и другим заводима главну улогу морају играти добро изабрана практична занимања сваке врсте. Затим треба да придође задружни моменат стварањем малих удружења у самој заводској породици. Ова разна удружења могу допринети за формирање веселог школског живота. Радост, веселост, сунчана светлост, тако да кажемо, морају владати у овим заводима ако се хоће да рачуна на трајне успехе.

Од највећег је значаја овде личност управника дома за васпитање и поправку. Он је вођ, упрвитељ, „кућни отац“. Он одређује дух целом васпитном дому: од његове ваљане, слободне, веселе, тактично јаке личности зависи све. Он треба да буде по струци психолог и педагог у пуном смислу речи; поред тога он мора имати љубав и самопожртвовање једног свеца, а памет и знање светског човека. Да једна таква личност продре у све, томе је потребан мален број питомца, узан круг деце, која су њему предата на васпитање и поправку, или ако је број сувише велики, онда мора бити цепање на мање групе и преношење једног дела дужности на помоћнике, као што је то на пример удешено у т. зв. „Суровој кући“ код Хамбурга, или као што је у неким француским великим малолетничким домовима, који су такође подељени због успешнијег рада у потпуно одвојене отсеке. Као што се види ми овде искључујемо да управник буде правно лице и бив. административни чиновник.

Васпитачи морају такође бити одлични учитељи народних школа: што јача инте-

лигенција и јача спрема, то боље за васпитање дефектне деце. Како у нашој држави има довољно дипломираних слушалаца нижег течаја Више педагошке школе, то њих треба првенствено узимати за васпитаче. Али и од њих одабирати поред обзира на природну интелигенцију оне слушаоце који немају никакву телесну ману која би дала она повод за исмејавање код овакве дефектне деце. Желети је да васпитачи не буду млађи од 30. година старости, јер оваквој деци импонирају старији наставници. За надзорнике — „цензоре“ узимати нежењене учитеље основних школа, а никако бив. подофицире или жандарме, пошто и они врше васпитачку дужност.

Од казни које се примењују по страним заводима још су увек у дискусији одузимање хране и телесна казна. Одузимање хране у доба кад се млад човек развија, расте и формира свој темперамент, може имати рђавих последица и није за препоруку, премда се ова казна, на жалост, употребљава и по интернатима нормалних школа. Што се тиче телесних казни, Педагогика нормалне деце одбацује с гнушањем „батине“, премда телесна казна налази још примене у народној и средњој школи у изванредним приликама. Ни породично васпитање у пракси није без употребе батина, и ако такав поступак осуђује Педагогика. Али употреба батине у оваквим дефектним школама можда неће бити искључена. Овде постоје озбиљна размишљања и размимоилажења међу теоретичарима Казненога права и педагога: први допуштају под условом и у изванредним приликама и ово сретство; док педагози сматрају употребу казне као слом васпитања и збрињавања, јер Педагогика увек наглашава да човек за етичко добро не сме бити спољно присиљен, већ треба сваки поступак да дође из властите иницијативе.

Проф. Киш допушта телесну казну условно, али не за сву децу и све малолетнике, него за по неку и за извесне погрешке, за погрешке обичаја и одсуства морала. У оваквим приликама телесна казна нема шта да деградира. Он мисли чак шта више да се објективно не може бранити забрањивање телесне казне, јер по њему батина изазива код дефектне деце (нарочито јогунасте) страх и застрашивање да исту погрешку сме поновити, само ако се пази који се делови и колико туку. Допуштајући Киш употребу телесног кажњавања, захтева да треба брижљиво регулисати њену употребу. Битни принцип: не

употребљавати батине непосредно после учињене погрешке. Телесно кажњавање не треба претварати у рефлексне покрете љутине и нетрпељивости: увек треба да протеченоко време и за васпитаника и за васпитача. Основни је захтев педагошки да се ниједна казна уопште не сме у афекту изрицати, јер казна изречена изван афекта бива одмеренија, утицајнија, пошто васпитаник за протекло време пролази кроз морално чистишће, те при изрицању казне осећа се морално пречишћен, прекаљен, па макако да је морално дефектан.

7. Главна средства морализације питаца.

Главна средства морализације посрнуле деце и малолетника јесу ова: а.) религиозно васпитање; б.) морално образовање у основним појмовима и грађанским дужностима према себи, породици, друштву, отаџбини, држави и друштвеној свеопштој заједници; в.) интелектуално образовање које се добија изучавањем наука у оној мери која је потребна грађанину средине у којој васпитаник има да живи и да ради по изласку из завода (поред утицања наставом заводи морају имати лепо снабдевене читаонице с пробраним књигама које ће стајати на расположењу васпитачима и питањима); г.) техничко (професионално) образовање (сваки пита-

мац просечне интелигенције мора добити стручно занатско или пољопривредно образовање, од којег ће као слободан грађанин живети, а даровитији могу добити и више школско образовање); д.) естетско васпитање које ће васпитаници добијати неговањем вештина и уметности (сваки овакав дом мора да негује вокалну и инструменталну музику, сваки дом мора да има оркестар и певачки хор); ђ.) физичко васпитање — развијањем и снажењем тела, чувањем и подизањем здравља; е.) ходегитичко — дисциплинско васпитање, које се изводи непосредним дружењем и вођењем питаца, слободном разменом мисли и убеђивањем од стране управника, васпитача и цензора; такође и државни мајстори, који треба да буду нарочито пробрани, потпомажу ходегитичко васпитање.

Ако се сва ова средства за израђивање моралне личности употребе правилно и у пуној мери, онда ће од заостале, непослушне и преступима склоне омладине добити карактерне личности и способни грађани, који ће бити од користи и себи и друштву.

ЛИТЕРАТУРА:

Rhein W., Pädagogik in syst. Darstellung II B., Aufl. II. 1911.

Cuche P., Traité de Science et de Legislation penitentiaires, 1905.

Кривични законик Југославије.

Закон о судском кривичном поступку Југославије.

Закон о нар. школама од 5. дец. 1929. год.

О застарелости тужбе трговца према нетрговцу за излиферовани материјал

— Д-р Радоје Вукчевић, адвокат —

Судска пракса је нестална у овом питању. Поред више једнообразних одлука опште седнице Касационог Суда од седамдесетих година до данас, постоје и две њима супротне одлуке, и то једна из 1899, а друга из 1929. године. По овим двема одлукама тужбе трговаца за давање еспапа нетрговцима застаревају сходно § 928 за годину дана. У њима је реч тужба из § 928 узета у материјалном смислу као сама суштина тражења без обзира на доказе, којима се то тражење утврђује. По другим одлукама на против реч тужба употребљена је у формалном смислу као акт, којим се жели реалити једно материјално право. Ово право не застарева за годину дана, кад се оно утвр-

ђује другим доказним сретствима сем трговачких књига, које као полудоказ за ово време застаревају. Које је гледиште у праву?

§ 928.-б). Г. З. говорећи о застарелости тужбе трговца за давање еспапа нетрговцима упућује на §§ 14. и 15. Трг. Зак. Ови параграфи Трговачког Закона говоре о застарелости потраживања трговаца према нетрговцима на основу трговачких књига као полудоказног средства. Кад је сам законодавац § 228.-б). Г. З. у колико се односи на тужбе трговаца према нетрговцима довео у везу с §§ 14. и 15. Тргов. Зак. то значи, да у року од једне године застарева тужба према нетрговцу на основу трговач-

ких књига као полудоказног сретства, али то не значи да застарева и само потраживање, ако се као доказ не употребе трговачке књиге, већ друга доказна сретства.

Кад би друкче било, а ово време од једне године рачунало се од дана предаје еспапа нетрговцу, онда би биле излишне све одредбе, које говоре о продаји робе на почек, јер се цена не би могла тужбом тражити после једне године. Сама установа застарелости постоји као неко нужно решење контрадикторности између правног и фактичког стања. Контрадикторност у једном односу за 24 године неће можда бити тако велика, као у другоме за 1 годину. Жеља законодавчева и интерес правног саобраћаја исти су: да се односи код којих фактично стање након краћег рока прикрива правно стање, и спорови које је након дужег рока тешко или немогуће доказивати — што пре ликвидирају, како не би време и заборав онемогућавали њихову правну ликвидацију.

Потраживање накнаде штете спада у спорове, који се у интересу правног саобраћаја имају што пре расправити. Након краћег времена штету је у већини случајева немогуће установити, те је законодавац за ове спорове прописао застарелост од 3 године — § 939. Г. З. Иста застарелост прописана је и за тражење оштећења изнад половине — § 559. у вези § 537. Г. З., а овакви спорови по својој природи захтевају такође најкраткорочнију ликвидацију. Исти је случај и код свих преноса имања на друга лица у намери оштећења својих поверилаца, — § 303. у вези § 337. Г. З., где такође и правни саобраћај и законодавчева воља траже најкраћи рок. Тај најкраћи рок тражи се и код уништења уговора, који су закључени плашњом или пометњом, као и у случају кад власник своју ствар нађе код купца, који је према конкретним околно-

стима могао посумњати да исту купује од невластника — § 220. у вези § 937. Г. З.

Ликвидациони рок који за ове послове тражи дух закона и правни саобраћај мора бити много краћи него рок за ликвидацију једног јасног односа, који је пречишћен и по уговорним условима и по обавези и по природи односа. Па кад је рок застарелости за све ове послове одређен на 3 године, откуда онда да за тражбину из једног јасног односа са пречишћеним условима важи краћа застарелост од једне године? Ако нетрговац од трговца прими робу, али је не плати, то правном саобраћају је свеједно, а по доказу тражбине такође, да ли ће гужба уследити након једне или више година. То није случај код свих побројених послова са застарелешћу од 3 године, јер код свих њих интерес правног саобраћаја захтева најкраћу ликвидацију. Након извесног рока немогуће је веродостојним чињеницама утврдити, да ли је нетрговац примио еспап и да ли је цену положио. Ако је застарелост код послова са неутврђеним и сумњивим основама од самог почетка — 3 године, онда застарелост за једну тражбину са уговорно-утврђеним основом може бити по правној логици и законској аналогiji само дужа, а ни у којем случају краћа од ове.

За тезу да је у истакнутом случају реч само о застарелости доказа из § 14. и 15. Трг. Зак., а не о тужби у материјално-правном смислу, говори не само законски текст и Грађевинског — § 928.-б) и Трговачког — § 14.—15.—16. Законика, већ и аналогija и правна логика. Против ове тезе говори једино недовољна систематизација нашег Грађ. Законика, који је у § 928.-б. лимитирао више послова разне природе. Ови се послови под једнаке одредбе о застарелости не подводе ни у грађанском законодавству осталих држава, јер их један од другог одваја све, па и рок застарелости.

Позивање на законске прописе

Л. М. Костић

Ridendo castigat mores

Пре скоро 50 година (1884), Рудолф Јеринг је сабрао у збирку и „поклонио правничкој публици као божићни дар“ под насловом „Шала и збиља у јуриспруденцији“ један низ својих писама пријатељима (*Scherz und Grust in der Jurisprudenz*). Велики филозоф и правник подвргао је ту благој и духовитој критици, у виду хумора, многе немачке правне установе, одомаћена наче-

ла и утврђене аксиоме, па и саму правну праксу. Како је књига добро примљена види се по томе, што је 1912 године изашло њено 11 издање.

Ја не знам има ли код нас који правник спремну за штампу једну читаву књигу оваквих „писама“, или критика, или студија. Али сматрам да би једна рубрика за ове ствари у неком часопису била увек испуњена згодним и духовитим прилозима, јер

и у праву, као уосталом и другим гранама људске умне делатности, вреди начело: *difficile est satyram non scribere*.

А ево шта је мене навело на ове конси-дерације.

Поводом новог Закона о болницама, ја сам потражио у законским збиркама раније прописе који су регулисали сличну материју. И нашао сам једно решење Министра народног здравља о категорисању државних санитетских установа у земљи од 6. октобра 1923 и друго о разврставању болница и бања од 14 јануара 1924. (Ново санитетско законодавство у збирци Гојка Никетића, књига I, стр. 338).

Како се одмах види, болнице нису испочетка биле категорисане и класифицирање ни законом ни уредбом, већ простим министровим решењем, не једним оригиналним и примарним правним актом, већ изведеним и везаним. За правника се одмах појавило питање да ли је Министар народног здравља донео та решења у кругу своје надлежности, да ли је био овлашћен или чак и принуђен да их донесе. Пракса је да се код доношења оваквих аката орган који их доноси још у почетку легитимише, да се изрично позове, пре него својој одлуци да име, на законе и уопште акта више правне снаге из којих он црпи своју власт и своју надлежност у оваквом послу.

Министар народног здравља с краја 1923 и са почетка 1924. године не само да није пропустио овом приликом да у зачељу свога решења наведе неки законски члан као правну улазницу пред публику, него се позвао на читава три Закона и укупно четири параграфа. Значи да је био овлашћен, и преовлашћен, да донесе Решење о категорисању државних санитетских установа у земљи.

Ја сам ипак потражио текстове тих законских чланова на које се позива, јер ми је а priori изгледало чудно позивање, још на првом месту, на Закон о чиновницима и осталим државним службеницима грађанског реда. Тај Закон ми је, случајно, био врло добро познат и никако нисам могао да се сетим где он то говори о категорисању болница.

Решење од 6. октобра 1923. позива се на чл. 6. Чиновничког закона. А ево како тај члан гласи:

Према спреми која се тражи за ступање у поједине струке, чиновничка служба дели се на ове три категорије:

I категорија: служба за коју се тражи потпуна факултетска спрема са прописаним испитима, или виша

стручна школа која одговара факултету са прописаним завршним испитом;

II категорија: служба за коју се тражи потпуна средњошколска спрема са испитом зрелости, или средња стручна школа са прописаним завршним испитом;

III категорија: служба за коју се тражи најмање свршена четири разреда средње школе, или нижа стручна школа са прописним завршним испитом.

Овде се, истина, не спомињу болнице и бање, али се спомиње категорисање. И кад је законодавац чиновнике сврстао у три категорије, што то исто не може учинити неки други државни орган за болнице и бање? Главно да их је три категорије, ни више ни мање. И заиста, толико је категорија и установљено. За болнице је ишло лако, јер их у трећој има скоро исто онолико колико у обадве прве. Али су бање требале да буду сврстане у свега две категорије. Да се не би дошло у сукоб са чл. 6. Чиновничког закона, који познаје три категорије чиновника а не две, створена је и трећа категорија бања, и у њу смештена једина Јошаничка бања. Тако исто су и остале хигијенске установе подељене у три категорије или „реда“, у трећи ред су дошле колоне за дезинфекцију и помоћне станице. Свуда је, дакле, правилно извршена подела на троје.

Али се Решење Министра народног здравља од 6. октобра 1923. позива и на Закон (раније уредбу) о устројству Министарства народног здравља, и то на чл. 1 и 7 тога Закона. Ми морамо и ове чланове *in extenso* навести.

Чл. 1. гласи: Целокупно старање о народном здрављу спада у делокруг Министарства народног здравља.

Министарству је задаћа:

- 1) да се стара о бројном напредовању становника (сиц!); о здравом народу и о његовом правилном даљњем развијању;
- 2) да заштићује народно здравље;
- 3) да подиже установе за лечење и спречавање болести;
- 4) да проучава патологију народа;
- 5) да здравствено народ просвећује.

Као што се види, у овоме члану се спомињу установе за лечење и спречавање болести, а у чл. 6. Чиновничког закона по-

миће се категорисање. Кад се обоје споји, настаје овлашћење да се разврстају болнице, бање и хигијенске установе.

Чл. 7. Закона о устројству Министарства народног здравља гласи: Поред одељења у Министарству народног здравља оснивају се засебни здравствени заводи, потребни за правилан рад у појединим одељењима.

Позивајући се на овај члан, Министар је несумњиво резонувао овако: 1920 године, кад је донет горњи закон, могло се још оперисати овако општим речима „оснивају се заводи, здравствени и засебни”, и т. д. Али од 1923, од новог Чиновничког закона, све мора бити категорисано, следствено и такви заводи. По Закону о устројству Министарства народног здравља они постоје, по Чиновничком закону они се разврставају.

Из досад наведених законских прописа, Министар народног здравља је могао само утврдити да болнице и бање морају бити категорисане, али лично своју компетенцију није могао да изведе. Зато се позвао на § 5. Михаиловог Устројенија централне државне управе у Књажевству Србије. Овде није потребно наводити цео параграф, већ само прву реченицу због које се несумњиво Министар и позвао на параграф. Остале реченице говоре о Министарском савету. А прва реченица тога параграфа гласи:

Министри раде своје послове сваки по својој струци, независно један од другог.

Кад тако каже један важећи Закон, што је требало Министру народног здравља ма

ккво друго овлашћење? Питања болница, бања и хигијенских установа спадају у његову струку; сва решења у вези са њима има да донесе он сам. Кад је донет Закон о устројству централне управе, овај пропис је, истина, означавао да један Министар не може заповедати другоме, и да сваки ради у кругу своје надлежности сам, али се закони „трансформирају” и мењају првобитно значење (wandeln). 1923. је тај пропис означавао да сваки Министар може у своме ресору радити све, без питања некога другог и без неког специалног овлашћења. Ово опште овлашћење стиже за све и замењује свако друго.

С овим би била исцрпљена сва позивања на законске текстове и нађена овлашћења за доношење Решења од 6. октобра 1923. Решење о разврставању болница и бања од 14. јануара 1924. наводи само да је раније Решење донето на основу ових законских прописа, а ово, ново решење, од 14. јануара 1924., доноси се просто „на основу предњег”. Кад по Устројенију централне државне управе Министар ради сам послове по својој струци, без ичијег мешања, ваљда он може да овласти себе самога једним општим решењем да конкретно изведе неку ствар. Главно је да не прекорачи границе свога ресора, своје струке како Закон вели.

У овом случају, Министар народног здравља нигде није залазио у делокруг рада неког другог Министарства. Зато ово Решење није нико, колико је мени познато, и никад оспоравао.

Суботица, 8-III-1930. год.

Пензиони фонд адвоката

По § 118. Зак. о адвокатима, адвокатске коморе дужне су најкасније у року од 2 године после ступања на снагу пом. закона обезбедити својим члановима и њиховим породицама нужно издржавање путем осигурања за случај несреће, изнемоглости, старости и смрти.

Само по себи, ово питање је за адвокате од неоцењиво велике важности. Незбринуте породице неких умрлих колега, који су били добро познати и високо поштовани, живи су потсетник за све адвокате, чије породице сутра то исто чека, ако се паметно и на време не осигурају.

Одбор Коморе знајући од какве је важности ово питање није намерно форсирао

његово решење, већ је исто брижљиво проучавао од самог свог конституисања. На првој својој седници, одбор је изабрао један ужи одбор, коме је стављено у дужност, да питање осигурања детаљно проучи и изради пројекат правила пензионог фонда, пошто је одбор коморе још раније начелно решио, да се осигурање чланова има извршити на бази пензионог фонда а никакo колективним осигурањем код приватних осигуравајућих друштава или било на који други начин.

Ужи одбор израдио је пројекат правила. На седницама одбора коморе пројекат је претресен и враћен ужем одбору да га пре ради у смислу примедба одбора коморе.

Мало после тога, почело се са припремама скупштине за оснивање Савеза Комора. Одбор Коморе донео је одлуку, да на скупштини Савеза предложи осигурање адвоката на бази јединственог пензионог фонда за целу земљу, што је преко изасланика и учињено. Предлог је прихваћен у начелу као симпатична идеја, али конкретно није могао бити одмах примљен и остварен. Скупштина је тим поводом донела једну декларацију којом је јасно постављена могућност оснивања јединственог пенз. фонда, али доцније, док се види како ће у пракси функционисати пенз. фондови појединих комора. Декларација истовремено препоручује оснивање заједничког пенз. фонда оних комора, које имају сличне прилике.

Имајући овакво стање, одбор коморе поново је узео у рад пенз. фонд, те је пројекат правила фонда још једном продискутован. Ужем одбору за израду правила дата су упутства за дефинитивну редакцију истих. Пројекат је већ штампан и разаслат свима члановима коморе на проучавање. Одбор овим жели, да сазна мишљење чланова пре него што се предлог правила поднесе скупштини на одобрење. Сваки члан треба да простудира пројекат и да одбору коморе достави своје примедбе, како би одбор евентуално учинио још неке измене,

те да се на тај начин обезбеди сагласан рад на самој скупштини. При овоме се умољавају чланови, да озбиљно проуче рачунску базу, на коју фонд треба да се постави, јер је то оно што је есенцијелно у целој ствари. Ако се фонд у самом свом почетку постави на тачну рачунску базу, онда је њему будућност обезбеђена, разуме се, ако поред тога и чланови буду своје дужности тачно и на време извршивали.

Одбор коморе учиниће предлог у своје време адвокатским коморама у Новом Саду, Скопљу и Подгорици за оснивање заједничког пенз. фонда, али док до тога не дође, мора се створити пенз. фонд за нашу комору.

На крају, скреће се пажња члановима, да је пројекат правила пенз. фонда израђен по угледу на правила пенз. фонда Љубљанске коморе, чији пенз. фонд функционише скоро годину дана. По извештајима, који су нам дале колеге Словенци, фонд за сада има пун успех.

До скупштине не остаје много времена, те је желети да се сваки члан најозбиљније позабави овим питањем, које је веома сложено и да колико може допринесе његовом успешном решењу.

Скупштина ће се одржати свакако у октобру месецу ове године, истовремено са редовном скупштином чланова коморе.

§ 120. Зак. о адвокатима

Рад. Стојиловић

Закон о адвокатима уздиже адвокатуру на занимање јавног поретка. (§ 1. зак. о адв.) Чим је адвокатура занимање јавног поретка, значи, да адвокат свој позив врши првенствено у општем интересу, те је он, према томе, јавни функционер. И због тога што је јавни функционер, и што је адвокатура високо занимање, од адвоката се траже високе квалификације и товаре му се многобројне и тешке дужности. Закон је адвокату прописао шта сме и може да ради вршећи свој узвишени позив, и чим се о ма коју дужност огреши, подвргава га дисциплинској казни, која иде и до губљења адвокатури. Закон је према адвокату врло строг. Он од њега тражи не само да своје занимање врши са довољно стручне спреме, већ и то, да се и у свом приватном животу понаша тако, да никада не доведе у питање част, углед и достојанство адв. сталежа. Адвокат се кажњава кад нестручно води послове својих клијената, кажњава се и кад се у свом приватном животу забо-

рави и учини нешто, што би могло бацити ружну сенку на адв. ред.

Закон је, како се види, адвоката формално оковао. А тако и треба и мора да буде. Помагачи правосуђа и заштитници интереса и права странака морају бити људи са највишим школским и моралним квалификацијама. Законодавац је хтео, да заступање интереса и права странака повери само оним људима, који су довољно и школски и морално квалификовани и за које је он прописао оштре санкције за случај да поверене интересе и права странака не бране како треба. Идеја законодавчева била је, да заштити општи јавни интерес правосуђа и државе. Одредбама закона, које се односе на адвокате, он је то сјајно постигао, али знајући, да се код нас многа лица и без школских и без моралних квалификација баве адвокатуром као редовним занимањем, што је по схватању сваког културног човека јавна срамота, унео је у закон о адвокатима § 120., који одређује да ће се и ка-

ко ће се казнити лице, које обавља адвокатске послове у виду занимања за награду а није адвокат. И без овакве одредбе, нико сем адвоката уписаних у именик једне од адв. комора не би могао обављати адвокатуру, али законодавац је знао, да постоје лица, која се ипак баве адвокатуром без права на то, па је за њих прописао казну. Шта ту више треба. Власти не би смеле примити ни једно лице као заступника странке, ако није адвокат са адвокатском легитимацијом. Закон је за све власти обавезан. Па ипак, пискарачи раде као и пре што су радили. Не само да их власти не спречавају да се баве адвокатуром, но их и судови у највећем броју слушају ослобађају казне кад их комора оптужи.

Какав је рад пискарача и колики хаос стварају ти неодговорни људи у правним односима странака, колико убијају углед правосуђа и ауторитет судија и осталих функционера власти, толико је познато, да изгледа већ отужно о томе говорити. Довољно је напоменути, да су то људи који не плаћају никакве државне дажбине и не подлеже за свој рад никаквој дисциплинској власти. Они могу да раде шта хоће у колико не потпадају под одредбе крив. законика, само не треба сметати с ума, да до дела, које казни крив. законик има читава серија дела, која строго кажњава дисциплинско веће адв. коморе кад је у питању адвокат. Пискарачи су пионери корупције и најглавнији убијачи вере у исправност правосуђа и рада државних функционера у опште. Пискарачи редовно од странака узимају „нешто и за судију“. То је њихов омиљени трик, да од клиента извуку већи хонорар.

Па кад је све то тако, намеће се питање, ко има интереса, да се ово очигледно зло одржава, и зашто државне власти не прегну свим силама, да се злу једном на пут стане.

Главни разлог трпљењу овог зла лежи у несхватању модерног доба у коме живимо и духа и тенденције једног савременог Закона о адвокатима, и најзад, у немању осетљивог нерва за осећање и поимање јавног интереса. Да је ово тачно, ево одмах еклатантних примера.

Судија појединац, за сада још надлежан за извиђање и суђење кривица из §-а 120. зак. о адв. има пред собом оптуженог пискарача за доказ чије кривице постоји штампан бланкет писма, које је пискарач потписао и упutio дужнику његовог властодавца позивајући га да плати дуг, иначе прети судским мерама. Форму-

лар писма има потпуни изглед писма правог адвоката са ознаком улице и броја канцеларије, телефона и т. д. Отвори закон о адвокатима, нађе 120. па почне да врши анализу и пронађе, да оваква исправа није исправа какву предвиђа § 120. зак. о адв. и прекида истрагу.

У другом случају судија има оптуженог пискарача, који се у толикој мери бави пискарањем, да је већ отпочео свакодневно да се рекламира преко дневних листова. За доказ поднети су листови у којима је штампана реклама. Судија прекида истрагу и у разлозима овако мотивише прекид: стоји да се оптужени рекламирао преко дневних листова, чак је вероватно да је он заиста и обављао послове за које се рекламирао, али ничим није утврђено, да је за послове ма шта наплаћивао.

Према оваквом резонувању требало би да буде вероватно, чак и могуће, да један пензионер штампа огласе по дневним листовима и позива клиентелу; да за оглас администрацијама листова плаћа а да за клијенте ради послове бесплатно. Нажалост, овакву претпоставку тешко да би ко могао примити као вероватну сем судије који је прекинуо истрагу.

Далеко би нас одвело, ако би смо набрајали многобројне случајеве сличне овима. Боље је, да одмах извучемо потребан закључак а он се састоји у овоме:

§ 120. зак. о адвокатима стилизован је тако, да не би било никакве тешкоће у његовој примени, ако би га сваки судија тумачио онако, како се он једино тумачити може, т. ј., ако би му у напред било јасно, да адвокатске послове може обављати само адвокат и нико други и да свако лице спада под удар §-а 120. чим се лати адвокатског посла а није адвокат. Но, како смо већ видели, стилизација §-а 120. ипак није довољно јасна за многе судије, те би је требало мењати и судијама до очигледности учинити јасном тенденцију закона о адвокатима. (Има судија за које није потребно мењати у §-у 120. ништа, чак им није потребно ни објашњење смисла његовог. Доказ за то налази се у пресудама, које штампамо у „Браничу“). Или смисао § 120. треба надлежно протумачити тако, да не остане никаква сумња у оно што се њиме хтело да постигне.

По нашем мишљењу две су мере потребне да се пискарачи потпуно онемогуће. Прво надлежно тумачење смисла и значаја §-а 120. зак. о адвокатима, које би у пракси допринело правилном примењивању његовом; и друго, много важније, забранити свима органима власти, да ма шта из руку

пискарача примају. На овај начин пискарачи би се онемогућили у њиховом нестручном и штетном раду, а у колико који и промакне па се ухвати осетио би последице §-а 120. зак. о адвокатима.

Досадашња пракса јасно је показала, да свака друга борба за правилну примену зак. о адвокатима, специјално §-а 120. није била нимало ефикасна и да поштовање и правилну примену једног закона треба обезбедити другим сретствима а не само тужбама коморе, од којих 10% немају успеха. На надлежнима је, да се о овоме постарају, јер је то њихова прва и најважнија брига а нема закона, који је донет а

да се од држављана не тражи да га поштују и да му се покоравају. Ни закон о адвокатима није донет тек колико да се задовољи амбиција једног staleжа, већ да задовољи једну јавну потребу и заштити јавни интерес, те због тога на његовом правилном извршавању и примењивању надлежни државни органи дужни су да инсистирају.

Комора ће са своје стране пружити потребну сарадњу, да се злу стане на пут и да се осигура од изигравања један нови закон, који баш као и сваки други, не треба у самом почетку свога важења да буде погрешно тумачен и рђаво примењиван.

Судска и административна пракса

§ 413.

Кћи умрлог има права заједничког уживања његове заоставштине са заосталом удовом и ако се је за живота очеве удала и отишла из његове куће.

Тужиља Ивана, поступајући по решењу неспорних дела судије, тужила је суду Стану, ж. Степанову и тражила да суд пресуди: да тужена Стана нема права на деобу свога дела наслеђа од оца а тужиљиног мужа Милоша, све дотле док траје тужиљино право удовичког уживања на заоставшем имању Милошевом. Да тужена Стана нема права на деобу, тужиља је навела: што се је тужена наследница Стана још за живота свога оца Милоша одселила из очеве куће у кућу свога мужа Степана, који ју је и за живота Милошевог издржавао а и сад је као своју жену издржава, те се према томе она у моменту смрти Милошеве није ни затекла у Милошевој кући. Тужена Стана изјавила је, да је тражење тужиљино неумесно са разлога: што деца мушка и женска имају право на деобу према удовици покојниковој те да према томе и она то право има без обзира што је удата, јер је природно опредељење женске деце, кад дорасту, да се удаду, те то фактичко стање не може бити од утицаја на њено право на деобу.

Шабачки првостепени суд нашао је:

Они наследници, који заједно са удовом заоставше имање мужевљево уживају, јесу по § 415 у в. § 414 грађ. зак. само покојникова мушка или женска деца, родитељи његови или браћа и сестре. Остали наследници, ван ових, по § 415. грађ. зак. не уживају заједно са удовом и за пријем имања морају чекати да наступи који узрок, са

кога право уживања заоставше удове престаје. Наследници из § 414 грађ. зак. ово своје право заједничког уживања са удовом имају без обзира да ли су фактички у моменту смрти покојникове, у његовој кући живели, само ако су на заоставшем имању за живота покојниковог учествовали — § 413 грађ. зак. Према томе факат, да се кћи и наследница покојникова удала баш и за живота очеве, ни у колико не утиче на њено право уживања заједно са удовом — § 413 у в. § 414 грађ. зак., јер је таква наследница за живота покојниковог, све до удаје баш на заоставшем имању живела и отуда се издржавала, дакле учествовала је на истом заједно са покојником. Према томе, удата кћи и наследница по § 413 грађ. зак. на заоставшем имању покојниковом има права да ужива заједно са удовом то имање, па ако за то потребни услови постоје, у смислу § 414 грађ. зак., и деобу захтева. Стога је тврђење тужиље Иване, да кћи и наследница пок. Милоша — тужена Стана, због тога што се је за живота очеве удала, нема права на деобу свога дела наслеђа од оца јој пок. Милоша, све док на том имању траје њено — тужиљино — право удовичког уживања, неумесно и противно закону. Са ових разлога, пресудом својом Бр. 59816 од 5-XII-1928. г. одбио је тужиљу од тражења.

Ову пресуду одобрио је и Београдски Апелациони Суд пресудом својом од 31. маја 1929. г. Бр. 4705.

Касациони Суд у II одељењу од 24-X-1929. г. Бр. 10114 снажи.

Мањина ништи: „Јер налазимо, да ни удата кћер, тужена Стана, која се удала за живота свога оца пок. Милоша и није са

Милошем и његовом женом — тужиљом Иваном живела у кући и на имању умрлог Милоша на дан смрти његове, нема права, као наследница да ужива имовину пок. Милош, већ је једино тужиља Ивана власна да имовину целу, као удова Милошева, ужива по §§ 413. и 414. грађ. зак.” —

Муж је обавезан да сноси трошкове за набавке које изврши жена за своју личну употребу, као и за кућевне потребе.

Х. Х., трг. из Београда, преко свога пуномоћника М. Ж., тужио је Краљевском Првостепеном Суду Душана Н. и жену му Даринку због дуга од робе коју је Даринка куповала за себе, за свога мужа и за кућевне потребе.

За доказ поднео је обавезу тужене Даринке и преглед купљене робе из кога се прегледа види, да је набављена роба по природи својој имала служити за кућевне потребе, а и за потребе сваког туженог посебно.

Тужени Душан и Даринка нису на тужбу одговорили, нити су на рочиште дошли, ма да су позив благовремено примили.

Краљевски Првостепени Суд према поднетим доказима пресудио је, да тужени Душан и Даринка солидарно плате дуг са интересом и трошковима.

По изјављеном незадовољству туженог Душана и тужене Даринке Београдски Апелациони Суд је нашао: да је пресуда Првостепеног Суда правилна и на закону основана у погледу утврђивања обавезе тужене Даринке на плаћање дуга, али што се тиче туженог Душана нашао је да пресуда не одговара закону, јер тужилачка страна ничим није доказала обавезу и туженог Душана, што је била дужна учинити у см. § 178. г. с. п.

Са ових разлога, Београдски Апелациони Суд преиначио је пресуду Првостепеног Суда и својом пресудом осудио на плаћање дуга само тужену Даринку.

Али по жалби заступника тужилачке стране, Касациони Суд је, примедба Бр. 5175 од 18. априла 1929. год., поништио пресуду Београдског Апелационог Суда са следећег:

„Кад је оригиналном обавезом тужене Даринке, коју је заступник тужиоца поднео у акту Бр. 5257 утврђена њена обавеза за купљену робу по приложеном прегледу (списку) у акту Бр. 14002 из кога се прегледа види да је та роба с обзиром на њену природу и циљ намене узимана за кућевне потребе, онда је сходно наређењу §§ 109 и 630 грађ. зак. овом куповином доказана обавеза мужа, а не само жене на плаћање

дуга од узете робе намењене њиховој заједничкој употреби, те је према томе Београд. Апелациони Суд погрешно нашао преиначујући пресуду Првостепеног Суда, да тужилачка страна обавезу туженог Душана није ничим доказала и ову одбио од њеног тражења према туженом Душану мужу тужене Даринке”.

Усвајајући ове примедбе Касационог Суда у смислу § 330 грађ. суд. пост., Београдски Апелациони Суд одобрио је пресуду Краљевског Првостепеног Суда, којом су осуђени Душан и Даринка да солидарно плате дуг за робу коју је набављала тужена Даринка и пошто није било жалбе, ова је пресуда постала извршна.

Налазимо, да је на овај начин спор, који је засновао тужилац Х., сасвим правилно решен, али како се из предњег излагања могло уочити да пракса по овоме питању још није потпуно устаљена, смарамо да неће бити излишно да овом приликом цитирамо једну одлуку Опште Седнице Касационог Суда, у којој је по истом предмету већ једном дато веома прецизно и довољно образложено мишљење.

Ова одлука донета је 8. фебруара 1906. год. под Бр. 785 и гласи:

„Муж је по § 109. Грађ. Зак. дужан да се о својој жени стара, а то се његово старање простире и на потребе које се на њено издржавање односе; па кад је муж дужан да жену снабдева личним потребама за њено издржавање, која дужност траје докле и брак, онда обвеза мужа за исплату таквих жениних потреба према трећим лицима не може бити условљена одобрењем мужевљевим за потребне набавке ове врсте. Изречног одобрења мужевљевог за те набавке не треба по томе што је издржавање жене његова законска дужност по § 109. Грађ. Зак. те кад је мужевљева обавеза за издржавање женино санкционисана том одредбом Грађ. Законика, онда жена може и сама чинити набавке овакве природе и без нарочитог одобрења мужа, а дужност мужевљевог плаћања оваквих поруџбина санкционисана је у §§ 21. и 630. Грађ. Зак.”

Из свега изложенога несумњиво излази да је муж по правилу дужан да сноси трошкове за све набавке које изврши жена за своју личну потребу као и за кућевне потребе, а по себи се разуме, да ће судови по изузетку, у случају приговора од стране мужа, ценити, да ли набавке извршене од стране жене, према својој врсти, квалитету и количини, одговарају имовном стању и социјалном положају мужа.

С овим би могли завршити саопштење горњег случаја, када поништена пресуда

Апелаци. Суда не би садржавала још неколико интересантних момената, које вреди такође узгред регистровати.

Као што смо у почетку казали, тужени Душан и Даринка нису на тужбу одговорили, нити су дошли на рочиште.

Они су се у овоме спору тек јавили први пут са својим незадовољствима упућеним Београд. Апелаци. Суду.

Апелациони Суд усвојио је незадовољство туженог Душана и по њему преиначио првостепену пресуду.

Поставља се питање: да ли је то Апелациони Суд могао учинити, а да се не огреши о §§ 106, 137, 159, 161 и 314 г. с. п.

Да су тужени своје наводе, изложене у незадовољству, изнели у одговору на тужбу, или на рочишту, тужилачка страна би била у могућности да им на те наводе одговори и да комбатирва њихове приговоре својим одговором, а евентуално и новим доказима §§ 106, 137 и 159 г. с. п. Овако тужиоцу је било сасвим немогуће, да ма шта одговори на наводе туженога пошто Апелаци. Суд разматра и суди без учешћа парничних страна.

Тужилац није био у стању ни у жалби да одговори туженима онако, како је то могао учинити на рочишту, да су они своје приговоре истакли на време и начин како је то предвиђено у поступку, јер се у жалби нови докази не примају.

Међутим, нови докази нису дозвољени исто тако ни у незадовољству — § 314 г. с. п.

Ако је Апелаци. Суд већ нашао да, по чињеницама изнетим у незадовољству туженог Душана, првостепена пресуда не може опстати, онда налазимо, да је у овоме случају једино могућа солуција била да се првостепена пресуда поништи и на тај начин пружи прилика тужилачкој страни, да на приговор и евент. нове доказе туженога одговори, а да се пресуда није могла преиначивати на штету тужиоца без предходног његовог саслушања. Јер сваки парничар има право одговорити на нове наводе свога противника — § 161. г. с. п.

И ако је ова пресуда Апелаци. Суда остала без дејства, пошто је поништена од стране Касац. Суда, и замењена горе поменутом новом пресудом истог Суда, ипак смо сматрали да неће бити без интереса да и по њој кажемо неколико речи.

М. Живадиновић.

Наређењем § 471. тач. 4-а грађ. суд. пост. и Правилем Министра Правде од 4-II-1874. г. Бр. 354 законодавац је заштитио земљоделцу својину а не само уживање тамо наведеног минимума имовине.

Тужила Д. удова из Каменова навела је,

да је на дан 30. децембра 1921. год. закључила са Ж., из истог места, уговор о продаји и куповини свога непокретног имања за суму од 6000.— дин., па како је она земљоделац, тим се занима и од тога себе издржава осим продатог имања остаје јој за уживање само 72.50 ари, за доказ чега подноси уверење суда и одбора општине каменовске, према чему нема довољно земље за уживање у смислу § 471. грађ. суд. пост., то је тужила Ж. и тражила пресуду: да се уговор о куповини и продаји поменутог имања раскине и купац да јој продато имање уступи у својину а она њему да врати куповну цену.

Тужени Ж. изјавио је, да тужила није мушка порез-плаћајућа глава те се на њу не може применити пропис § 471. грађ. суд. пост. и да не пристаје да се имање врати тужили у својину али је пристао да јој се све спорно имање уступи на уживање до њене смрти или преудаје, у противном да се одбије од тражења.

Петровачки Првостепени Суд нашао је, да се поменути уговор о продаји и куповини има раскинути пошто тужили није остало за уживање онолико земље, колико јој штити § 471. грађ. суд. пост. а да је понуда туженог Ж. да тужили уступи цело спорно имање на уживање до њене смрти или преудаје, без вредности, чак и кад би се парничари на то сагласили, пошто је одредба § 471. грађ. суд. пост. јавно-правног карактера, те се не може вољом уговарача мењати — § 13. грађ. зак., — па је у том смислу и изрекао своју пресуду Бр. 5941. Ову пресуду оснажио је и Београдски Апелациони Суд пресудом својом Бр. 6383 од 8-IX-1928. год.

По жалби туженог Ж., Касациони Суд примедбама свога II одељења од 9-II-1929. г. Бр. 13927 поништио је поменути пресуду Апелационог Суда са следећих разлога:

„Кад је тужени Ж. на рочишту од 9. јуна 1927. г. (в. белешку Бр. 12603) пристао да продато имање уступи тужили Драги на уживање до њене смрти — онда је суд погрешно нашао, да би се том понудом мењала садржина прописа § 471. грађ. суд. пост., који је императиван, односно, да би том понудом било окрњено благодетељање из тач. 4-а § 471. гр. суд. пост., јер смисао и дух овог законског прописа је, да се датим благодетељем сачува земљорадничка породица од немаштине resр. циљ је спречавање осиромашења сељака заштитом законом минимума потребног за живот а не и заштита саме својине, као такве; па кад тужени Ж. уступа тужили Д. све спорно имање на уживање до њене смрти и тиме јој обезбеђује егзистенцију законског ми-

нимума, онда је суд требао да донесе своју одлуку с обзиром на ограничење, представљено у понуди тужене стране”.

Београдски Апелациони Суд није усвојио ове примедбе, већ је актом Бр. 1650 од 2-III-1929, г. дао следеће противразлоге:

„Битна садржина правног института наглавице, како је он статуиран прописом § 471. тач. 4-а грађ. суд. пост. и правилом Министра Правде од 4-II-1874. г. Бр. 354 донетих на основу наведеног закона од 24-XII 1873. г., по мишљењу Апелационог Суда је норма, којом се баш својина земљоделчева узима у заштиту а не само уживање наведене имовине. Ово своје гледиште Апелациони Суд заснива не само на изричним прописима одговарајућег закона и законих правила (§ 471. т. 4-а одељ. IV, V и VI и т. 10., 11. и 12. правила) и употребљених изреча, којима су изречени и по којима одређени минимум свога земљишног поседа не може земљоделац „ни продати ни задужити нити ма којим начином отуђити”, чији смисао не може подлежати сумњи, већ то своје нахођење Апелациони Суд заснива и на разлозима следећим:

Право наглавице донео је српски законодавац у циљу да заштити егзистенцију земљоделца (малих поседника) који чине гро држављана а на тај корак навеле су законодавца прилике, проистекле из живота обновљене Србије, услед којих су се старе задруге почеле нагло распадати на поједине инокосне куће. Домаћини тих нових инокосних кућа, стојећи у новим приликама, сами без искуства, нису могли да одоле искушењима, која су, после тога настала у живљем промету непокретних добара тако, да су многи остајали без земље, док се иста почела код многих других (купаца) да нагомилава. Пред том појавом законодавац (од 1873. г.) донео је закон о наглавици, да би онемогућио појаву сељачког пролетаријата. Штитећи наглавицом економску егзистенцију малог поседника, законодавац је према одговарајућим, горе наведеним, законским прописима, хтео заштитити интегрално у свој својој етичко-економској целокупности, каква се у једном модерном правном поретку, заснованом на принципима индивидуалне својине и слободе личности, као што је наш, може замислити само у заштити својине а не у заштити само уживања, као што би излазило из примедба II одељења Касационог Суда. Ово с тога, што би заштита само уживања дозвољавала само доживотно вегетирање земљоделца у питању, ускраћујући му све остале благодети моралне и материјалне природе, које право својине даје својим титулару, што законодавац ни по што

није хтео. При томе је потпуно ирелевантно својство малог поседника у питању: да ли је то човек или жена, да ли су са децом или без њих и томе слично, која питања се не могу постављати, нити узимати у обзир при питању наглавице, као једног јавно-правног института, који ни сама сагласност парничара не би могла ни у колико мењати и дотеривати — § 13. грађ. зак.”

Касациони Суд у својој Општој Седници од 2. априла 1929. г. под Бр. 4318 усвојио је ове противразлоге Апелационог Суда а речене примедбе свога II одељења одбацио.

Т. И.

§ 601.

Кад је дужник извршном судском пресудом осуђен на плаћање већег интереса од 12% онда суд не може повериоца одбити од тражења обезбеђења тог већег интереса.

Поверилац К., из Домжала, тражио је код Првостепеног Суда за град Београд забрану на покретност свога дужника М. из Београда за обезбеду 11.400 дин. главног дуга са 15% год. интереса од протеклог рока до наплате, на које је плаћање дужник М. осуђен извршном пресудом Дежелног Судишча у Љубљани Бр. 703/928. г.

Првостепени Суд решењем својим Бр. 3224/929. г. одобрио је забрану за обезбеду горњег дуга са 6% год. интереса у смислу § 601. грађ. зак. а од тражења обезбеђења већег интереса одбио је повериоца, као од тражења неумесног и на закону неоснованог.

По жалби повериоца, Касациони Суд примедбама свога III одељења Бр. 10314 од 24-VIII-1929. г. поништио је поменуто решење са разлога:

„Кад је извршном пресудом дежелног судишча у Љубљани Бр. 703/928, коју је жалилац за доказ обвезе тужене фирме поднео, тужена страна осуђена да тужилачкој фирми плати и 15% годишњег интереса на главну суму, онда суд није могао жалиоца одбити од тражења забране на покретност дужникову и за обезбеду овог досуђеног интереса, јер је приложеном извршном пресудом, као пуноважном исправом, у смислу § 377. грађ. суд. пост. доказана обвеза дужникова и за плаћање горње суме интереса”.

Признање на белешци код Духовног Суда у бракоразводној парници о примљеном миразу, није пуноважно, пошто је дато пред ненадлежном влашћу, те се на основу оваквог признања не може одобрити забрана у смислу § 377. Грађ. Суд. Пост.

Код духовног суда архиепископије београдске на белешци од 31 маја 1929. г. Бр.

6564 изјавио је муж Н. Ј. следеће: „што се тиче жениног мираза изављујем, да сам доиста примио 250.000.— дин. и готов сам увек вратити јој тај мироз кад се будемо развели.“ На основу овереног преписа ове белешке и уверења суда, да је на покретност фирме П. и Ј. у којој је муж Н. био јаван члан-ортак, стављена већ једна забрана, жена Д. тражила је забрану на покретност дужника, Н. а за обезбеду 250.000 дин. донетог мираза и првостепени суд за град Београд од о б р и о је забрану на дан 6. јуна 1929. г. Бр. 40847 налазећи да приложена белешка задовољава услове из § 377 грађ. суд. пост.

У жалби Касационом Суду под Бр. 46344 од 29. Јуна 1929. г. на ово решење, муж Н. навео је: а) да приложена белешка уз акт којим је тражена забрана, није доказ о његовом дуговању, јер је ова изјава о миразу дата пред ненадлежним судом, те се има сматрати као да правно и не постоји. Духовни суд је надлежан да расправља само „дела у смотрењу брака“, али не и у погледу мираза, које се питање има расправити пред редовним грађанским судом — § 99. грађ. зак., Уредба од 4. јуна 1851. г. Законодавно решење од 21. Децембра 1851. г. и прописи из XXVIII главе грађ. зак., који се односе на брачне уговоре.

б) Ако суд нађе да је ова изјава — признање, дата пред надлежном влашћу, онда се има узети онако како је дата, т. ј. да ће он, муж Н., вратити својој жени Д. мироз „кад се разведу“, док брак још није разведен. Али по § 766. грађ. зак. „муж има право уживати мироз женин докле год брак траје у сили и важности. Он готове новце, дугове уступљене или друге потрошне ствари може потрошити, само за вредност и накнаду својим добрима јемствује“, па и он, муж Н. има право ужитка на имовини — миразу своје жене „докле год брак траје у сили и важности“. Пошто је брак још увек у снази, то његова обавеза да мироз врати, још није настала.

в) Жена Д. има по § 776 грађ. зак. право законске залогe за свој мироз на добрима свога мужа, које је веће од права датог јој решењем судским о забрани. („за мироз женин муж својим добрима наравно јемствује“ — § 766 грађ. зак.). Она се по сили овог зак. прописа, може обезбедити на добрима мужевљевим убаштињeњем или интабулацијом за време трајања брака, што је овде случај, али се не може обезбеђивати и забраном, јер јој то право не признаје § 776 грађ. зак. а овај зак. пропис, као изузетак од општих правила, има се најстрожије тумачити и примењивати.

г) Најзад, ни приложеним судским увере-

њем о томе, да је над имовином фирме П. и Ј. стављена већ забрана, није испуњен услов из тач. 4. § 399 грађ. суд. пост. с тога, што је ранија забрана стављена над имовином фирме П. и Ј. која је засебна правна личност а не над лично имовином њега — мужа Н.

Касациони Суд примедбама свога Ш. одељења Бр. 10065/29. поништио је решење прв. суда Бр. 40847/29. из разлога, што исто не одговара закону. „Према § 376. грађ. суд. пост. каже Касациони Суд у својим примедбама, за стављање обезбеђења потребно је да постоји обавеза онога, на чију се имовину она захтева, а ова се обавеза по § 377. пом. закона, доказује пуноважном исправом. Како је потражилац забране Д. Ј. као доказ о дугу, поднела оверен препис рочишне белешке код духовног суда архиепископије београдске од 31. маја 1929. г. Бр. 6546 на којој је њен муж жалилац Н. изјавио, да је на име мираза примио 250.000 дин. а пом. белешка према §§ 187. и 188. грађ. суд. пост. не представља пуноважну исправу о дугу у смислу наведеног § 377. грађ. суд. пост. будући да је пом. изјава жалиочева дата пред ненадлежном влашћу, зато суд на основу ње није могао одобрити захтевано обезбеђење“.

Првостепени суд уважио је горње примедбе Касационог Суда и решењем својим Бр. 58392 од 2. Септембра 1929. г. одбио молићу Д. од тражења забране. По жалби пуномоћника тужилачке стране Бр. 70968 од 14. Октобра 1929. г. Касациони Суд је у своје Ш. одељењу решењем својим Бр. 13584 од 20. Октобра 1929. г. ослажио горње решење првостепеног суда, а жалбу одбацио.

Региструјући овај редак и интересантан случај, не можемо а да се не солидарисемо са мишљењем Касационог Суда израженим у примедбама његовог Ш. одељења Бр. 10065/29., налазећи, да је оно правилно и на закону основано. Како је у жалби мужа Н. под Бр. 46344/29. коју смо у изводу овде изнели, ово правно питање у главном расправљено и исцрпљено, то не би имали ништа више да наведемо. Надати је се, да духовни судови неће више узимати од странака друга признања до она која су им строго законом наложена, као ни да првостепени судови неће пружати овим признањима никакву правну помоћ, ако буду у опште постојала и та помоћ од њих тражена. Горње примедбе Касационог Суда јасне и изричне, снажно правно мотивисане, не дају никакве сумње у овом погледу, те с тога ово правно питање можемо сматрати дефинитивно расправљеним у смислу истих.

Д-р Видан О. Благојевић
адвокат

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

За постојање дела преварног одвођења — § 188. К. З. (§ 278. новог Крив. Зак.) потребно је да се утврди, да је обећање брака било средство за превару.

Државни тужилац оптужио је суду Михаила и Војислава зато, што су месеца јула 1928. г. на преваран начин одвели код себе у кућу Милену, кћер приватног тужиоца Аранђела у намери да се њоме ожени оптужени Војислав, задржали је код своје куће две недеље, па је потом од себе одјурили, те су таквим поступком извршили кривично дело, предвиђено и казнимо по § 188. Казненог Законика. Оптужени Михаил није признао дело. Признао је само то, да је Милена била две недеље у његовој кући и да је становала у једној соби са његовим сином — оптуженим Војиславом. Оптужени Војислав признао је, да је Милену сам одвео али да његов отац о томе ништа није знао. Са Миленом је живео две недеље, па кад ју је изгустирао, напустио је кућу и вратио се првој жени, са којом такође није био венчан.

Пожаревачки првостепени Суд је нашао: да у радњи оптуженог Војислава, што је наговорио тужиљу Милену, да остави своју кућу и побегне његовој кући, обећавајући јој, да ће је узети за жену и са њом се венчати и једног је дана и одвео својој кући, па је после извесног времена отерао, стоји дело из § 188. Казн. Зак. а да у радњи оптуженог Михаила, што је према исказима заклетих сведока тужиљу Милену наговаро да одбегне од њене куће и да дође његовој кући и венча се са његовим сином Војиславом, уверавајући је да се Војислав мора са њом венчати. — стоји дело из § 188. у вези § 46. казн. зак., па их је пресудом својом казнио и то: оптуженог Михаила са две године робије а оптуженог Војислава са једном годином дана затвора. Ову пресуду одобрио је и Београдски Апелациони Суд.

По жалби државног тужиоца Касациони Суд примедбама свог I одељења од 16. јануара 1930. г. Бр. 581 поништио је помнуту пресуду Апелационог Суда са разлога:

„Под преваром у смислу § 188. казн. зак. подразумева се лажно представљање од стране учиниоца кривичног дела, срачунато на то, да изазвавши заблуду код повређене о њеном правом положају, ову одведе и тако је средством те преваре принуди да се са њим венча, у блудном сношењу живи или је другом на ту цел преда. Међутим, истрагом је утврђено, да је повређена Милена, на понуду оба оптужена пристала да одбегне за оптуженог Воји-

слава, верујући само, да ће се према њиховом обећању и венчати. Суд даље у својим разлозима не наводи доказе, којима би било утврђено, да су оптужени, обећавајући јој при одвођењу брак са Војиславом, у самој ствари тим обећањем желели да је наведу на блудни живот са Војиславом а обећање брака да је било средство, да је Војиславу одведу и на блудни живот принуде а да на брак нису ни мислили, те се према томе не види, да је у овом случају доказана превара. Како дакле овде у радњи оптужених није доказана ни сила ни превара као битни елементи дела из § 188. к. з. то овде и не може бити тога дела. Но, како се из акта ислеђења види, да је повређена Милена у времену одвођења била малолетна, то ће суд, после потребног извиђања у овом правцу, размислити, да ли овде не стоје елементи дела из § 200. или 201. казн. зак., којом ће приликом имати у виду наређење § 2 крив. законика од 1929. год.”

Београдски Апелациони Суд није усвојио ове примедбе, већ је писмом својим од 25. јануара 1930. г. Бр. 825 дао следеће противразлоге:

„Признањем опт. Војислава на протоколу саслушања код иследне власти и на претресу — § 225. крив. суд. пост. — утврђено је, да је он приватну тужиљу Милену одвео својој кући, обећавајући јој да ће је узети за жену, са њом живео у полним односима две недеље, па пошто му се није допала, оставио је и отишао другој жени, са којом је раније ванбрачно живео и са њом се венчао. Исто тако, сведоцима заклетих сведока: Стане ж. Ивановић С. Данила, Стојићевића Милана и Зорке ж. Стојићевића Милана, — § 229. кр. суд. пост., утврђено је, да је опт. Михаил са својим сином, опт. Војиславом код куће сведока Зорке наговарао приватну тужиљу Милену, да пође за Војислава, обећавајући јој, да ће се Војислав са њом венчати и говори, да је он газда у кући и да опт. Војислав мора са њом да се венча, па је потом, пошто ју је Војислав оставио и отишао другој жени, опт. Михаил отерао из своје куће, не испунивши дато обећање, да ће се Војислав са њом венчати а овим је утврђен један од битних елемената, потребних за постојање кривичног дела из § 188. к. з. и то превара, јер за појам овога дела потребна је превара или сила а превара се овде види у томе, што су оптужени одвели приватну тужиљу својој кући, обећавајући, да ће се оптужени Војислав венчати са приватном тужиљом а не да са њом у блуду живи, јер под условом венчања приватна тужиља је и отишла кући оптужених. На-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

мера оптужених обелодањује се и у томе, што за време од две недеље, колико је приватна тужила била у њиховој кући, нису обавили ни једну припремну радњу за венчање, као што је брачни испит и оглашење, те у оваквој радњи оптужених може стајати само кривично дело предвиђено у § 188. к. з. а не дело из § 200. и 201. истог законика.

Касациони Суд у својој Општој Седници од 11. фебруара 1930. г. Бр. 1478 усвојио је поменуте примедбе свога I одељења а противразлоге Апелационог Суда одбацио.

Т. И.

Кад суд изрекне казну по старом казненом закону, као блажијем за кривца у смислу § 2. новог кривичног законика, онда у погледу олакшавних околности не може применити прописе новог крив. зак., већ и за то има да примени стари казнени законик (Одлука Опште Седнице Касационог Суда).

К. Митровички првостепени суд нашао је, да у радњи оптуженог Новака, што је на дан 22. августа 1929. год. из револвера убио своју закониту жену, стоји дело хитног убиства без предумишљаја, предвиђено и казнимо по § 156 I од. казн. зак. па га је, с обзиром на олакшавне околности из тач. 4. и 7. § 59. казн. зак., као и на отежицу из § 65. тач. 4. истог зак. — јер је овим поступком пренебрегао дужност, о којима говори § 109. грађ. зак., — својом пресудом Бр. 19816 казнио са петнаест година робије.

Скопљански Апелациони Суд је нашао да је ова пресуда, с обзиром на то, да је донета у времену, кад је на територији овога суда још био у важности Казнени Законик за Краљевину Србију од 1860. г., добра и на закону основана и да би се као таква имала одобрити. Но, како је после доношења ове пресуде првостепеног суда поменути Казнени Законик престао важити а на његово место ступио на снагу Кривични Законик за Краљевину Југославију, то је Апелациони Суд, сходно § 2. новог кривичног законика, ценећи који је закон за оптуженог блажији, нашао да је блажији стари казнени законик и да се према томе има применити пропис § 156. I од. к. з. а да се казна оптуженога има одмерити с обзиром и на наређења §§ 70. и 71. новог кривичног законика за Краљевину Југославију а не с обзиром на §§ 59., 61. и 65. казн. зак. за Краљевину Србију, како је првостепени суд учинио а ово с тога, што су прописи казног законика са даном 1. јануара 1930. г. престали важити. Са ових разлога, Апелациони Суд је преиначио поменуту пресуду првостепеног суда и пресудом својом од 4. јануара 1930. г. Бр. 70 оптуженога Новака

за представљено дело казнио са петнаест година робије с тим да му се у издржану казну има урачунати сав одлежани притвор у смислу § 77. новог кривичног законика.

Касациони Суд примедбама свога I одељења од 15. фебруара 1930. г. Бр. 1989 поништио је поменуту пресуду Апелационог Суда, налазећи да иста не може опстати са разлога:

„Кад се из разлога ожалбене пресуде види, да је тај суд, саобразно § 2. новог крив. законика, правилно нашао, да је за представљено дело блажији ранији казнени законик (за Краљевину Србију) и по томе изрекао казну, онда је тај суд погрешно, што је применио за признате олакшице нови кривични законик, већ је и за то требао да примени стари казнени законик а не да врши комбинацију из два кривична законика“.

Скопљански Апелациони Суд није усвојио ове примедбе, већ је у писму своме од 22. фебруара 1930. год. Бр. 1034 дао следеће противразлоге:

„У § 2 крив. зак. од 1929. г. усвојен је принцип примене блажијег закона у случају, кад је кривично дело извршено за време владе старог закона а пресуда се изриче у времену важења новог закона. При оцени питања, који је закон блажији, мора се водити рачуна о томе да ли је промењен само један законски пропис, или је промењен цео законик. У првом случају (ако је промењен само један законски пропис) мора се применити у целости онај законски пропис, који је блажији. У другом случају (ако је промењен цео Кривични Законик, као што је сада случај код нас) мора се водити рачуна и о законским прописима у посебном делу кривичног законика, који се односи на дотично кривично дело и о законским прописима у општем делу кривичног законика, па се имају применити они законски прописи, који су за кривце блажији, јер се само на тај начин у судској пракси може извести до краја принцип примене блажијег закона. Поред тога, по правилу се примењује нови кривични закон, који је у важности, а по изузетку стари закон, који је укинут и то само, ако је блажији од новог закона а дело је учињено под владом старог закона. Па, како су прописи општег дела новог кривичног законика од 1929. г. блажији од прописа општег дела старог казног законика, то се овим прописом новог кривичног законика имају и применити. Према томе, гледиште Касационог Суда, изнето у предњим примедбама противно је овом принципу, јер не допушта примену блажијих законских прописа из општег дела кривичног

законика у случају, кад је законски пропис из посебног дела старог казненог законика блажији од одговарајућег прописа новог кривичног законика. То се најбоље потврђује овим примерима:

1., Ако се сада суди кривцу за више кривичних дела из § 93. старог казненог законика, који одговара § 127. новог кривичног законика и који је блажији од § 127. новог крив. законика а дела се налазе у реалном стицају, онда суд има да одлучи, да ли да примени § 69. старог казн. зак. или § 62. новог кривичног законика. По нахођењу Касационог Суда има се применити § 69. к. з. и ако је он строжији од § 62. новог крив. зак., јер се за свако дело одмерава казна, па се те казне сабирају, док се по § 62. новог крив. зак. изриче једна казна за најтеже дело.

2., Ако се сада суди кривцу, који је под владом старог закона учинио једно дело из § 210. старог казн. зак. и једно дело из § 173. истог зак. Како је казна за једну увреду из § 213. старог казн. зак. блажија од казне за исто дело, предвиђене у § 257. новог кривичног законика а казна за лаку повреду из § 173. старог казн. зак. строжија од казне, предвиђене у § 181. II одељ. новог кривичног законика, то се по нахођењу Касационог Суда, за дело јавне увреде сме применити § 213. казн. зак., као блажији, а за дело лаке повреде тела § 181. од II новог кривичног законика, опет као блажијег. Сада наступа питање: да ли ће се у овом случају применити § 69. старог казн. зак. или § 63. новог крив. законика. Неоспорно је да је § 63. новог крив. законика блажији од § 69. старог казн. зак. и по принципу примене блажијег закона, у овоме случају има се применити § 63. новог крив. зак. Међутим са гледишта Касационог Суда не може се одговорити на ово питање.

3., Ако је дете у четрнаестој години са разбором учинило дело из § 213. старог к. з. а суди му се за време важења новог кривичног законика, онда би се, према гледишту, које заступа Касациони Суд, имала изрећи казна по § 213. старог казн. зак. (који је блажији од § 297. новог крив. зак.) с обзиром на § 57. старог казн. зак. а то би било противно §§ 14. и 26. новог крив. зак., који су блажији за кривца, јер се деца у смислу § 14. новог крив. зак. не кажњавају.

4., По чл. 3. Уредбе о убрзању рада код судских и иследних власти у вези § 156 а крив. суд. пост., кривцу се у издржану казну има урачунати и више одлежани притвор а по § 77. новог крив. зак. кривцу се има урачунати сав одлежани притвор, рачунајући колико дана притвора толико да-

на затвора или робије — не претварајући затвор у робију, као што то прописује § 22. старог казн. зак. По принципу примене блажијег закона има се у сваком случају применити § 77. новог крив. зак. као блажији. Међутим према гледишту, које заступа Касациони Суд, овај се законски пропис не може применити кад је кривац осуђен за дело из § 156. старог казн. зак., који је блажији од § 167. новог крив. зак., већ му се у том случају више одлежани притвор има претворити у робију по § 22. старог казн. зак., па робију одбити од досуђене казне а то је очигледно противно § 2. и § 77. новог крив. зак., који се у овом случају има применити.

5., По §§ 60—63. старог казн. зак. казна се може ублажити или спустити испод минимума само ако кривац има две или више олакшавних околности, док се по § 70. новог крив. зак. казна може ублажити, кад кривац има једну олакшавну околност. По принципу примене блажијег закона има се применити § 70. новог крив. зак., као што је то Апелациони Суд узео у овом случају, јер је овај законски пропис блажији од §§ 60—62. старог казн. зак. — док Касациони Суд у горњим примедбама заступа противно гледиште.

Сви ови примери, поред изложеног, јасно показују, да је гледиште Касационог Суда противно принципу примене прописа блажијег закона и да се, као погрешно, не може усвојити и примењивати у судској пракси."

Касациони Суд у својој општој седници од 1 марта 1930. г. Бр. 22676 усвојио је поменуте примедбе свога I одељења а речене противразлоге Скопљанског Апелационог Суда одбацио.

Т. И.

Кормчија и развод брака

§ 93 Грађ. Зак. побраја случајеве у којима се брак уништава, а § 94 оне случајеве у којима се брак разводи. Досадања правна пракса узимала је да су случајеви за уништај и развод брака у закону лимитативно побројени. Али и ова је пракса имала својих изузетака с обзиром на законску одредбу по којој Кормчија духовним властима за управљање служи.

Тако је у случају развода брака између М. и његове госпође Н. Велики Духовни Суд противно пресуди нижег суда применио Кормчију и за случај, који у закон није пренет. М. је тужио своју жену да му је била неверна, и да му је она сама пред сведоцима признала, да је с његовим момком живела у недозвољеним односима. Сведоци нису тврдили да су такво признање жене

му. Н. чули, а жена Н. је навела да је муж својом љубомором толико прогонио и злостављао да је она мужевљевој кући морала напустити. Као доказ тог психичког злостављања, који резултира из љубоморе, она је навела и мужевљевој тужбу пред духовним властима. Из те тужбе види се да је недоказано сумњичи, а морално понижава и клевета. Са таквим мужем који пред властима жену своју за прељубницу издаје, а прељубу не може да докаже, она сматра да не може наставити брачну заједницу.

Судећи духовни суд у оваквој распри није нашао законског основа за развод брака, па је и пресудио да брак у снази остане. Противу пресуде жалили су се и муж и жена. Први што није хтео да брак продужи са прељубницом, која га је чак и напустила а друга што није хтела бити жена човека, који је тако тешко и злонамерно оптужује, а своју оптужбу ничим не доказује.

Велики Духовни Суд је пресуду поништио, а брак на штету мужа развео, са разлога што глава 49. тачка 5 Кормчије за основ развода узима и случај, кад муж жену као прељубницу оптужи, а притом прељубу не докаже. Пошто тај случај овде постоји то је суд, ослањајући се на Кормчију и § 93 Грађ. Зак. своју пресуду и обрзложио.

Питање је сада, да ли се стриктно тумачећи законски текст — ово гледиште може бранити. Узме ли се при тумачењу, а при недостатку других мерила, да је меродавна воља законодавчева из времена доношења закона — онда ово гледиште није на закону основано. Супротно би било кад би се тумачење вршило с обзиром на данашње друштвене прилике и потребе, које заиста далеко одскачу од оних из четрдесетих година прошлог века. У овом случају гледиште из пресуде било би оправдано, јер заиста не само црквени већ и грађански морал не слаже се с тиме — да се под оваквим околностима настави брачно мучење. Најзад, ако је брак светиња, онда се под овим околностима не би могао ни наставити.

Али у режиму првог тумачења није тако. Ако су случајеви за уништај и развод брака лимитативно у закону одређени — онда примени Кормчије овде нема места. Законодавац је из Кормчије издвојио законске основе, па и кад би Кормчија остала на снази за све друго, она би ипак у питању законом побројених основа за развод и уништај брака — устукнула пред новијим законом.

Кад овако не би било, онда би произлазило да је Кормчија много либералнији закон од нашег грађанског законодавства.

Произлазило би да су за уништај и развод брака грађанским путем основи много рестриктивнији.

Из овакве праксе произлазило би да се због оптужења недоказаног браколомства а следствено томе и клевете између супружника црквени брак може развести, дочим због истог таквог основа грађански брак морао би остати у снази. Познато је да црква у браку гледа много већу светињу и свечаност, него грађански закони, те да су и услови за развод брака по црквеном праву много тежи. Држећи се овог тумачења пресуда Великог Духовног Суда, колико год она одговарала савременим правним и моралним појмовима, не би ипак била у сагласности са позитивним законом.

Д-р Вук.

Једна одлука Касационог Суда и § 291. Г. С. П.

Тужиља О. тужбом својом Бр. 56973/29. год. тужила је Првостепеном Суду за град Београд С., коме је суду преставила:

Да је упућена решењем извршне власти Бр. 32894./29. на парницу против С., да у њој докаже својину на стварима, које су узете у попис по тражењу забране С.-а, а које су се налазиле код дужника А., и да је она тужиља истакла своје право својине на овим стварима.

Тужиља О., повела је овај спор пред горњим судом и за доказ својих навода, о својини на пописаним стварима — поднела је рачун фирме Д.— која јој је те ствари продала, и као допуну овим доказима понудила је допуну клетву.

Тужена страна у одговору на тужбу Бр. 66781./29. није признала тужбено тражење — а доказе је оспорила.

Горњи суд пресудом својом Бр. 74833/29. расправио је овај спор на основу допуне клетве, наставши да је тужбено тражење доведено, поднетим доказима, до велике вероватноће.

Ову пресуду одобрио је Апелац. Суд пресудом својом Бр. 11847./29. а Касац. Суд одлуком својом Бр. 5660./30. оснажио је пресуду Апелац. Суда.

Покушаћемо да дамо одговор — на питање да ли рачун издат од стране продавца — оvd. фирме Д.— може да служи као доказ о вероватности извесног права — и да се на основу те вероватности досуди у смислу § 211 Г. С. П. допуна клетва.

По § 291. Г. С. П. допуној клетви има места кад — „парничар сведоцима (или у случају § 213. Г. С. П.) није могао спорну ствар потпуно доказати, али ју је до велике вероватноће осведочио, онда може допуњавајућу заклетву положити”.

Дакле из овог законског прописа, тумачећи га онако како је редигован, излази да се тражење може довести до вероватноће једино сведоцима, а не и другим доказним средствима — полудоказима — нпр. исправама. На овом гледишту и ми стојимо, и такво гледиште бранимо тиме:

§. 291. Г. С. П. јасно каже када и којим средствима може се довести тражбина до вероватноће — сведоцима, према томе остала доказна средства опадају. Међу тим могао би се учинити приговор на ову констатацију у томе смислу, што би се истакло као §. 2. Г. С. П. — аналогија — и рећи, да се и исправама може тражбина довести до велике вероватноће, и да се клетва допуна може досудити и када нема никаквих доказа — аналого § 291. Г. С. П. па тим пре се може тражбина довести путем исправа, до вероватноће, а на ово гледиште стао је и Касац. Суд О. о С. Бр. 10138. од 14.-XII. 1896. године.

Овако резонување не слаже се са позитивним законским прописима, у којима се говори о заклетви и исправама.

По §. 187. и 188. Г. С. П. исправа је потпун доказ о ономе што тврди као јавна исправа, — а по §. 189. Г. С. П. она је потпун доказ — као приватна, у колико није оспорена од противне стране, — и најзад исправа која нема квалитета исправе из цитираних законских прописа, служи као исправа са квалитетом почетног писменог доказа — §. 245. а. Г. С. П. — дакле као једна врста полудоказа — које средство, као доказ, узгред буди речено, грађ. суд. поступ. не познаје.

Према овоме када би се стало на гледиште — да рачуни издати од трговца у којима се констатује — да је извесно лице купило извесне ствари од фирме А. — могу да, путем аналогије послуже као доказ којим се доводи тражбина до вероватноће — онда би се пало у очиту контрадикцију са позитивним законодавством, а што је учинио како Првостепени, тако и Апелациони и Касациони Суд — расправа ван спора о коме је реч на начин изложен.

Пре свега не може се путем аналогије ићи тако далеко, да се мимоиђе и §. 245. а. Г. С. П. који предвиђа почетак писменог доказа — и узети да је тражбина доведена до вероватноће — исправом овде рачуна — извода из књига трг., јер то писмено не потиче од оног против кога се у спору употребљава. Овде се не може истаћи ни §. 12. трг. закона, јер он говори само о трговачким књигама — као полудоказном средству у трг. пословима, што у конкретном случају није случај.

Према томе када поднета писмена нема-

ју ни карактер почетног писменог доказа, онда се не може узети, као што то погрешно узима Касац. Суд, да се писменом — рачуном трговачким може тражбина довести до вероватноће — те да се конкретни спор има расправити у см. §. 291. Г. С. П.

Према томе по нашем мишљењу, погрешно је Касациони Суд, када је оснажио пресуду Апелац. Суда, којом је одобрена пресуда Првостепеног Суда, јер поднетим писменима тужилачка страна — није доказала ништа, а најмање довела тражбину до вероватноће.

Јер и са почетком писменог доказа, може се са натезањем спор расправити у см. §. 291. Г. С. П. — а тим пре, још теже када ни овог нема, као што је са овим конкретним случајем.

Према свему до сада реченом, ми се не слажемо са начином расправе овога спора, на начин како је он расправљен, пошто се такав исход овог спора не заснива на позитивним законским прописима, ма да истина горње решење одговарало би правди, али *dura lex sed lex*.

Боривоје Петровић

писар Првостепеног суда
за град Београд

Нешто о појму и суштини капаре с обзиром на један конкретан случај.

а) Тужиља Н. Н. тужбом својом Бр. 39674. 1929. тужила је Првостепеном суду за град Београд банку Н. Н. из Београда и представила суду: да је са директором банке Н. Н. закључила усмени уговор, по коме јој је дала под закуп од 1. маја 1929. год. дућан са месечном закупнином од Х... дин. и да јој је банка платила кирију за месец мај;

да време закупа није уговорено. Банка се није уселила 1. маја, према томе тражила је тужиља — да суд пресуди: да банка плати сву кирију до новембра 1929 год. дакле, да се банка осуди на извршење уговора посредним путем — плаћање кирије.

Тужена страна у свом одговору на тужбу Бр. 41616/29. није признала постојање закупног односа и навела је да плаћена кирија може бити само капара, и да као таква она пропада ономе ко је да, овде туженој страни, односно ко уговор не изврши, па је стога тужбено тражење неосновано.

Првостепени суд за град Београд пресудом својом Бр. 74134/29. пресудио је: да тужиља положи допуну заклетву на околност изложену у тужби.

Што се тиче питања плаћене кирије и наводи тужене стране, да је она капара, те као таква пропада, ако се уговор не извр-

ши, за онога ко је да, суд је овако резоновао:

„По § 550. грађ. зак. капара је само установа за знак тврђе уговора и за сигурно извршење.....“ — из чега излази да онај који да капару, — није исту дао зато, да може од уговора одустати, а без споразума са другом сауговарајућом странком, већ када уговором није регулисао, нарочито питање капаре, као нарочити услов у смислу §. 546 грађ. зак. онда она, по својој суштини, када би заиста постојала, што овде није случај, то она служи само као гаранција за извршење уговора. Према томе теза тужене стране не може опстати како са гледишта § 550. г. з. тако и са гледишта §. 553. г. з.“

На ову пресуду тужена страна изјавила је незадовољство под Бр. 80102 и Апелац. Суд пресудом својом Бр. 11513/29. одбио је тужиоца од тражења као на закону неоснованог.

Део разлога Апелац. суда који се односи на плаћену кирију гласи:

„Поред тога што је према првом ставу одговора на тужбу наводећи ако је „неко“ платио кирију тужили онда она представља капару, која на тај начин пропада оном, који ју је дао, из чега се види да је овај навод учињен ради објашњења неумесности тужбеног тражења.“

Горњу пресуду Апелац. суда оснажио је Касац. суд својом одлуком Бр. 3661/30.

б) Дакле као што се види из изложеног овде нам се намеће питање: да ли плаћена кирија закупа за један месец од стране закупца, кад је закуп уговорен од 1. маја чини капару, када се закупач у локал не уноси, или почетак извршења уговора — о закупу, и да ли онај који да капару може одустати, једнострано од уговора с тим, да му капара пропадне.

На ово питање покушаћемо да дамо одговор, а с обзиром на поменути пресуду Апелац. Суда.

а) По §. 680 грађ. зак. уговор о закупу је консенсуалан уговор, он је формулиран како се уговарајуће стране сложе за ствар и цену и одмах је погодба готова, и употребљене ствари купљене (тако и §. 1094 аустр. грађ. зак.), према томе давање кирије за један месец чини само почетак извршења уговора, а не значи и капару у смислу § 550. грађ. зак. (§. 908 ауст. грађ. зак.

б) Када тако стоји ствар са гледишта поменутог грађ. закона, и његовог изворника аустр. грађ. закона онда је лако дати одговор на друго питање — да ли се може раскинути уговор о закупу, кад би се евентуално стало на гледиште Апел. Суда, да давањем капаре може се уговор раскинути.

1) По § 908 ауст. грађ. зак. коме одговара наш § 550. грађ. зак., капара је само „као знак закључења и као средство обезбеђења за испуњење уговора“. Дату капару може тражити удвојену или примљену задржати — ако се тиме не задовољи онда, како вели § 908. Ауст. г. з. (наш 550. г. з.) може захтевати испуњење уговора, ако то није могуће, накнаду тражити (тако и чл. 158. швајц. грађ. зак. и § 336 нем. грађ. зак.). Дакле као што се види из цитираног законског прописа, а и из наведених одговарајућих грађ. зак. аустријског, немачког и швајцарског — капара се сматра само као знак да је уговор закључен а у сумњи се не третира као одустаница, сем када је то уговорено, те се и давањем исте не може одустати од уговора, ако то не жели супротна странка. Да се од уговора не може одустати, давањем капаре можемо навести и то — да су у томе потпуно сложни и писци цивилисте као Г. Др. Ж. Перић (уговор о куповини и продаји св. I. 920. год. стр. 28 до 34); Г. Др. Драг. Аранђеловић (Основни Облигационог Права — општи део 1929. год. стр. 83—85); Др. Гојко Никетић (специјални део права грађ. II. Облиг. тражбено право А. општи део стр. 79—80), а сем тога на овом гледишту стоји и Касац. Суд у својим одлукама опште седнице Бр. 1127 од 25-V-1887 Бр. 999 и од 1-II-1929 које су одлуке обавезне за Касац. суд и одељења овог § 16. закона о устројству Касац. Суда.

Према свему изложеном сматрамо — да је пресуда Апел. суда, горе цитирана, и њени разлози с обзиром на појам капаре како, *de lege ferenda* тако и *de lege lata* — погрешна, тим пре што је иста оснажена одлуком III. одељења Касационог суда, погрешно донетом те је и Касац. суд, с обзиром на цитиране одлуке опште седнице није могао оснажити.

Дакле, резиме целог излагања — капара је само знак постојања уговора, и давањем исте не може се од уговора одустати, ако на то не пристаје супротна страна, и ако о томе није нарочито уговорена, у осталом *quod hominis tot sententiae*.

Боривоје Д. Петровић
писар варошког суда

Примедбе Касационог Суда о томе: да се држава, вршећи саобраћај на својим железницама, јавља у улози трговца и закључује трговачке послове.

У спору фирме С., шпедитера из С. противу Дирекције Државних Железница, Првостепени Трговачки Суд упуштајући се у оцену питања о својој стварној надлежности за расправу парнице огласио се не надлежним за извиђање и пресуђење пар-

није, јер правни посао: уговор о преносу робе, на коме се тужбено тражење заснива није трговачке природе.

Касациони Суд примедбама својим од 1929. године поништио је ово решење наводећи следеће: Погрешно Суд налази да није надлежан по томе што у овом случају правни посао закључен између тужилачке фирме и тужене Дирекције Државних Железница није трговачке природе, јер држава, како то суд наводи, превоз и подвоз робе железницом не обавља у циљу добити, већ у општем интересу, па према томе, како железнице нису предузеће подвоза са спекулативном сврхом, то уговор између тужиоца и државе није трговачке природе да би постојала надлежност трговачког суда.

Овакво нахођење суда погрешно је с тога, што по § 16. т. 2. закона о устр. трг. суда, — Трговачки Суд надлежан је за све спорове, који се односе на трговачки посао, а по § 17. т. 3. истог закона, као трговачки посао сматра се свако предузеће подвоза на суву и на води т. ј. без обзира да ли се врши железницом или другим подвозним средствима, или да ли га врши држава или неко други, при чему је за извићање и пресуђење овога спора надлежан трговачки суд.

*

На излагања и разлоге Касационог Суда може се приметити следеће:

Основни принцип на коме почива трговина јесте циљ зараде. Трговати значи посредовати при размени, преради, и преносу економских добара, са циљем да се при овом посредовању постигне извесна зарада. Правни послови, који овог обележја немају нису трговачке, већ грађанске природе.

Законодавац је трговачке послове, као облике у којима се јавља трговина побројао у § 17. зак. о устројству трговачког суда, при чему је за критеријум узео намеру трговачке зараде, коју су имале у виду уговорне стране, ступајући у међусобне правне односе. Ово се најбоље види, ако расчлањимо одредбу § 17. поменутог закона, у коме су трговачки послови побројани.

По тач. 1. ове уредбе уговор о купопродаји робе, — трговачки је посао, ако је роба купљена ради препродаје.

По т. 2. сваки уговор између трговаца, закључен ради трговине трговачки је посао. Међутим уговор закључен између трговаца, ради приватних потреба није трговачке, већ грађанске природе, јер му недостаје битни елемент т. ј. намера трговачке зараде.

По тач. 3. исте одредбе свако предузеће подвоза без обзира каквим се средством

подвоз обавља, и да ли се обавља на суву или води трговачки је посао, јер основни принцип на коме овакво предузеће почива јесте тај да се помоћу спекулисања при преносу добара, прибави извесна зарада.

У нашем случају уговор је закључен између државе с једне стране и појединаца с друге стране и он по својој природи није трговачки посао, већ правни посао грађанске природе.

Држава поред основних задатака, које она врши, узела је на себе и друге многобројне функције, међу њима и саобраћај, који она обавља у општем интересу у корист целине. Саобраћај на државним железницама не обавља се у циљу трговачке зараде, већ у општем интересу, ради задовољења потреба народне привреде, војних и других општих потреба. Нелогично би било претпостављати да се држава подижући железнице кроз какав пасивни крај и улажући у то огромне капитале, руководи трговачким обзирима.

Према томе, јасно је да циљ, у коме је држава преузела саобраћај у своје руке, није трговачка добит, већ општа корист. Следствено томе уговори о преносу и превозу робе, које закључује Дирекција Држав. Железница, као државна установа, не може имати трговачки карактер, јер јој недостаје — намера трговачке добити, а то је својство битно за природу трговачког посла. Шта више у свима оним случајевима када држава чини акте пословања, односно у свима случајевима, када се она појављује као приватно-правна личност, не врши никакве трговачке послове, јер је зато потребна намера трговачке добити, а држава у свима својим пословима руководи се јавним интересима земље.

Противно становиште овом тумачењу довело би нас до апсурдних закључака. Да наведемо само један пример. држава се стара о набављању лекова, који су потребни, ради одржавања здравља њених поданика. Ове лекове она даје бесплатно сиромашним појединцима или уз накнаду т. ј. уз извесну цену. Предузеће набављања по тачци 4. § 17. зак. о устројству трговач. суда трговачки је посао. Али никако не може се претпоставити да би оваква делатност државе имала трговачки карактер. Не би се ваљда мислило да држава тргује на рачун здравља њених поданика.

Према томе тумачење Касационог Суда да је свако предузеће подвоза на суву и води трговачки посао не може се примити. Заиста стоји то, да је споредно за карактер трговачког посла, каквим се средствима обавља саобраћај, да ли железницом или другим превозним средствима, као и то, да

ли се саобраћај врши на суву или води, али је од пресудног значаја сврха, циљ, које је предузеће или установа себи поставила и у коме своју делатност развија, односно своје послове предузима, јер циљ опредељује да ли ће једно предузеће или установа имати трговачки карактер или други који социјални карактер. Истина законодавац је употребио и реч „свако“ предузеће подвоза на суву и води, али израз „свако“ не може се сам за себе уско — граматички тумачити, већ се мора доводити у везу са осталим речима, којима се један правни појам објашњава, као и са основним принципима и циљем којим се руководи законодавац при постављању правних правила, која се односе на једну правну установу. Законодавац је реч „свако“ употребио у томе смислу да означи појам и опсег предузећа, односно он је тиме хтео да обухвати све врсте предузећа подвоза била она на суву и на води и без обзира каквим се средствима врши превоз и подвоз: железницом, или другим превозним средствима, али само она предузећа којима је циљ спекулативни односно, који своје послове предузимају у циљу трговачке зараде, што је логично и природно претпоставити, јер у § 17. зак. о устројству трговач. суда реч је о трговачким пословима, односно о облицима и видовима у којима се јавља трговина.

При тумачењу закона мора се поћи од логичне и сасвим разумљиве претпоставке да законодавац поступа разумно и да за исте, односно сродне случајеве предвиђа исту меру т. ј. исте случајеве и односе ставља у исту категорију, врсту, па прописује мере, односно правила, ради њиховог регулисања. Према томе законодавац у предузећа спекулативног карактера, није могао уврстити и оне установе, које немају спекулативни карактер, већ имају јавни или други какав социјални карактер.

Да је законодавац хтео да се свако предузеће подвоза сматра за трговачко предузеће, без обзира на циљ, он би се тако и изразио, као што је учинио код акц. друштава, где је казао да је акц. друштво трговинско друштво и онда кад му циљ није трговачки — чл. 4. зак. о акц. друштвима. Према томе јасно је да је у § 17. зак. о устројству трг. суда реч о предузећима спекулатив. карактера.

Из досада изложенога јасно је да држава када закључује уговоре о превозу и подвозу робе не дела као трговац, нити су ти послове трговачке природе. Следствено томе за расправу парница, које потичу из оваквих уговора а ако је држава тужена страна није надлежан трговач. суд, већ редован грађански суд.

Трајко Стаменковић
писар трговачког суда

Страно правосуђе

Одговорност гостионичара и држаоца сале за балове за ствари предате гардероби.

(Одлука Врховног суда, Беч, од 20.-XII.-1929. — 982.)

Тужени ^{држе} ресторан и салу за балове. Тужитељица је посетила бал и предала гардероби тужених своје крзно на чување, плативши за то одређену цену. Кад је пошла са бала, крзно није добила, јер га је неко други подигао. Вођеном полициском истрагом би утврђено: да је један крадљивац капута набавио у некој радњи онакве исте штампане признанице, какве издаје публици гардероба тужених; да је на тужитељицу мотрио кад је предавала крзно гардероби, са њене признанице прочитао број предатих одећа на чување и број под којим ће стајати у гардероби; да је, затим, на својој признаници исписао исте те бројеве и помоћу тако лажно испуњене признанице доцније подигао ствари тужитељичине из гардеробе. — Тужитељица је тужбом тражила накнаду штете од тужених за вредност невраћених јој ствари.

Првостепени суд одбио је тужитељицу од тражене накнаде штете, мотивишући пресуду тиме, што су ствари из гардеробе на најпрепредији начин измамљене, а особље тужених при гардероби вршило је старање о примљеним стварима саобразно својој дужности.

Незадовољство је имало успеха, и тужитељици је тужбено тражење досуђено.

Врховни суд одобрио је пресуду Апелационог суда. **Разлози:** Овде је случај теретног уговора о остави. Тужени су преузели обвезу не само да чувају ствари у гардероби, него да их од штете заштите и губитка сачувају. (§§ 958., 961. грађ. зак.). У томе лежи дужност старања о стварима, које у ту сврху ставља туженима у дужност и одговарајуће потребне мере. Чување туђих ствари у гардероби за тужене је трговачки посао у смислу § 273. трговачког законика. Зато су тужени били дужни да, при чувању ствари у гардероби, употребе брижљивост уреднога трговца (§ 282. трг.

зак.). Оставилац који тражи повраћај ствари предатих гардероби има само да докаже, да је предао чувару своје ствари на чување и ништа више. На чувару је, сад, терет да докаже, да је спречен да врати примљене ствари, без своје кривице. § 964. грађ. зак. одређује само меру одговорности чувара, али не мења ништа у погледу терета доказивања, које је чувару као обвезаноме наметнуто у § 1298. грађ. зак. Оставилац, који после предаје ствари гардероби не може више о њој ни у колико да се стара, дошао би у положај оскудице доказа, ако би се узело, да он, у случају губитка ствари, мора да доказује, да је чувар пропустио да се стара о стварима онако како је дужан био да се стара. Отуда, није дужан оставилац да доказује кривицу чувара за губитак ствари, него је овај дужан да доказује да није крив. — Тужени

нису поднели такав доказ, који на њима лежи. Не одговара брижљивости једнога уреднога трговца, који мора, у своме пословању, да предузме све потребне одговарајуће мере, ради заштите интереса своје клијентеле, ако се за гардеробне потврде о пријему ствари употребљавају штампане цедуљице, какве се у свакој штампарији као артикал добијају. Туженима је лако било да онемогуће злоупотребу преварног придицања ствари предатих на чување њиховој гардероби, било утискивањем штампаном на гардеробној цедуљци датума, имена своје фирме, било каквог другог знака. Штета, која је настала из тога занемаривања дужног старања, према томе, није случајна; тужени су за њу одговорни (§ 1311. грађ. зак.).

(Zentralblatt für die juristische Praxis).

Д. С. Петковић

Оцене и прикази

Д-р Јанковић Драгутин, адвокат, хоноарни професор универзитета. — Коментар меничног закона и Закона о чеку, Београд, 1930. — Појава сваког новог закона, ма како да је јасно и прецизно изражен, изазива потребу тумачења и објашњења његових одредаба. Правни писци проучавају дубље садржину новог закона са свих страна и у свима правцима и садржину његових одредаба јасније износе на видик; изналазе му многе скривене одредбе, расветљују му основне принципе на којима почива; попуњују му празнине из саме садржине и цео правни материјал свде у извесну органску целину. На тај начин, коментари новог закона од велике су користи: олакшавају практичарима да га лакше изуче и примењују у пракси. — И нов Менични закон и Закон о чеку изазвао је

многобројне коментаре понајвише у обради по егзегетичкој методи. — Један је од најуспелијих г. Јанковића. Оно што га одликује од осталих то је, што је писан веома јасним, убедљивим, коректним и елегантним стилем. Све нејасности у закону, које би могле изазвати контраверзе у пракси, осветљене су са свих страна и дате су им солуције поткрепљене солидном теориском аргументацијом. Многа питатња обрађена су у светлости упореднога излагања иностраних права. Књига ће, због наглашених особина, најкорисније послужити како судском особљу, адвокатима и трговачком свету, тако и студентима правног факултета, јер је израђена на теориској основи. Ми је са задовољством поздрављамо као један од најбољих прилога нашој новијој правној литератури.

Д. С. П.

Савез Адвокатских Комора Краљевине Југославије

На дан 27. априла о. г. одржана је скупштина изасланика свих комора у Београду у стану наше коморе и у смислу § 48. Зак. о адвокатима основан једногласно Савез Адвокатских Комора Краљевине Југославије. На скупштини су биле заступљене све коморе. Председавао је г. Обрад Благојевић, претседник одбора наше коморе. Изасланици су били прожети идејом корисности заједничког колегијалног рада, те су по свим питањима дневног реда доносили једногласне закључке. Ако су се негде и испојила различита гледишта, добром вољом нађена је убрзо споразумна база, јер су општи интереси истављени увек напред.

Дневни ред скупштине био је: 1) закључак о оснивању Савеза Адвокатских Комора Краљевине Југославије; 2) претрес пословника Савеза Комора и закључак о истом; 3) питање једнообразног осигурања адвоката у целој нашој земљи; 4) питање трошковника и тарифа; 5) питање претстављања нашег реда код међународног савеза адвоката; 6) измене Зак. о адвокатима и 7) предлози.

ЗАПИСНИК

скупштине изасланика адвокатских комора ради оснивања Савеза Адвокатских Комора Краљевине Југославије у смислу § 48. Зак. о адвокатима, одржане 27. априла 1930. године у 9 часова у стану адвокатске коморе у Београду.

Претседник адвокатске коморе у Београду г. Обрад Благојевић отвара скупштину у 9 часова. Поздравља изасланике и указује на важност скупштине и закључака које она треба да донесе. Наглашава да је оснивање Савеза Адвокатских Комора данас од неопходне потребе ради заједничке заштите права и интереса адвокатског staleжа. Моли г. г. изасланике да предаду своја пуномоћија, која ће се чувати у архиви Савеза. Пошто су г. г. изасланици предали своја пуномоћија, констатује да су све адвокатске коморе заступљене на данашњој скупштини и то: загребачка преко г. г. Др. Ива Политеа, претседника, Др. Владимира Видмана, Др. Хуга Кона, Др. Светислава Поповића, Др. Милана Пинтеровића, Др.

Људевита Шолца, који је овластио г. Др. Владимира Видмана да га заступа, и Др. Ђуре Бичанића чланова одбора; љубљанска преко г. г. Др. Јанка Жировника, потпретседника, Др. Отона Фетиха, Др. Ернеста Калана, Др. Милана Коруна, Др. Станислава Лапајне-а, Др. Фрање Липолда, Др. Хенрика Туме и Др. Антона Урбанца, чланова одбора; сплитске преко: г. г. Др. Првислава Гризогона и Др. Јосипа Барбиери-а, чланова одбора; сарајевске преко: г. г. Др. Срећка Перишића, претседника; новосадске преко: г. г. Др. Жарка Јакшића, потпретседника, Др. Косте Мајинског, Др. Ђорђа Пајића и Др. Давида Ђурића, чланова одбора; подгоричка преко г. Душана Вучинића, заменика претседника; скопљанска преко: г. г. Боре Јанковића, претседника, Александра Христића, заменика претседника, Драгутина Тасића и Војислава Ђукића, чланова одбора; и београдска преко: г. г. Обрада Благојевића, претседника, Др. Драгутина Јанковића, заменика претседника, Драгослава Стојадиновића, Драгана Симића, Војислава Вујанца, Миливоја Тадића, Михаила Лучића и Милана Марјановића, чланова одбора. Према томе скупштина може радити, те предлаже да се изаберу претседник и секретар скупштине као и два оверача записника скупштинског. Скупштина акламацијом бира: за претседника г. Обрада Благојевића, за секретара г. Драгослава Стојадиновића, а за овераче записника г. г. Драгана Симића и Војислава Вујанца — сви из Београда.

По извршеном и проглашеном избору члеништва скупштине, претседник изјављује да се прелази да дневни ред, који је у напред утврђен и који је изасланицима већ познат.

Као прва тачка дневног реда била је: „закључак о оснивању Савеза Адвокатских Комора Краљевине Југославије.”

Без икакве дискусије скупштина једногласно доноси следећи закључак: „адвокатске коморе у Краљевини Југославији и то: комора у Београду, Подгорици, Љубљани, Новом Саду, Сарајеву, Скопљу, Сплиту и Загребу заступане преко својих претседника, заменика председника и изасланика, које су именovali и опуномоћили

њихови одбори по §-у 44 слово л) Зак. о адвокатима закључују на данашњој скупштини да се оснује:

„Савез Адвокатских Комора Краљевине Југославије“

После овога претседник г. Благојевић проглашује, да је Савез Адвокатских Комора Краљевине Југославије пуноважно основан.

Као друга тачка дневног реда била је: „претрес пословника Савеза Адвокатских Комора и закључак о истом“.

Претседник г. Благојевић извештава, да је пројекат пословника израдила адвокатска комора у Загребу и да ће исти послужити као база за доношење дефинитивног пословника Савеза. Моли г. Др. Полите-а да прочита пројекат пословника.

Г. Др. Полите-о предлаже, да се чита члан по члан пословника, да се о њима појединачно води дискусија и врши пријем, што скупштина једногласно усваја.

Г. Др. Првислав Гризогоно предлаже да се данас пословник продискутује а да се дефинитивно прихватање истог остави појединим коморама. Ово предлаже с тога, што изасланици коморе у Сплиту немају овлашћење да на данашњој скупштини приме пословник.

Г. Др. Светислав Поповић моли г. Др. Гризогона, да повуче свој предлог, јер данас треба прихватити пословник. Савез Адвокатских Комора пуноважно је основан и скупштина има право да решава о пословнику, као и да исти дефинитивно прими.

Г. Миливоје Тадић сматра, да је изјавом г. Др. Гризогона скупштина доведена у тежак положај. Предлаже да скупштина ради и донесе пословник.

Г. Др. Гризогоно објашњава гледиште изасланика коморе у Сплиту и наглашава, да ће сплитска комора свакако примити пословник који скупштина данас донесе, али да њени изасланици немају овлашћење да за исти данас гласају.

Г. Душан Вучинић сматра да би се предлог г. Др. Гризогона могао прихватити.

Г. Др. Јанко Жировник предлаже да се данас решава о пословнику, а ако изасланици коморе у Сплиту немају овлашћење за прихватање пословника, нека се помену-та комора изјасни у извесном року.

Г. Александар Христић предлаже да се данас о пословнику решава. Његов предлог потпомаже г. Др. Хуго Кон изјављујући, да скупштина сама доноси пословник, јер тако у закону стоји. Цитира § 48. Зак. о адвокатима.

Г. Др. Жарко Јакшић предлаже да се пређе одмах на претресање пословника,

који се доцније може и мењати. Дадашња скупштина треба да има карактер конференције, јер сви изасланици нису благовремено примили пројекат пословника, услед чега ни изасланици новосадске коморе немају овлашћење за пријем пословника на данашњој скупштини.

Претседник г. Благојевић објашњава, да је данашња скупштина легитимисана да донесе пословник и умољава г. Др. Полите-а да чита члан по члан истог.

Г. Др. Политео чита.

Чл. 1. Прихвата се без дискусије и гласи: „Савезу је име: Савез Адвокатских Комора Краљевине Југославије“.

Чл. 2. Прима се после дуже дискусије у којој је учествовала већина изасланика и гласи: „Савезу је седиште у оном граду, који одреди скупштина Савеза, али увек мора бити у седишту које од адвокатских комора. Прва скупштина одређује, да је седиште Савеза до даљег закључка скупштине у Београду“.

Чл. 3. Прима се без дискусије и гласи: „Сврха је Савезу да координира и у случајевима потребе концентрира рад и силе свију комора у правцу заједничке заштите права и интереса адвокатског staleжа (§ 48. Зак. о адв.), нарочито његове слободе и имунитета у извршавању знања и аутономије његове организације (у коморама).

Чл. 4. Прима се са изменама и гласи: „Средства Савеза јесу морална и материјална“.

Морална средства јесу сва законом дозвољена и код корпорација уобичајена средства рада, нарочито пак:

измена мисли — било писмена или путем гласила, било усмена, лична, непосредна — о свим питањима, која се тичу адвокатског staleжа;

посредовање код владе и свију фактора у држави који могу утицати на право и интересе staleжа;

сарадња са Међународном Унијом адвоката у Бриселу (респ. Паризу).

Материјална средства су доприноси адвокатских комора по чл. 15. овог пословника“.

Чл. 5. Прима се по предлогу и гласи: „Чланови Савеза јесу све адвокатске коморе у држави. Оснује ли се одредбом Министра Правде нова комора, постаје она аутоматски чланом Савеза. Поједине коморе не могу иступити ни бити искључене ни иначе престати бити чланови Савеза. Савез се на напротив може разрешити закључком скупштине“.

Чл. 6. Прима се са изменама и гласи: „Чланови Савеза дужни су суделовати у раду Савеза, промицати његову сврху и настојање, извршивати закључке скупштине“.

и пословног одбора. Чланови су дужни да се клоне сваког засебног корака или акције у оним питањима која се тичу недвојбено читавог сталежа или где би решење тих питања могло утицати на читав сталеж. Чланови Савеза дужни су настојати да њихов поступак у било којем предмету — што се тиче меритума — буде удешен по једнаким принципима и у истој правци као и код осталих комора. У ту сврху а у случајевима двојбе обраћаће се поједине коморе на Савез као што и овај има у свим случајевима, кад му се то буде учинило згодним, давати сходне упуте коморама и стајати с њима о томе у дотицају”.

Чл. 7. Прима се са изменама и гласи: „Органи Савеза јесу: 1) скупштина, 2) пословни одбор, и 3) председник”.

Чл. 8. Прима се са изменама и гласи: „Редовну скупштину има сазвати сваке године председник најкасније до краја месеца маја са унапред утврђеним и објављеним дневним редом, а у месту које је претходно скупштина одредила.

Осим такве редовне скупштине има сазвати и ванредну, ако то затраже од њега одбори бар трију комора или половина свију изасланика назначивши разлоге захтева и предмет о коме би таква ванредна скупштина имала расправљати. Скупштина се има одржати најкасније за месец дана од дана када му буде достављен писмен захтев. Таква ванредна скупштина има се одржати у седишту Савеза, ако пословни одбор једногласним закључком друкчије не одреди.

Скупштина се сазива индивидуалним препорученим позивима на претседнике комора и њихове изасланике. Између дана кад би им писмо имало нормално стићи и дана скупштине има да прође бар 14 дана”.

Чл. 9. Прима се са изменама и гласи: „У надлежност скупштине спада:

- одређивање седишта Савеза;
- одређивање где ће се одржати наредна редовна скупштина;
- избор претседника;
- утврђивање прорачуна и испитивање закључних рачуна;
- одређивање доприноса комора;
- промена пословника;
- одлука о разлазу Савеза;
- одлука о предлозима чланова, респ. претседника комора и изасланика и пословног одбора”.

Чл. 10. Прима се са изменама и гласи: „Скупштину сачињавају претседници појединих комора и њихови изасланици према §-у 48. Зак. о адвокатима.

Скупштина је способна стварати закључке, ако је на њој заступана бар половина

комора преко претседника респ. њихових заменика и ако је на истој присутна половина изасланика лично. Иначе (код гласовања) претседници и изасланици могу опумоћити и претседнике или изасланике своје или које друге коморе да их на скупштини заступају.

Ако не буде кворума, има се у року од најраније седам а најкасније месец дана одржати нова скупштина без обзира на број присутних чланова.

Сматра се прихваћеним онај предлог за који гласа већина чланова. Већина мора у сваком случају бити двојака: и по коморама и по гласовима изасланика. У име појединих комора гласају њихови претседници, респ. њихови заменици. Где дође само до једне врсте већине нема закључка.

О скупштини саставља се записник, који потписују претседник, водитељ записника (кога скупштина одреди, али у правилу је то тајник) и два члана одређена од стране скупштине као оверача.

Избори и остала гласања врше се јавно, ако скупштина друкчије не реши.

Створити се може закључак само о оном предмету, који дотични предлагач писмено поднесе претседнику најкасније 8 дана пре скупштине или за који скупштина једногласно пристане да се о њему одлучује. Скупштини председава претседник Савеза, а ако би овај био спречен један од потпретседника кога скупштина одреди. Ако се у томе не постигне потребна већина, председава по годинама најстарији потпретседник”.

Чл. 11. Прима се са изменама и гласи: „Извршни орган Савеза је пословни одбор и он решава о свима питањима Савеза, која нарочито не спадају у надлежност скупштине.

Пословни одбор сачињавају претседници свију комора.

Пословни одбор има се састајати непосредно пре и после скупштине, а осим тога (још бар једанпут у години) увек кад потреба захте. За кворум и гласање одлучна је већина.

Ради уштеде времена и трошка може пословни одбор одлучивати о појединим питањима и писменим путем. У ту сврху претседник ће послати сваком члану пословног одбора писмени предлог с образложењем (препорученим дописом), али тако да члану остане времена за одговор бар пет дана (рачунајући од дана пријема питатња до дана предаје одговора пошти). Ако до остављеног рока одговор не стигне, сматра се да је дотични за предлог. Но ако се једна трећина чланова пословног одбора противи таквоме писменом гласању и захтева место тога састанак, претседник у року од

осам до петнајест дана исти има сазвати. Но без обзира на споменути повод, састанак се има сазвати кад год то писмено затражи бар једна трећина чланова пословног одбора”.

Чл. 12. Прима се са изменама и гласи: „Претседника бира редована скупштина на годину дана. Претседник не мора бити доминиран у седишту Савеза. Претседник затсупа Савез, председава главним скупштинама и састанцима пословног одбора и ове сазива. Он води писарну Савеза уз припомоћ ајника, и потписује све дописе Савеза. Он има да одржава везу међу коморама и да бди над провођењем савезне сврхе. У случајевима спора између појединих комора или изасланика има право и дужност посредовања. Таквове настојању имају дотични излазити у сусрет, али нису дужни покорити се мишљењу председника”.

Чл. 13. Прима се са изменама и гласи: „Сви претседници комора јесу већ по томе положају потпретседници Савеза. Они имају заменити претседника кад год он то одреди и то у правцу њихових упута, нарочито у случају кад претседник није у седишту Савеза. Ако неко у току године престане бити претседник, замењиваће га до одлуке пословног одбора по годинама најстарији потпретседник”.

Чл. 14. Прима се са изменама и гласи: „Тајник Савеза је у правилу тајник оне коморе, чији је претседник претседник Савеза. (Изузетно скупштина може за тајника изабрати и другог). Он управља писарном Савеза. По правилу води записник скупштине и седница пословног одбора. Он је уједно и благајник Савеза.

Упуте о пословању писарне даје тајнику пословни одбор, или место овога претседника Савеза”.

Чл. 15. Прима се са изменама и гласи: „Све функције у Савезу јесу бесплатне. Имају се накнадити смо готови издаци и трошак за евентуално преко потребно помоћно особље. Трошак изасланика и претседника за скупштине и седнице пословног одбора носи она комора, чији је изасланик или претседник. Сви остали трошкови намирују се из савезне имовине.

Висину доприноса адвокатских комора одређује скупштина Савеза”.

Чл. 16. Прима се и гласи: „У случају разлага Савеза пословни одбор има ликвидирати имовину Савеза тако, да чист остатак ове подели међу коморе у сразмери броја њихових чланова, — све то у колико скупштина о томе друкчије не закључи”.

Пошто је дебата завршена претседник г. Благојевић саопштава да је скупштина примила пословник.

Затим се прелази на избор претседника Савеза Адвокатских Комора. Скупштина акламацијом бира г. Обрада Благојевића.

У смислу чл. 15. пословника скупштина одређује, да свака Комора на име доприноса има платити онолико пута по 2.— динара, колико има својих чланова.

Претседник г. Благојевић предлаже да се Његовом Величанству Краљу пошаље поздравни телеграм. Изасланици устају и са узвиком „Живео Краљ” једногласно прихватају предлог.

Скупштина овлашћује претседника Савеза и председнике комора, односно њихове заменике, да сутра посете Господина Министра Правде, и да му се захвале на доношењу Закона о адвокатима и умоле да се заузме за његову правилну и пуну примену.

Пошто је већ 12 часова претседник предлаже да се рад прекине и настави у 3.30 час. по подне, што скупштина прихвата.

После подне у 3.30 часова претседник изјављује да се рад скупштине наставља.

На дневном реду је трећа тачка: „Питање једнообразног осигурања адвоката у целој земљи”.

Г. Др. Станислав Лапајне чита реферат о раду и успеху пенз. фонда адвокатске коморе у Љубљани.

По прочитању овог реферата развила се дужа дискусија у којој је учествовало више делегата. Пошто је била изражена жеља неких изасланика (нарочито адвокатских комора у: Београду, Новом Саду, Скопљу и Подгорици), то су изасланици адвокатске коморе у Љубљани изјавили, да за сада не могу прихватити осигурање адвоката на бази јединственог пензионог фонда за целу земљу, док пракса не покаже како ће се развијати посебни пензион фондови појединих адвокатских комора. Препоручују да њихово уређење пензионог фонда приме све коморе, па ако се у пракси покаже добро, онда неће бити никакве сметње за оснивање јединственог пензионог фонда за све адвокатске коморе у земљи. На крају скупштина прима следећу декларацију: „Скупштина Савеза Адвокатских Комора Краљевине Југославије саслушавши реферат изасланика адвокатске коморе у Љубљани г. Др. Лапајне-а, као и изјаве изасланика — претставника осталих комора, наводи:

да је у интересу адвокатског staleжа да уреди своје осигурање по истим начелима и методама, како је то учинила адвокатска комора у Љубљани. Препоручује с тога појединим коморама да и оне узму као директиву и основ у провођењу осигурања својих чланова осигурање проведено већ

код адвокатске коморе у Љубљани. Коморе, којима њихове прилике допуштају да то учине саме за себе, нека осигурање проведу свака у своме делокругу; оне пак, које мисле да њихов интерес с обзиром на прилике тражи заједничко уређење, нека то и проведу заједнички. Свакако, нека свака комора у правилима свога осигурања предвиди и узме у обзир евентуалност реорганизације комора (територијалне у вези са уређењем судова) и будућег заједничког осигурања, пошто већ сада изражавају жељу да до истога дође, чим прилике и интереси staleжа то буду захтевали".

Као 4. тачка дневнога реда била је: „питање трошковника и тарифа".

Претседник г. Благојевић саопштава, да је Господин Министар Правде недавно прописао привремени правилник за одређивање награда адвокатима на територији Београдског апелационог суда.

Изасланици адвокатске коморе у Скопљу моле за дејство код Господина Министра Правде да се правилник о адвокатским наградама на територији Београдског апелационог суда протегне и на територију Скопљанског апелационог суда.

Изасланик адвокатске коморе у Подгорици моли за дејство да Господин Министар Правде одобри тарифу коју је комора у Подгорици већ поднела.

Г. Др. Владимир Видман моли да се за загребачку комору не предузима ништа док она не проучи београдску тарифу и уједно моли пословни одбор да помогне њихове жеље, кад се комора у Загребу буде обратила Господину Министру Правде за тарифу.

Г. Др. Антон Урбанц саопштава, да је изradio пројекат тарифе за целу земљу, од које један примерак предаје г. претседнику, молећи да се она проучи, па кад дође повољна прилика, да пословни одбор поради на њеном одобрењу.

Г. Др. Коста Мајински моли да Савез за тарифу коморе у Новом Саду не предузима ништа до унифицирања законодавства.

Г. Др. Јосип Барбиери моли за дејство, да се тарифа адвокатске коморе у Сплиту употпуни, у смислу поднете претставке Господину Министру Правде.

Г. Др. Станислав Лапајне предлаже да коморе у Љубљани, Загребу, Сплиту, Сарајеву, Подгорици и Новом Саду израде једну тарифу а коморе у Београду и Скопљу другу.

За овим је донета следећа декларација: „Скупштина Савеза Адвокатских Комора Краљевине Југославије изражава мишљење, да је у интересу адвоката да се њихов рад, уз придржај права слободног уговарања,

награди по обавезној тарифи. У ту сврху налаже пословном одбору Савеза да код Господина Министра Правде посредује да донесе за правна подручја оних комора, које још немају тарифу, тарифу удешену према поступнику и отсалим још неунифицираним законима дотичног правног подручја. За оне пак коморе, које већ имају тарифу, да се ова употпуни према конкретном предлогу Сплитске адвокатске коморе (изузевши београдску), све то за интеримно време важења старих поступака. Оним часом пак чим ступи на снагу нови грађански парнични поступак за целу државу да се уведе јединствена тарифа. Пословном одбору се ставља у дужност да још сада ради на њој узевши као подлогу предлог колеге г. Др. Урбанца изасланика љубљанске коморе.

Даље, налаже пословном одбору да умоли Господина Министра Правде да одобрену тарифу за територију београдске коморе прошири аутоматски и на територију скопљанске коморе пошто је поступак исти, а нема разлога за неједнаке тарифе, као и да поднету тарифу од стране подгоричке коморе, која се већ налази пред њим, одобри".

Код 5. тачке дневнога реда која гласи: „Питање претстављања нашег реда код међународног Савеза адвоката", скупштина доноси овакву декларацију: „савез комора аутоматски постаје члан Међународног Савеза адвоката, пошто се Удружење јавних правозаступника Краљевине Југославије трансформисало у Савез комора, и да о томе треба известити Међународни Савез".

6. тачка дневнога реда која гласи: „Измене Закона о адвокатима", изазвала је дужу дискусију.

Г. Др. Полите-о сматра да је закон који сада имамо добар и да из разлога опортунитета његову измену сада не треба тражити. Остали изасланици нагласили су нарочито да § 120. Зак. о адв. не пружа довољно средство за борбу против пискарача, а пискарачи су жива рана на телу адвоката. Судови по правилу прекидају истраге против пискарача, јер је § 120. Зак. о адв. тако редигован, да се пискарачима лако извући од кривичне одговорности.

Након завршене дискусије, скупштина ставља у дужност пословном одбору да сам процени и када наступи повољан моменат за измену § 120. Зак. о адв. исту надлежним путем тражи.

Претседник г. Благојевић умољава г. Др. Жировника да га у дужности замени док се он мало одмори. Г. Др. Жировник заузима место претседника.

Као последња била је 7. тачка дневног реда која гласи: „Предлози учесника на овом састанку, који би пали а тичу се угледа, интереса и потреба адвокатског реда“.

Г. Др. Коста Мајински изјављује, да неки судови у Војводини не пуштају адвокатске приправнике на кривичне расправе. Како је то у противности са прописом § 26. Зак. о адв. предлаже, да се поради на томе, да Касациони суд донесе у општој седници повољно тумачење.

Саопштава, да су јавни бележници тражили да се у закон о јавним бележницима унесе одредба, по којој ни једна приватна исправа неће имати важности пред судом ако није оверена од стране јавног бележника. Предлаже да пословни одбор ово држи у евиденцији и да се заузме да се оваква одредба не унесе у закон, и да од Господина Министра Правде тражи, да се сви законски пројекти благовремено достављају појединим коморама на мишљење.

Износи, да је адвокатима јако отежан рад код управних власти и моли пословни одбор да се заузме да се такво стање поправи.

Г. Др. Милан Корун предлаже да пословни одбор умоли Господина Министра Правде да исходи надлежно тумачење закона у питању адвокатских приправника у колико се односи на заступање у кривичним споровима, јер он за то има законске могућности.

Скупштина прима ове предлоге.

Г. Војислав Вујанац предлаже да Савез створи један часопис. Скупштина у начелу прима овај предлог и ставља у дужност пословном одбору да се овим питањем забави и ако буде у могућности да га реши.

Г. Александар Христић предлаже, да Савез узима у заштиту адвокате према којима се власти незаконито понашају, с тим, да такве случајеве достављају коморе пошто их добро провере. Скупштина прима овај предлог.

Г. Др. Пинтеровић Милан предлаже да Савез код Господина Министра Трговине предузме кораке да се из пројекта закона о обртима избаце прописи чл. 40. т. 21. и чл. 51. о обрту посредовања пред властима, јер скупштина сматра да је такво занимање преимућство једино адвокатског сталежа, који је услед својих дисциплинских прописа једино зван да савесно и на задо-

вољство странака ове пред управним властима заступа.

Надаље, да се Савез заузме код Господина Министра Трговине да се у чл. 51. Зак. о обртима уврсти одредба да се посредовање царинских заменика ограничи једино на рад код царинских надлештава, и да им се не дозволи рад пред управним судовима па ма и у царинским предметима.

Претседник г. Благојевић заузима поново своје место и моли скупштину да одреди када ће се и где одржати идућа скупштина. Скупштина одлучује једногласно да се идућа скупштина одржи у Загребу а време одржања исте оставља се пословном одбору да сам одреди.

Како је овим исцрпљен дневни ред скупштине, претседник г. Благојевић захваљује се изасланицима на труду и показаној доброј вољи да се сва питања на данашњој скупштини реше колегијално и у интересу целокупног адв. реда. Моли изасланике да задрже интерес за питања од општег сталешког значаја, и да понесу поздраве адвоката београдске коморе свима колегама из других комора који нису присутни.

У име другарске и колегијалне пажње позива изасланике на заједничку вечеру код „Српског Краља“, коју приређује адвокатска комора у Београду. Изасланици бурно поздрављају г. претседника и он закључује скупштину у 7.30 часова.

Водитељ записника,

Претседник,

Драгослав Стојадиновић, с.р. Обрад Благојевић, с.р.

Оверачи:

Драган Симић, с.р. Војислав Вујанац, с.р.

Наша комора у знак другарске и колегијалне пажње приредила је изасланицима — учесницима на скупштини заједничку вечеру код „Српског Краља“. На вечери пали су многи говори, који су били инспирисани одушевљењем због успешног заједничког свршавања важних послова. За врло кратко време створило се тако интимно расположење, да су многи отворено зажалили, што се колеге овако чешће не састају, јер међусобни и лични додир најлакше и најсигурније зближава људе. Све до после пола ноћи друштво је остало за столом, јер је свакоме заиста тешко било при онаквом искреном расположењу и одушевљењу напустити га.

Пословник Савеза Адвокатских Комора

Адвокатске Коморе у Краљевини Југославији, и то Комора у Београду, Подгорици, Љубљани, Новоме Саду, Сарајеву, Скопљу, Сплиту и Загребу, заступане по својим председницима и изасланицима, које су именовали и опуномоћили њихови Одбори по §-у 44. слово 1) Зак. о Адв., закључују на састанку дне 27. априла 1930. у Београду да образују (оснују)

Савез Адвокатских Комора Краљевине Југославије.

Тим закључком а на темељу §-а 48. Зак. о Адв. сматра се Савез Комора основаним. Тако основани Савез израдио је на истој састанку и прихватио, опет темељем §-а 48. други став, Зак. о Адв., овај

ПОСЛОВНИК

Чл. 1. Савезу је име: „Савез Адвокатских Комора Краљевине Југославије“.

Чл. 2. Савезу је седиште у ономе граду, који одреди скупштина Савеза, али увек мора бити у седишту које од Адвокатских Комора. Прва скупштина одређује, да је седиште Савеза до даљег закључка скупштине у Београду.

Чл. 3. Сврха је Савезу да координира и у случајевима потребе концентрира рад и силе свију Комора у правцу заједничке заштите права и интереса адвокатског staleжа (§ 48. Зак. о Адв.), нарочито његове слободе и имунитета у извршавању звања и аутономије његове организације (у Коморама).

Чл. 4. Средства јесу морална и материјална.

Морална средства јесу сва законом дозвољена и код корпорација уобичајена средства рада, нарочито пак:

измена мисли — било писмена или путем гласила, било усмена, лична, непосредна — о свим питањима, која се тичу адвокатског staleжа;

посредовање код владе и свију фактора у држави, који могу утицати на право и интересе staleжа;

сарадња с Међународном Унијом адвоката у Bruxellesu (респ. Паризу).

Материјална средства јесу доприноси Адвокатских Комора по чл. 15. овог Пословника.

Чл. 5. Чланови Савеза јесу све Адвокатске Коморе у држави. Оснује ли се одредбом Министра Правде нова Комора, постаје она аутоматски чланом Савеза. Поједине Коморе не могу иступити ни бити искључене ни иначе престати бити чланом Савеза. Савез

се напротив може разрешити закључком главне скупштине.

Чл. 6. Чланови Савеза дужни су суделовати у раду Савеза, промицати његову сврху и настојање, извршивати закључке скупштине и пословног одбора. Чланови су дужни да се клоне сваког засебног корака или акције у оним питањима, која се тичу недвојбено читавог staleжа или где би решење тих питања могло утицати на читав staleж. Чланови Савеза дужни су настојати да њихов поступак у било којем предмету — што се тиче меритума — буде удешен по једнаким принципима и у истој правци као и код осталих комора. У ту сврху, а у случајевима двојбе, обраћаће се поједине Коморе на Савез као што и овај има у свим случајевим, кад му се то буде учинило згодним, давати сходне упуте коморама и стајати с њима о томе у дотицају.

Чл. 7. Органи Савеза јесу: 1. скупштина, 2. пословни одбор, 3. претседник.

Чл. 8. Редовну скупштину има сазвати сваке године председник најкасније до краја месеца маја са унапред утврђеним и објављеним дневним редом, а у месту које је претходно скупштина одредила.

Осим такве редовне скупштине има сазвати и ванредну, ако то затраже од њега одбори бар трију Комора или половина свију икасланика назначивши разлоге захтева и предмет о коме би таква ванредна скупштина имала расправљати. Скупштина се има одржати најкасније за месец дана од дана када му буде постављен псмен захтев. Таква ванредна скупштина има се одржати у седишту Савеза, ако пословни одбор једногласним закључком друкчије не одреди.

Скупштина се сазива индивидуалним препорученим позивима на председнике Комора и њихове изасланике. Између дана кад би им писмо имало нормално стићи и дана скупштине има да прође бар 14 дана.

Чл. 9. У надлежност скупштине спада: одређивање седишта Савеза; одређивање где ће се одржати наредна редовна скупштина; избор председника; утврђивање прорачуна и испитивање закључних рачуна;

одређивање доприноса Комора; промена пословника; одлука о разлазу Савеза; одлука о предлозима чланова, респ. председника Комора и изасланика и пословног одбора.

Чл. 10. Скупштину сачињавају председници појединих Комора и њихови изасла-

www.бранич.рф према §-у 48. Зак. о адвокатима.

Скупштина је способна стварати закључке, ако је на њој заступано бар половина Комора преко председника респ. њихових заменика и ако је на истој присутна половина изасланика лично. Иначе (код гласовања) председници и изасланици могу опумоћити и председника или изасланике своје или које друге Коморе их на скупштини заступају.

Ако не буде кворума, има се у року од најраније седам а најкасније месец дана одржати нова скупштина без обзира на број присутних чланова.

Сматра се прихваћеним онај предлог за који гласа већина чланова. Већина мора у сваком случају бити двојака: и по коморама и по гласовима изасланика. У име појединих Комора гласају њихови председници, респ. њихови заменици. Где дође само до једне врсте већине, нема закључка.

О скупштини саставља се записник, који потписују председник, водитељ записника (кога скупштина одреди али у правилу је то тајник) и два члана одређена од стране скупштине као оверовитеља.

Избори и остала гласања врше се јавно, ако скупштина друкчије не реши.

Створити се може закључак само о оном предмету, који дотични предлагач писмено поднесе председнику касније 8 дана пре скупштине или за који скупштина једногласно пристане да се о њему одлучује. Скупштини председа председник Савеза, а ако би овај био спречен један од потпредседника кога скупштина одреди. Ако се у томе не постигне потребна већина, председава по годинама најстарији потпредседник.

Чл. 11. Извршни орган Савеза је пословни одбор и он решава о свим питањима Савеза, која нарочито не спадају у надлежност скупштине.

Пословни одбор сачињавају председници свију Комора.

Пословни одбор има се састати непосредно пре и после скупштине, а осим тога (још бар једанпут у години) увек кад потреба захтева. За кворум и гласање одлучна је већина.

Ради уштеде времена и трошка може пословни одбор одлучивати о појединим питањима и писменим путем. У ту сврху председник ће послати сваком члану пословног одбора писмени предлог образложењем (препорученим дописом), али тако да члану остане времена за одговор бар пет дана (рачунајући од дана пријема питања до дана предаје одговора пошти). Ако до остављеног рока одговор не стигне, сматра се да

је дотични за предлог. Но ако се једна трећина чланова пословног одбора противи таквоме писмено гласању и захтева место тога састанак, председник у року од осам до четрнаест дана исти има сазвати. Но и без обзира на споменути повод, састанак има сазвати кад год то писмено затражи бар једна трећина чланова пословног одбора.

Чл. 12. Председника бира редовна скупштина на годину дана. Председник не мора бити домицилиран у седишту Савеза. Председник заступа Савез, председава главним скупштинама и састанцима пословног одбора и ове сазива. Он води писарну Савеза уз припомоћ тајника, и потписује све дописе Савеза. Он има да одржава везу међу Коморама и да бди над провођењем Савезне сврхе. У случајевима спора између појединих Комора или изасланика има право и дужност посредовања. Таквоме настојању имају дотични излазити у сусрет, али нису дужни покорити се мишљењу председника.

Чл. 13. Сви председници Комора јесу већ по томе положају потпредседници Савеза. Они имају заменити председника кад год он то одреди, и то у правцу његових упута, нарочито у случају кад председник није у седишту Савеза. Ако неко у току године престане бити председник, замењиваће га до одлуке пословног одбора по годинама најстарији потпредседник.

Чл. 14. Тајник Савеза је у правилу тајник оне коморе, чији је председник председник Савеза. (Изузетно скупштина може за тајника изабрати другог.) Он управља писарном Савеза. По правилу води записник скупштине и седнице пословног одбора. Он је уједно и благајник Савеза.

Упуте о пословању писарне даје тајнику пословни одбор, или место одбора председник Савеза.

Чл. 15. Све функције у Савезу јесу бесплатне. Имају се накнадити само готови издаци и трошак за евентуално преко потребно помоћно особље. Трошак изасланика и председника за скупштине и седнице пословног одбора носи она комора, чији је изасланик или председник. Сви остали трошкови намирају се из Савезне имовине.

Висину доприноса Адвокатских Комора одређује скупштина Савеза.

Чл. 16. У случају разлаза Савеза пословни одбор има ликвидирати имовину Савеза тако, да чисти остатак ове подели међу Коморе у сразмеру броја њихових чланова, — све то у колико скупштина о томе друкчије не закључи.

Попис функционера Адвокатских Комора у Краљевини Југославији

АДВОКАТСКА КОМОРА У БЕОГРАДУ.

I.

ОДБОР:

Председник:

Благојевић Обрад, адв. из Београда

Заменик председника

Јанковић Драгутин Др, адвокат из Београда

Секретари:

Живадиновић Милан, адвокат из Београда

Благојевић Миливоје У., адв. из Београда

Благајник:

Поповић Бора Н., адвокат из Београда

Књижничар:

Миликић Михајло, адвокат из Београда

Чланови из Београда:

Влајковић Милан, адвокат из Београда

Рибар Иван Д-р., адвокат из Београда

Павловић Александар, адвокат из Београда

Васић Драгиша, адвокат из Београда

Стефановић Љубомир, адв. из Београда

Симић Драган, адвокат из Београда

Стојадиновић Драгослав, адв. из Београда

Аћимовић Милан, адвокат из Београда

Вујанац Војислав, адвокат из Београда

Вукчевић Радоје Д-р, адв. из Београда

Петровић Никола Д-р, адвокат из Београда

Ивковић Драгомир, адвокат из Београда

Чланови из унутрашњости:

Марјановић Милан, адв. из Пожаревца

Живковић Андра Д-р, адв. из Јагодине

Јевтић Михаило, адвокат из Ваљева

Тодић Миливоје, адвокат из Ужица

Лучић Михајло, адвокат из Крушевца

II.

ДИСЦИПЛИНСКО ВЕЋЕ:

Председник:

Вагнер Стеван, адв. из Београда

Заменик председника:

Павлићевић Војислав, адв. из Београда

Стојић Д-р Миленко, адв. из Београда

Филиповић Рад., адвокат из Београда

Чланови из Београда:

Васић Драгиша, адвокат из Београда

Недић Милош, адвокат из Београда

Олић Д-р Јанко, адвокат из Београда

Гођевац Драгослав, адв. из Београда

Миливојевић Бора, адвокат из Београда

Аћимовић Милан, адвокат из Београда
Тодоровић Здравко, адвокат из Београда
Станковић Зафир, адвокат из Београда
Атанасијевић Радован, адв. из Београда
Рафајловић Драгомир, адв. из Београда
Симић Владимир, адвокат из Београда
Илић Душан, адвокат из Београда

Чланови из унутрашњости:

Аксентијевић Момир, адв. из Г. Милановца
Ивеша Михаило, адвокат из Крагујевца
Цукавац Милош, адвокат из Ћуприје
Ђурчић Александар, адвокат из Чачка

III.

ЗАСТУПНИК КОМОРЕ:

Драговић Милан, адвокат из Београда

Заменици заступника:

Здравковић Јован, адвокат из Београда
Павловић Милорад, адвокат из Београда
Милосављевић Тома, адв. из Београда

IV.

АДВОКАТСКЕ СУДИЈЕ:

Капетановић Никола, адвокат из Београда
Протић Коста, адвокат из Београда
Финц Рафаило, адвокат из Београда
Мијатовић Добривоје, адвокат из Шапца
Михел Д-р Антоније, адв. из Београда
Благојевић Обрад, адвокат из Београда
Тодић Живко, адвокат из Београда
Атанасијевић Милан, адвокат из Београда
Дуканац Савко, адвокат из Београда
Аранђеловић Сотир, адв. из Београда
Јовановић Угљеша, адвокат из Београда
Милићевић Милић, адвокат из Београда
Филиповић Милутин, адв. из Крагујевца
Константиновић Милан, адв. из Смедерева

V.

ЧЛАНОВИ ДИСЦИПЛИНСКОГ АДВОКАТ- СКОГ ВЕЋА ПРИ КАСАЦИОНОМ СУДУ У БЕОГРАДУ:

Председник:

Суботић Д-р Душан, предс. Касац. Суда

Заменик председника:

Продановић Атанасије М., судија Кас. Суда

Судије:

Аранђеловић Алекса, судија Кас. Суда
Ристић Велимир, судија Касационог Суда
Богдановић Димитрије, судија Кас. Суда
Урошевић Лазар, судија Касационог Суда

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Заменици:

Солдатовић Драгић, судија Кас. Суда
 Нешковић Милан, судија Касационог Суда

Цинцар-Јанковић Војислав, судија Кас. Суда
 Шапчанин Сава, судија Касационог Суда

АДВОКАТСКА КОМОРА У ЗАГРЕБУ.

ОДБОР:

Председник:

Политео Д-р Иво, Загреб

Заменик:

Ивковић Д-р Светозар, Загреб

Тајник:

Видман Д-р Владимир, Загреб

Благајник:

Вранић Д-р Мирослав, Загреб

Одборници:

Беновић Д-р Вилим, Загреб
 Будак Д-р Миле, Загреб
 Фаркаш Д-р Роберт, Загреб
 Гмајнер Д-р Иван, Загреб
 Кон Д-р Хуго, Загреб
 Костић Д-р Владислав, Загреб
 Лихт Д-р Александер, Загреб
 Моган Д-р Јулијо, Загреб
 Пилар Д-р Иво, Загреб
 Пливерић Д-р Јосип, Загреб
 Талер Д-р Мирко, Загреб
 Араницки Д-р Гига, Ср. Митровица
 Бичанић Д-р Ђуро, Крижевци
 Брандајс Д-р Лавослав, Земун
 Брихта Д-р Оскар, Пожега
 Чоп Д-р Срећко, Карловац
 Доброволни Д-р Већеслав, Беловар
 Фигатнер Д-р Аурел, Сушак
 Хадровић Д-р Драган, Велика Горица
 Кајзер Д-р Јулијо, Осек
 Касумовић Д-р Марко, Госпић
 Пинтеровић Д-р Милован, Осек
 Полак Д-р Милан, Слав. Брод
 Поповић Д-р Светислав, Земун
 Шолц Д-р Људевит, Вараждин

ДИСЦИПЛИНСКО ВЕЋЕ

Председник:

Сибеншајн Д-р Роберт, Загреб

Заменици председника:

Дујмовић Д-р Драган, Загреб
 Спевец Д-р Иво, Загреб
 Спицер Д-р Хуго, Осек
 Станишић Д-р Пајо, Земун
 Врачун Д-р Драгутин, Вараждин

Чланови:

Дечак Д-р Милан, Загреб
 Домац Д-р Бранимир, Загреб
 Хајнрих Д-р Густав, Загреб

Стојислављевић Д-р Данило, Загреб
 Московић Д-р Владимир, Загреб
 Растовчан Д-р Иво, Загреб
 Штулхофер Д-р Александер, Загреб
 Шмит Д-р Александар, Загреб
 Видрић Д-р Ловро, Загреб
 Фишер Д-р Едмунд, Осек
 Киршнер Д-р Славко, Ср. Митровица
 Куртагић Д-р Решид, Кутина
 Магарашевић Д-р Стеван, Пожега
 Магдић Д-р Анте, Вараждин
 Милишић Д-р Алекса, Слав. Брод
 Миљушевић ст. Д-р Душан, Карловац
 Рендулић Д-р Јурај, Јастребарско
 Ружић Д-р Виктор, Сушак

ЗАСТУПНИК КОМОРЕ:

Верк Д-р Хуго, Загреб

Заменици:

Чепулић Д-р Иван, Загреб
 Франк Д-р Геза, Загреб
 Ђакони Д-р Јосип, Загреб
 Јанчиковић Д-р Томо, Загреб
 Леустек Д-р Владимир, Загреб

АДВОКАТСКЕ СУДИЈЕ КОД КАСАЦИОНОГ СУДА:

Мачек Д-р Влатко, Загреб
 Мазура Д-р Лав, Загреб (умро)
 Перлберг Д-р Сигфрид, Загреб
 Петричић Д-р Живко, Загреб
 Посиловић Д-р Стјепан, Загреб
 Шпанић Д-р Звонимир, Загреб
 Томашић Д-р Љуба, Загреб
 Топаловић Д-р Ђуро, Загреб
 Белобрк Д-р Петар, Бјеловар
 Блох Д-р Максо, Осијек
 Чобанић Д-р Владимир, Ср. Митровица
 Гојтан Д-р Иво, Госпић
 Крашковић ст. Д-р Људевит, Вуковар
 Крнић Д-р Иван, Делнице
 Племић Д-р Левин, Винковци
 Рајнер Д-р Левин, Винковци
 Рајнер Д-р Ватрослав, Карловац

ЧЛАНОВИ ИСПИТНОГ ОДБОРА:

Гавранчић Д-р Ото, Загреб
 Ђорђевић Д-р Душан, Загреб
 Катушић Д-р Драгутин, Загреб
 Кон Д-р Хуго, Загреб
 Перлберг Д-р Сигфрид, Загреб
 Политео Д-р Иво, Загреб
 Роданић Д-р Рудолф, Загреб
 Видрић Д-р Ловро, Загреб

ТРИ ЧЛАНА ПО §§ 44. сл. н) Зак. о адв.:

Кон Д-р Хуго, Загреб
Гмајнер Д-р Иван, Загреб
Костић Д-р Владислав, Загреб

З а м е н и ц и :

Чоп Д-р Срећко, Карловац
Хадровић Д-р Драган, Вел. Горица
Моган Д-р Јулије, Загреб

ИЗАСЛАНИЦИ У САВЕЗ АДВ. КОМОРА
по §-у 48. Зак. о адв.

Бићанић Д-р Ђуро, Крижевци
Код Д-р Хуго, Загреб
Ивковић Д-р Светозар, Загреб
Пинтеровић Д-р Милован, Осек
Поповић Д-р Светислав, Земун
Шолц Д-р Људевит, Варадин
Видман Д-р Владимир, Загреб
Политео Д-р Иво (по положају као прет.)

Чланови дисциплинског већа:

Илишевић Д-р Симо, адвокат у Бихаћу
Маканец Д-р Милан, адвокат у Травнику
Мандић Д-р Перо, адвокат у Мостару
Андријашевић Д-р Нико, адв. у Сарајеву
Иванишевић Д-р Урош, адвокат у Сарајеву
Кајон Д-р Јакоб, адвокат у Сарајеву
Најер Д-р Лудвиг, адвокат у Сарајеву
Жужић Д-р Шиме, адвокат у Тузли
Шутеј Д-р Здравко, адвокат у Сарајеву
Лазаревић Д-р Тодор, адвокат у Бања Луци
Бадовинац Д-р Илија, адвокат у Сарајеву
Дурбешић Д-р Иван, адвокат у Сарајеву
Зечевић Д-р Сафвет, адвокат у Сарајеву
Ник Исак, адвокат у Сарајеву

ЗАСТУПНИК КОМОРЕ:

Семејан Д-р Мишо, адвокат у Сарајеву

АДВОКАТСКА КОМОРА У СКОПЉУ.

Претседник:

Бора Л. Јанковић, Скопље

Потпретседник:

Александар Христић, Врање

Секретар:

Војислав Ђукић, Скопље

Благајник:

Јосип Зија-Смаилагић, Скопље

Одборници:

Анастасијевић Глигорије, Скопље (одсутан)
Басекић Вукашин, Скопље
Бајић Василије, Ѓвџилане
Дивац Миленко, Битољ
Димитријевић Радован, Ниш
Белошевић Братислав, Скопље
Здравковић Арсеније, Скопље
Милићевић Павле, Штип

Заменик заступника Коморе:
Спахих Д-р Ивица адвокат у Сарајеву

АДВОКАТСКЕ СУДИЈЕ:

Роткопф Д-р Мавро, адвокат у Сарајеву
Мандић Д-р Никола, адвокат у Сарајеву
Шутеј Д-р Јуре, адвокат у Сарајеву
Једно место празно

ИСПИТНИ ОДБОР:

Чланови:

Мандић Д-р Никола адвокат у Сарајеву
Барух Д-р Израел, адвокат у Сарајеву

Заменици чланова:

Перишић Д-р Срећко, адвокат у Сарајеву
Видовић Д-р Богдан, адвокат у Сарајеву

ОДБОР ПО § 44. слово н) Зак. о адв.

Чланови:

Перишић Д-р Срећко, адвокат у Сарајеву
Иванишевић Д-р Урош, адвокат у Сарајеву
Барух Д-р Израел, адвокат у Сарајеву

Заменици чланова:

Видовић Д-р Богдан, адвокат у Сарајеву
Шутеј Д-р Здравко, адвокат у Сарајеву
Зечевић Д-р Сафвет, адвокат у Сарајеву

ИЗАСЛАНИЦИ У САВЕЗ КОМОРА:

Перишић Д-р Срећко, адвокат у Сарајеву
Барух Д-р Израел, адвокат у Сарајеву
Иванишевић Д-р Урош, адвокат у Сарајеву
Пелеш Д-р Љубомир, адвокат у Тузли
Кадих Д-р Бахрија, адвокат у Тузли
Божић Д-р Божидар, адвокат у Мостару

Момировић Сима, Тетово
Спасић Коста, Скопље
Тадић Божидар, Велес
Тасић Драгутин, Скопље
Тодоровић Воја, Куманово
Шуњевић Мирко, Скопље

ДИСЦИПЛИНСКО ВЕЋЕ:

Претседник:

Живковић Ђока, Скопље (умро)

Заменици претседника:

Здравковић Арсеније, Скопље
Влајковић Драгутин, Врање

Чланови:

Бумбић Милоје, Скопље
Вуксановић Љуба, Пећ
Гинић Велибор, Скопље

Грубишић Антоније, Скопље
 Букић Војислав, Скопље
 Јанићијевић Риста, Скопље
 Калик Жарко, Скопље
 Костић Петар, Пирот (умро)
 Михаиловић Драгољуб, Скопље
 Недић Светозар, Нови Пазар
 Поповић Благоје, Скопље
 Протић Војислав, Битољ
 Стојиљковић Душан, Лесковац
 Тасић Драгутин, Скопље
 Тасић Милорад, Ниш
 Харизовић Живота, Куманово
 Чорбић Обрен, Косовска Митровица

ЧЛАНОВИ ДИСЦИПЛИНСКОГ ВЕЋА ПРИ КАСАЦИОНОМ СУДУ :

Илићановић Димитрије, Ниш
 Јаковљевић Филип, Битољ
 Маговчевић Јован, Приштина
 (избрисан, § 34. г.)
 Христић Александар, Врање

ЗАСТУПНИК КОМОРЕ :

Крушковић Александар, Скопље
 Заменик заступника Коморе :
 Милентијевић Милисав, Скопље

АДВОКАТСКА КОМОРА У ЛЈУБЉАНИ.

ОДБОР :

Претседник :
 Мајарон Д-р Данило, Љубљана

Потпретседник :
 Жировник Д-р Јанко, Љубљана

Одборници :
 Брејц Д-р Јанко, Љубљана
 Фермец Д-р Иван, Птуј
 Фетих Д-р Огон, Љубљана
 Калан Д-р Ернест, Цеље
 Кодерман Д-р Карл, Марибор
 Корун Д-р Милан, Љубљана
 Кривиц Д-р Рудолф, Љубљана
 Лапајне Д-р Станислав, Љубљана
 Лавренчић Д-р Иван, Љубљана
 Новак Д-р Фран, Љубљана
 Пирц Д-р Максо, Љубљана
 Равникар Д-р Владимир, Љубљана
 Шубић Д-р Милан, Љубљана
 Текавић Д-р Фран, Љубљана
 Водушек Д-р Божидар, Љубљана

ДИСЦИПЛИНСКО ВЕЋЕ :

Претседник :
 Томиншек Д-р Фран, Љубљана

Потпредседници :
 Швигељ Д-р Антон, Љубљана
 Трео Д-р Драготин, Љубљана
 Сенчар Д-р Матеј, Птуј
 Тавчар Д-р Иван, Љубљана
 Урбанц Д-р Антон, Љубљана
 Жировник Д-р Јанко, Љубљана

АДВОКАТСКЕ СУДИЈЕ :

Храшовец Д-р Јуро, Цеље
 Липолд Д-р Фрањо, Марибор
 Новак Д-р Фран, Љубљана
 Равникар Д-р Владимир, Љубљана
 Сујер Д-р Албин, Љубљана
 Текавић Д-р Фран, Љубљана

УПРАВА ПЕНЗИОНОГ ФОНДА :

Претседник :
 Пирц Д-р Максо, Љубљана

Чланови управног одбора :
 Божич Д-р Антон, Цеље
 Фермец Д-р Иван, Птуј
 Глобевник Д-р Јосип, Ново Место
 Лапајне Д-р Станислав, Љубљана
 Моро Виктор, Љубљана
 Милер Фердо, Марибор
 Саботи Бено, Крањ
 Становник Д-р Иван, Љубљана
 Швигељ Д-р Антон, Љубљана
 Вртачник Д-р Алојз, Љубљана

Чланови надзорног одбора :

Храшовец Д-р Милко, Цеље
 Равникар Д-р Владимир, Љубљана
 Чланови (3) и заменици (3) суда :
 Грабловиц Д-р Јосип, Љубљана
 Креч Д-р Владимир, Љубљана
 Новак Д-р Фран, Љубљана
 Сајовиц Д-р Јосип, ст. Љубљана, Господ. ул.
 Шубиц Д-р Милан, Љубљана
 Водушек Д-р Божидар, Љубљана

ЗАСТУПНИК КОМОРЕ :

Пирц Д-р Максо, Љубљана
 Заменици заступника коморе :
 Кривиц Д-р Рудолф, Љубљана
 Смоле Д-р Албин, Љубљана

Чланови :

Адлеша Д-р Јуро, Љубљана
 Боштјанчић Д-р Леополд, Марибор
 Брејц Д-р Јанко, Љубљана
 Фетих Д-р Огон, Љубљана
 Грабловиц Д-р Јосип, Љубљана
 Хацин Д-р Јосип, Љубљана
 Јеленец Д-р Целестин, Љубљана
 Калан Д-р Ернест, Цеље

Кандаре Д-р Фран, Љубљана
 Клепец Д-р Јосип, Љубљана
 Корун Д-р Милан, Љубљана

Крејчи Д-р Виљем, Љубљана
 Ловренчић Д-р Иван, Љубљана
 Пучник Д-р Јосип, Словенска Бистрица

АДВОКАТСКА КОМОРА У САРАЈЕВУ.

Претседник:

Перишић Д-р Срећко, adv. у Сарајеву

Заменик претседника:

Барух Д-р Израел, адвокат у Сарајеву

Заменик претседника:

Иванишевић Д-р Урош, адвокат у Сарајеву

ОДБОР ТРОЈИЦЕ ПО §§ 44., 54. Зак. о adv.

Чланови одбора:

Илишевић Д-р Симо, адвокат у Бихаћу
 Мандић Д-р Перо, адвокат у Мостару
 Маканец Д-р Милан, адвокат у Травнику
 Андијашевић Д-р Нико, adv. у Сарајеву
 Видовић Д-р Богдан, адвокат у Сарајеву
 Варух Д-р Израел, адвокат у Сарајеву
 Семјан Д-р Мишо, адвокат у Сарајеву
 Спахић Д-р Ивица, адвокат у Сарајеву
 Жужић Д-р Шиме, адвокат у Тузли
 Шутеј Д-р Здравко, адвокат у Сарајеву
 Зечевић Д-р Сафвет, адвокат у Сарајеву
 Весел Д-р Јосип, адвокат у Сарајеву

Ђукић Војислав, Скопље

Јанковић Бора, Скопље

Здравковић Арсеније, Скопље

Заменици:

Анастасијевић Глигорије, Скопље (одсутан)

Спасић Коста, Скопље

Тасић Драгутин, Скопље

ЧЛАНОВИ ИСПИТНОГ ОДБОРА:

Грубић Јован, Скопље

Живковић Ђока, Скопље (умро)

Илићковић Димитрије, Ниш

Јаковљевић Филип, Битољ

Јанковић Бора, Скопље

Ступаревић Ђорђе, Куманово (одсељен)

Томић Коста, Скопље

Христић Александар, Врање

ДИСЦИПЛИНСКО ВЕЋЕ:

Претседник:

Неришић Д-р Срећко, адвокат у Сарајеву

АДВОКАТСКА КОМОРА У ПОДГОРИЦИ.

Претседник:

Заменик претседника:

Гојнић Војислав, адвокат из Подгорице

Заменик претседника:

Вучинић Душан, адвокат из Подгорице

Чланови из Подгорице:

Вулетић Саво, адвокат из Подгорице

Вучинић Душан, адвокат из Подгорице

Коларовић Д-р Душан, adv. из Подгорице

Лукачевић Јово, адвокат из Подгорице

Секретар:

Гојнић Војислав, адвокат из Подгорице

Благајник и књижничар:

Бојовић Бошко, адвокат из Подгорице

Чланови из унутрашњости:

Пуледић Радован, адвокат из Никшића

Радановић Божић, адвокат из Цетиња

Чланови из Подгорице:

Бојовић Бошко, адвокат из Подгорице

Вулетић Саво, адвокат из Подгорице

Гојнић Војислав, адвокат из Подгорице

Даковић Марко, адвокат из Подгорице

Коларовић Д-р Душан, adv. из Подгорице

Лукачевић Јово, адвокат из Подгорице

Павићевић Мато, адвокат из Подгорице

Чланови из унутрашњости:

Дрљевић Јанко, адвокат из Колашина

Баровић Никола, адвокат из Никшића

Лучић Радисав, адвокат из Никшића

Пуледић Радован, адвокат из Никшића

Перовић Гаврило, адвокат из Никшића

АДВОКАТСКЕ СУДИЈЕ:

Вулетић Саво, адвокат из Подгорице

Даковић Марко, адвокат из Подгорице

Лучић Ратко, адвокат из Никшића

Заменици судија:

Баровић Никола, адвокат из Никшића

Бојовић Бошко, адвокат из Подгорице

Пуледић Радован, адвокат из Никшића

ДИСЦИПЛИНСКО ВЕЋЕ:

Претседник:

Бојовић Бошко, адвокат из Подгорице

ЧЛАНОВИ ДИСЦИПЛИНСКОГ ВЕЋА ПРИ ВЕЛИКОМ СУДУ :

1.
2. Ковачевић Новак, адвокат из Никшића

ИЗАСЛАНИЦИ У САВЕЗ КОМОРА :

Буј Милан, адвокат из Цетиња
Павићевић Мато, адвокат из Подгорице
Павић Јефто, адвокат из Никшића

АДВОКАТСКА КОМОРА У СПЛИТУ.

Претседник :

Бај Д-р Рикард, Сплит

Потпретседник :

Десница Д-р Урош, Сплит

Чланови :

Караман Д-р Иван, Сплит
Бего Д-р Марин, Сплит
Шимунић Д-р Звонимир, Сплит
Барбиери Д-р Јосип, Сплит
Церинић Д-р Ловро, Сплит
Крстуловић Д-р Вицко, Сплит
Царић Д-р Иво, Сплит
Мангер Милан, Сплит
Мичић Д-р Миће, Дубровник
Доминис Д-р Ј. Марко, Шибеник

ДИСЦИПЛИНСКО ВЕЋЕ :

Претседник :

Перат Д-р Павао, Сплит

Чланови :

Бај Д-р Рикард, Сплит
Саво Д-р Јосип, Сплит,
Десница Д-р Урош, Сплит

Караман Д-р Иван, Сплит
Ђунио Д-р Слвестер, Сплит
Педерин Д-р Рудолф, Сплит
Церинић Д-р Ловро, Сплит
Бритвић Д-р Павао, Сплит
Гамби Д-р Аугустин, Сплит
Стангер Д-р Уликсе, Сплит
Смолчић Д-р Винко, Шибеник
Влашић Д-р Шиме, Шибеник
Арнери Д-р Роко, Корчула
Кнежевић Д-р Стјепо, Дубровник
Вукотић Д-р Божидар, Котор
Биримиша Д-р Васо, Дубровник

ЗАСТУПНИК КОМОРЕ :

Шимунић Д-р Звонимир, Сплит

Заменици заступника Коморе :

Барбиери Д-р Јосип, Сплит
Матошић Д-р Владимир, Сплит

АДВОКАТСКЕ СУДИЈЕ :

Вукотић Д-р Божидар, Котор
Чингрија Д-р Мелко, Дубровник
Газари Д-р Јулије, Шибеник
Вулетић Д-р Марин, Сплит

АДВОКАТСКА КОМОРА У НОВОМ САДУ.

Претседник :

Адамовић Д-р Стеван, адв. из Н. Сада

Заменик претседника :

Јакшић Д-р Жарко, адв. из Вел. Бечкерека

ПРЕДСЕДНИК ДИСЦИПЛИНСКОГ ВЕЋА :

Моч Д-р Александар, адв. из Новог Сада

Заменици претседника :

Матић Д-р Милан, адвокат из Новог Сада
Јанковић Д-р Жарко, адв. из Вел. Кикинде
Николић Д-р Корнел, адвокат из Сомбора

ЗАСТУПНИК КОМОРЕ :

Секулић Д-р Милан, адв. из Новог Сада

Заменици заступника Коморе :
Секулић Д-р Милован, адв. из Новог Сада
Тодоровић Д-р Коста, адв. из Новог Сада
Булик Д-р Јанко, адвокат з Новог Сада

ЧАСНИЦИ КОМОРЕ :

Тајник :

Мајински Д-р Коста, адв. из Новог Сада

Фискал :

Секулић Д-р Милан, адв. из Новог Сада

Благајник :

Циприс Д-р Оскар, адвокат из Новог Сада

АДВОКАТСКЕ СУДИЈЕ ПРИ КАСАЦИО- НОМЕ СУДУ :

Хаџи Д-р Коста, адвокат из Новог Сада
Бокшан Д-р Милош, адвокат из Новог Сада
Григоријевић Д-р Миливој, адв. из Н. Сада
Латинчић Д-р Јован, адв. из Новог Сада
Лустиг Д-р Фердинанд, адв. из Новог Сада
Лалошевић Д-р Јоца, адвокат из Сомбора
Кенђелац Д-р Миливој, адвокат из Суботице
Малагурски Д-р Фабијан, адв. из Суботице
Грабер Д-р Ладислав, адвокат из Панчева
Ђурић Д-р Никола, адвокат из Вршца

ЧЛАНОВИ ОДБОРА КОМОРЕ :

Моч Д-р Александар, адв. из Новог Сада
 Завлас Д-р Игњат, адвокат из Новог Сада
 Секулић Д-р Милан, адв. из Новог Сада
 Мајински Д-р Коста, адв. из Новог Сада
 Циприс Д-р Оскар, адвокат из Новог Сада
 Матић Д-р Милан, адвокат из Новог Сада
 Ковач Д-р Бодог, адв. из Новог Сада
 Арадски Д-р Мита, адвокат из Новог Сада
 Могин Д-р Сава, адвокат из Новог Сада
 Николић Д-р Никола, адвокат из Н. Сада
 Мацак Д-р Матија, адвокат из Новог Сада
 Манојловић Д-р Јован, адвокат из Суботице
 Ивковић Ивандекић Д-р Мирко, адв. из Суб.
 Ђурић Д-р Давид, адвокат из Сомбора
 Грчић Д-р Паја, адвокат из Вел. Бечкерека
 Пајић Д-р Ђока, адвокат из Панчева
 Бојанић Д-р Петар, адв. из Вел. Кикинде
 Милетић Д-р Живко, адв. из Беле Цркве

ЧЛАНОВИ ДИСЦИПЛИНСКОГ ВЕЋА :

Табаковић Д-р Ђура, адв. из Новог Сада

Ковач Д-р Бодог, адвокат из Новог Сада
 Лауровић Д-р Јован, адв. из Новог Сада
 Тапавица Д-р Ђорђе, адв. из Новог Сада
 Вермеш Д-р Имре, адвокат из Новог Сада
 Недељковић Д-р Ђорђе, адв. из Новог Сада
 Медаковић Д-р Душан, адв. из Новог Сада
 Шкреблин Иван, адвокат из Новог Сада
 Илијић Д-р Радослав, адвокат из Н. Сада
 Марош Д-р Карло, адвокат из Новог Сада
 Магарашевић Д-р Александар, адв. из Н. С.
 Катанец Д-р Миховил, адв. из Новог Сада
 Николић Д-р Ђорђе, адвокат из Сомбора
 Гал Д-р Реже, адвокат из Сомбора
 Мијајев Д-р Лука, адв. из Вел. Бечкерека
 Жирош Д-р Лајош, адв. из Вел. Кикинде
 Киш Д-р Ђорђе, адвокат из Панчева
 Филипон Д-р Мартин, адвокат из Вршца

ОДБОР ТРОЈИЦЕ :

Павлас Д-р Игњат, адвокат из Новог Сада
 Арадски Д-р Мита, адвокат из Новог Сада
 Мацак Д-р Матија, адвокат из Новог Сада

Јуриспруденција адвокатске коморе

Адвокат који се пресели са територије друге адвокатске коморе и тражи упис у именик адвоката ове коморе мора платити пуну уписнину предвиђену у §-у 61. пословника коморе.

Г. Ђ. С. адвокат — члан Адвокатске Коморе у Скопљу, коме је ова одобрила преселење на територију ове Коморе, обратио се молбом за упис у именик адвоката. Одбор му је упис у начелу одобрио с тим, да плати уписнину од 2.000.— дин. у смислу § 61. пословника коморе. Г. Ђ. С. није био задовољан оваквим решењем одбора у колико се оно односило на уписнину и тражио је да му се о томе изда формално решење. Одбор му је издао формално решење, чији диспозитив гласи, да има да плати 2.000.— дин. на име уписнине.

РАЗЛОЗИ :

У ал. 2. § 6. Зак. о адв. предвиђено је, да се од молиоца може захтевати уписнина за упис у именик. Висина уписнине предвиђена је § 61. пословника Коморе. По том пропису за упис у адв. именик плаћа се у Београду уписнина од 2.000.— дин. Молилац је, међутим, на име уписнине положио свега 300.— дин. сматрајући, да овде стоји случај из ал. 2. § 61. пословника Коморе. Такво тумачење није правилно. Пословници Адвокатске Коморе у Београду писани су и важе само за њену територијалну надлежност, и

ал. 2. § 61. пословника може се применити само на случај преселења из места у место на територији њеној. Код молиоца пак стоји други случај. Он је члан Адвокатске Коморе у Скопљу и не може тражити, да се на њега примени пропис ал. 2. § 61. пословника Коморе. Он је дужан да плати уписнину по ал. 1. § 61. пословника коморе, о чему га треба решењем известити.

Г. Ђ. С. жалио се на ово решење, али је Касациони суд жалбу одбацио а решење оснажио.

Адвокат — избеглица из Русије не може бити уписан у именик адвоката док не положи адвокатски испит после вежбе од године дана и ако је положио судачки испит на територији Врховног суда у Сарајеву

Г. Л. Д. обратио се Комори молбом за упис у адв. именик. Између осталих исправа, поднео је као доказ и уверење о положеном судачком испиту код Врх. суда у Сарајеву.

Одбор Коморе донео је решење, којим се молилац одбија од тражења, наставши да исти није испунио услове из §§ 2., 5., 121. и 125. Зак. о адвокатима.

Г. Л. Д. жалио се на овакво решење одбора Коморе и Касациони суд је исто поништио са разлога, што одбор није дао ближу и потпунију оцену докумената, које је молилац уз молбу поднео, с тим, да од-

бор Коморе при доношењу накнадне одлуке узме у оцену и прилоге молиоца поднете уз жалбу.

Поступајући по примедбама Касационог суда, одбор коморе донео је решење, којим се молилац опет одбија од тражења.

РАЗЛОЗИ:

§ 2. Зак. о адвокатима прописао је у тач. а) услов држављанства. Молилац је тај услов испунио тек 1925. год., те се према томе време и стаж који је пре тога имао не може рачунати по § 2. пом. Зак. као довољан стаж по тач. г). Према томе молилац и не може тражити упис на основу § 2. Зак. о адвокатима.

Молилац би се могао користити уписом у адв. именик на основу § 121. ст. I јер је у Русији био адвокат а по народности је славен и добио је држављанство. Само у томе случају потребно је прво да положи испит по одредбама овог Закона и да поднесе уверење Министра Правде да нема сметњи за упис у именик.

Међутим молилац тај услов није испунио. Исто тако молилац се неумесно позива на ст. II. § 124. јер се пом. законски пропис односи само на она лица, која су већ адвокати, а тај случај овде не стоји, јер је молилац тражио упис не као досадањи адвокат, већ као досадањи адв. приправник.

Улазећи у оцену поднетих доказа Одбор је констатовао следеће: из решења Одвјетничког одбора у Загребу Бр. 333. од 4. колвоза 1924. год. види се да је молилац уписан у именик адв. приправника условно, т. ј. да у року од шест месеци од дана решења поднесе доказе да је примљен у држављанство, јер ако то у одређеном року не учини, дотадашња пракса неће му се рачунати. Из приложеног уверења о држављанству издатог у августу 1925. год. види се да молилац није испунио у одређеном року тражени услов, те му се сходно том решењу Одвјетничког Одбора не може ни признати тај стаж.

Али и поред претпоставком да му Одбор Адв. Коморе призна поднете доказе као уредне, молилац ипак не може бити уписан у адв. именик, јер је требао поднети доказе о томе, да је као судија провео по § 3. Зак. о адвокатима најмање пет година службе у том звању. Међутим молилац то није поднео, јер се из извештаја Врх. Суда у Сарајеву види, да је положио испит а не и да је провео пет година као судија на служби. Исто тако из извештаја Мин. Правде Бр. 72373. од 17. септембра 1929. год. поднетог овој Комори на њено тра-

жење, види се да је молилац 25. октобра 1927. год. полагао правозаступнички испит и да испит није положио.

Па како молилац није испунио услове из § 3. Зак. о адвокатима, јер нема пет година судијске службе, ни из § 2. јер нема пре добијеног држављанства прописан стаж, ни из ст. I. § 121. јер се из извештаја Мин. Правде види да испит није положио, то се од тражења уписа у именик адвоката има одбити.

По жалби Г. Л. Д. Касациони Суд решење снажи а жалбу одбацује.

Борба против пискарача.

Комора је до сада поднела око 80 тужби против пискарача. Судије појединци у највећем броју случајева прекидају истрагу против тужених пискарача, јер не схватају ни дух ни тенденцију Зак. о адвокатима. Њима § 120. Зак. о адвокатима не изгледа довољан, да се по њему може и мора казнити радња оних лица која обављају ма у коме виду адвокатске послове а нису адвокати. Шаолонским тумачењем § 120. Зак. о адвокатима даје се могућност једном срамотном злу да се и даље развија и да нашу средину у очима културних људи претставља као оалканску у најгорем смислу речи.

Комора је поводом овако рђаве праксе коју заводе судије појединци интервенисала код Господина Министра Правде писменом образложеном претставком. Свакако, да ће I. Министар, ако то већ није учинио, наредити, да судови кривице пискарача брже извиђају и суде.

Али има судија, које су § 120. Зак. о адв. примениле баш онако како га у сваком случају треба примењивати. До сада, нажалост, свега их је три. Свега три пискарача осуђено је до сада. Ми ћемо ниже нотирати све три пресуде укратко, али ради тачног и јаког образложења, навешћемо текстuelно пресуду, којом је кажњен Никола К. Ристић почев од разлога:

РАЗЛОГ СУДА

По свршеном извиђању у смислу § 218. к. с. п. Суд је нашао да у радњи оптуженог Николе К. Ристића, што је противно Закону о адвокатима вршио адвокатске послове у виду заната стоји дело из § 120. Закона о адвокатима.

Постојање овога дела утврђује се претставком приватног тужиоца — Адвокатске Коморе и инкриминисаним писмима упућеним Витомиру Живковићу и Косари Стефановић §§ 230. т. I. и 232. к. с. п.

Да је оптужени извршилац овога дела утврђује се инкриминисаним писмима која он за своја признаје — § 232. к. с. п.

Суд не може поклонити вере одбрани оптуженог да су поменута два писма изузетни случајеви и да се он није бавио адвокатским пословима у виду заната, из начина како је и ова писма писао а нарочито из факата што је за ову сврху и штамбиљ - печат поручио види се не само да је он адвокатске послове у виду заната обављао, већ да их је и у велико радио.

Као што су два инкриминисана писма прив. тужиоцу дошла до руку Суд налази да исто тако постоји вероватноћа да таквих писама и адвокатских послова, које је он обављао има много више, јер он као неправно лице и као лице које нема права на упражњавање ових послова морао је прво радити без печата, па тек кад му је пошло за руком он је и печат поручио. То у толико пре што је он на кривичном испиту изјавио да је показано писмо једини случај, а данас на претресу признаје за своје и писмо упућено Косари Стефановић.

Његова одбрана да је он ове послове обављао као писар пријављен код адвоката и овог Суда, неумесна је, јер и кад би стајали ти наводи, он не би могао самостално радити нити је могао имати своју фирму, јер ако је он радио као писар једног адвоката, одкуда то долази да он има свој печат.

Према томе оптужени Никола Ристић има се осудити на казну у смислу § 120. закона о адв. с обзиром на добро владање као једину околност олакшавну — § 59. т. 4. к. з.

Оптужени ће бити одговоран за трошкове причињене ислеђењем и суђењем овога дела — §§ 322—328. к. с. п. и чл. 17. Закона о таксама.

На основу свега и §§ 12, 20, 21, 23, 27, 28, 40. и 59. к. з., § 120. зак. о адвокатима §§ 240. 249. и 251. к. с. п. и Закона о таксама — Првостепени Суд за Град Београд.

П Р С У Ћ У Ј Е :

Да се оптужени Никола К. Риситић родом из Лебана, срез Јабланички, за представљено дело у реферату ове пресуде, казни са два месеца затвора која ће му се казна ра-

чунати од дана лишења слободе по извршности ове пресуде и са Динара 1.500.— хиљаду пет стотина новчане казне у корист Државне касе.

Да плати:

1) Суду неплаћене казне у динара 50.— педесет; 2) Прив. тужиоцу Адвокатској Комори оvd. Динара 600.— шест стотина на име трошкова.

Такса је плаћена.

Пресуђено у Првостепеном Суду за Град Београд 27. децембра 1929. год. Бр. 91.580 Н — 706. у Београду.

Против овакве пресуде осуђени је изјавио незадовољство Београдском апелационом суду. Апелациони суд нашао је, да дело стоји, али да је казна сувише високо одмерена, те исту снизио на 1 месец затвора и 1.000.— дин. новчане казне.

Судија појединац I одељења Прв. суда за Град Београд осудио је Јованку Хаџистаревић на месец дана затвора и 1.000.— дин. новчане казне у корист државне касе. Хаџистаревић држи посреднички биро у Београду и бавила се адвокатским пословима. Признала је, да је правне послове за рачун њеног биро-а обављао њен пуномоћник један адвокат из Београда. Ова пресуда још није извршна, јер је на њу изјављено незадовољство, а Комора је већ предузела мере против дотичног адвоката због помагања пискарача.

Пресудом судије појединца Петровачког првостепеног суда кажњен је Живко Ђорић са 300 динара у корист фонда за подизање и поправљање казних завода и т. д. или да буде 5 дана у затвору, ако новчану казну не буде могао платити. Ова пресуда постала је извршна.

Комора ће настати свим силама, да се пискарачи као јавно друштвено зло што пре искорени не због тога што они адвокатима конкуришу, већ због тога, да се ова видљива срамота из наше средине уклони.

Сваки адвокат дужан је достављати Комори сваки случај рада пискарача са потребним доказима, како би Комора могла подносити тужбе надлежним судовима.

Списак адвоката и адвокатских приправника

АДВОКАТИ КОЈИ СУ ИЗБРИСАНИ ИЗ АДВОКАТСКОГ ИМЕНИКА

1. Алкалај Давид Др. из Београда услед оставке
2. Џабић Радосав из Београда услед оставке
3. Ковачевић Илија из Београда услед смрти
4. Јовановић Момчило из Крушевца, услед оставке
5. Ристић Милутин из Лознице, услед оставке
6. Рашковић Живојин из Београда, услед оставке
7. Јевђенијевић Чедомир из Краљева услед оставке
(Јевђенијевић је поново уписан у адв. именик са седиштем канцеларије у Београду)
8. Московљевић Живојин из Београда, услед премештаја за Битољ
9. Марковић Лазар Д-р из Београда, услед оставке
10. Мијовић Александар Д-р из Београда, услед оставке
11. Милић Константин из Београда, услед оставке
12. Новак Јанже из Београда, услед премештаја у Љубљану
13. Павловић Драгић из Београда, услед оставке
14. Церовић Гаврило из Београда, услед оставке
15. Павићевић Крсто из Београда, услед оставке
16. Јовановић Ђорђе из Београда, услед оставке
17. Јанковић Станоје из Београда, услед премештаја у Бачку Паланку
18. Јездић Десанка из Београда, услед оставке
19. Брэдваревић Борислав из Београда, услед премештаја у Перлез
20. Поповић Милутин из Београда, услед смрти
21. Петровић Боривоје из Београда, услед оставке.

АДВОКАТИ КОЈИ СУ ПРЕСЕЛИЛИ КАНЦЕЛАРИЈУ ИЗ ЈЕДНОГ МЕСТА У ДРУГО НА ТЕРИТОРИЈИ ОВЕ КОМОРЕ.

1. Петровић Христифор Д-р из Зајечара, у Београд
2. Славнић Војислав из Јагодине у Београд
3. Николић Милорад из Неготина у Књажевац
4. Станковић Немања из Београда у Шабац

5. Исаковић Никола из Крагујевца у Аранђеловац

6. Аранички Миливоје из Аранђеловца у Београд

АДВОКАТИ КОЈИМА ЈЕ КОМОРА ИЗДАЛА ДЕКРЕТ

1. Царевић Милош Б., Београд
2. Голубовић Живојин С., Београд
3. Матић Милан Љ., Београд
4. Ђорђевић Гаврило Т., Београд
5. Качаник Александар Д., Београд
6. Ростовцев Сергеје Г., Београд
7. Бабић Радомир П., Београд
8. Закић Владимир Ј., Београд
9. Ђировић Божидар Т., Београд
10. Живановић Александар В., Ваљево
11. Поповић Јован Ст., Београд
12. Московлић Љубомир М., Петровац
13. Тодорић Стеван Д., Београд
14. Динић Мирослав С., Зајечар
15. Димитријевић Бранко Н., Крушевац
16. Перовић Сима Б., Београд
17. Чернишевски Владимир К., Београд
18. Батинић Арсеније М., Паланка
19. Ђорђевић Јован Д., Београд
20. Павићевић Крсто, Београд
21. Илић Јерусалим Ђ., Крушевац
22. Аксентијевић Драгомир В., Београд
23. Радовић Чедомир А., Крагујевац
24. Милошевић Сретен Ђ., Алексинац
25. Штерић Миодраг С., Смедерево
26. Цветковић Душан Ст., Београд
27. Драгомировић Миливој С., Београд
28. Стојковић Сретен П., Паланка
29. Шалом Живко А. Београд
30. Бабић Јован Д. Београд
31. Војиновић Војин Д., Београд
32. Богдановић Милорад А., Београд
33. Петровић Драгољуб Ј., Београд
34. Крстић Михајло П., Пожаревац
35. Поповић Димитрије М., Чачак
36. Павловић Михајло Т., Паланка
37. Симоновић Цветко Л., Зајечар
38. Протић Димитрије М., Крушевац
39. Ковачевић Никола, Ваљево
40. Боровић Јован К., Ужице
41. Мијушковић Радован В., Ваљево
42. Обрадовић Милета Д., Београд
43. Ђорђевић Станислав А., Петровац
44. Гребенаровић Стојановић Радмила Алексинац
45. Јанковић Риста С., Београд
46. Ранковић Тодор М. Ђуприја
47. Ђурић Ранко С., Београд
48. Стабловић Драгољуб Ј., Београд
49. Чворић Цветко Св., Лозница

50. Бјелић Урош М., Београд
51. Вукашиновић Божић Д., Београд
52. Сокић Момчило М., Београд
53. Милошевић Милутин М., Крагујевац
54. Лебедев Глеб Ђ., Београд
55. Леви Исаило Л., Београд
56. Розенбергер Звонко Д-р, Београд
57. Јосимовић Радоје М., Београд
58. Цинцар-Јанковић Младен Т., Београд
59. Здравковић Драгиша Ђ., Београд
60. Бројаковскиј Никола, Београд
61. Лауфер Максо Д-р, Београд
62. Карабатић Драгољуб, Пожаревац
63. Јевђенијевић Чедомир, Београд
64. Амар Исак С., Београд
65. Нафуси Исак С., Београд
66. Николић Богдан В., Београд
67. Митровић Момчило Д., Ваљево
68. Ђорић Живко Ј., Петровац
69. Исаковић Драгомир Д-р, Београд
70. Накић Милан П., Крушевац
71. Мојсиловић Михаило В., Београд
72. Ђорђевић Драгољуб В., Београд
73. Витановић Никола Ј., Београд
74. Грубић Милан С., Београд
75. Бошковић Радосав, Београд
76. Урошевић Љубиша К., Крушевац
77. Јовановић Боривоје Мих., Алексинац
78. Живановић Миодраг М., Београд
79. Никодијевић Чедомир Т., Алексинац
80. Хаџи Павловић Предраг, Алексинац
81. Чок Марија Иван Д-р, Београд
82. Стојановић Никола Д-р, Београд
83. Пелеш Душан Д-р, Београд
84. Аранички Миливоје, Аранђеловац
85. Бошковић Александар В., Београд
86. Радовић Благо, Београд
87. Дуњић Миодраг, Београд
88. Хорват Владимир Д-р, Београд
89. Мартиновић Арсеније, Београд
90. Албала Јаков Д-р, Београд
91. Ступаревић Ђорђе, Београд
92. Трајковић Иван, Београд
93. Чогурић Радуге, Паланка
94. Јовановић Ст. Јован, Београд
7. Алексијевић Александар, на вежби код Васовића Живојина у Београду
8. Ђорђевић Драгутин, на вежби код Вилдовића Милутина у Београду
9. Поповић Павле, на вежби код Поповића Страхине у Ужицу
10. Стефановић Богољуб, на вежби код Најмана Николе у Београду, иступио 5.-III.-30.
11. Борисављевић Душан, да вежби код Богомира Божића у Београду, иступио 12.-X.-29.
12. Лазић Радомир, на вежби код Драшковића Ђорђа у Ужицу, иступио 23.-XII.-1929.
13. Марковић Јован, на вежби код Марковћа Боривоја у Београду, иступио 23.-VIII.-29.
14. Стефановић Властимир, на вежби код Херцог Франа Д-р у Београду
15. Радојевић Богдан, на вежби код Рибара Ивана Д-р у Београду, иступио 1.-XII.-1929.
16. Влајић Миодраг, на вежби код адв. Јанићијевића Душана у Крагујевцу
17. Атанацковић Љубинка, на вежби код Павловића Војислава у Београду, иступила 24.-III.-29.
18. Мирковић Ђорђе, на вежби код Трифуновића Љубише у Београду, иступио 1.-XII.-1929.
19. Андрић Радивоје, на вежби код адв. Леви-а Гаврила у Београду
20. Лукић Велимир, на вежби код адв. Лекића Богдана у Београду
21. Гудовић Јелица, на вежби код Демајо Морица у Беогр. — иступила
22. Стаменковић Христа, на вежби код Николића Душана у Београду, иступио 1.-V.-1930.
23. Перић Илија, на вежби код адв. Равник Јоже Д-р у Београду
24. Чукић Драга Д-р, на вежби код Ивановића Томе у Краљеву, иступила 5.-XII.-1929.
25. Заниновић Јосип, на вежби код адв. Жежа Фрање Д-р у Београду
26. Бранковић Селимир, на вежби код адв. Гођевца Драгослава у Београду
27. Кусовац Лабуд Д-р на вежби код адв. Јовановића Рајка у Београду
28. Милић Миленко на вежби код адв. Поповића Љубомира Д-р у Београду
29. Бојанић Антун на вежби код адв. Фоћића Милана у Београду
30. Василијевић Адам, на вежби код Анђелковића Миодрага у Београду, иступио 16.-XII.-1929.
31. Видојевић Боривоје на вежби код адв. Радовановића Љубомира у Београду

СПИСАК

АДВОКАТСКИХ ПРИПРАВНИКА.

1. Поповић Драгослав А., на вежби код адв. Петковића Добривоја у Београду
2. Недељковић Бранислав М., на вежби код адв. Поповића Андрије у Београду
3. Бенвенисти Сима, на вежби код адв. Адање Симе у Београду
4. Лехно Валентин, на вежби код адв. Деде Николе у Београду
5. Лугомирски Драгослав, на вежби код адв. Лугомирског Бранислава Г. Мил.
6. Бројаковскиј Никола, постао адвокат

32. Обрадовић Димитрије на вежби код адв. Аранђеловића Сотира у Београду
33. Демајо Војка на вежби код адв. Демајо Самуила у Београду
34. Павловић Ђорђе на вежби код адв. Тадића Миливоја у Ужицу
35. Драшковић Димитрије на вежби код адв. Ђермановића Живорада у Ваљеву
36. Белеслијин Војислав на вежби код адв. Попс Фридриха Д-р у Београду
37. Прибићевић Стојан, на вежби код Попе Фридриха Д-р у Београду, иступио 22.-V.-1930. Фридриха Д-р у Београду
38. Тимотијевић Душан на вежби код адв. Попс Фридриха Д-р у Београду
39. Супић Марко на вежби код адв. Попс Фридриха Д-р у Београду
40. Савић Марта на вежби код адв. Драговића Милана у Београду
41. Таубер Леонид на вежби код адв. Никетића Гојка у Београду
42. Белић Радмило на вежби код адв. Николића Милана у Београду
43. Воркапић Радивоје на вежби код адв. Ђермановића Рајка Д-р у Београду
44. Мирковић Драгослав, на вежби код Маринковића Марина у Београду иступио 14.-XII.-20.
45. Станисављевић Јован, на вежби код Јововића Павла у Београду, иступио 10.-III.-930.
46. Петровић Александар, на вежби код Стефановића Борислава у Београду, иступио 9.-II.-1930.
47. Калајић Велимир на вежби код адв. Јовановића Богољуба у Београду
48. Станковић Милош, на вежби код Станковића Немање у Београду
49. Мишић Војислав на вежби код адв. Благојевића Миливоја у Београду
50. Јовић Братислав на вежби код адв. Стефановића Љубомира у Београду
51. Митровић Момчило, на вежби код Недељковића Владислава у Ваљеву — постао адвокат
52. Богосављевић Раденко на в. код адв. Васовића Живојина у Београду
53. Матић Зарија на вежби код адв. Благојевића Обрада у Београду
54. Баџић Бранислав на вежби код адв. Маринковића Миладина у Београду
55. Поповић Радован на вежби код адв. Петковића Добривоја у Београду
56. Ивковић Бранислав, на вежби код Живаљевића Димитрија у Београду — иступио 1.-I.-30.
57. Јовановић Велибор, на вежби код Поповића Милутина у Београду, иступио 16.-II.-1930.
58. Радисављевић Олга на вежби код адв. Петровића Николе Д-р у Београду
59. Јанковић Александар на вежби код адв. Димитријевића Добре у Пожаревац
60. Томић Евгеније Д-р на вежби код адв. Алкалаја Симе Д-р у Београду
61. Трифуновић Никола на вежби код адв. Стефановића Љубомира у Београду
62. Бајаловић Љубомир на вежби код адв. Стаменковића Арсенија у Београду
63. Ђукић Емилија на вежби код адв. Кречковића Лазара у Београду
64. Ковачевић Никола, на вежби код Ђермановића Живорада у Ваљеву — постао адвокат
65. Јеремић Милутин на вежби код адв. Рафајловића Драгомира у Београду
66. Галијан Фрања на вежби код адв. Павловића Павла у Београду
67. Бранковић Недељко на вежби код адв. Обрадовића Миладина у Београду
68. Кумануди Станислав на вежби код адв. Поповића Миленка у Београду
69. Лазовић Драгутин на вежби код адв. Поповића Димитрија у Чачку
70. Гођевац Анка, на вежби код Гођевића Велизара у Београду — иступила 2.-V.-1930.
71. Кречковић Михаило на вежби код адв. Кречковића Лазара у Београду
72. Атанацковић Рајко на вежби код адв. Кастела Душана Д-р у Београду
73. Аврамовић Душан, на вежби код Ђорђевића Јована у Београду, иступио 5.-III.-1930.
74. Мојић Сава Д-р на вежби код адв. Поповића Дамјана у Београду
75. Ђишић Мехмед, на вежби код Љубибратића Драгослава у Београду — иступио 8.-III.-930.
76. Алкалај Јосиф на вежби код адв. Алкалаја Давида Д-р у Београду
77. Стојић Радивој на вежби код адв. Стојановића Јосифа у Београду
78. Полак Жељко Д-р на вежби код Петровића Н. Петра у Београду — иступио 25.-I.-1930.
79. Плешаков Александар на веж. код адв. Ђорђевића Милана у Београду
80. Алкалај Моша на вежби код адв. Алкалаја Давида А. у Београду
81. Вучетић Лазар на вежби код адв. Зорца Винка Д-р у Београду
82. Кулаш Јурај Д-р на вежби код адв. Финц Рафаила у Београду
83. Здравковић Миливоје на вежби код адв. Ивеше Михајла у Крагујевцу
84. Гошовић Велиша на вежби код адв. Маринковића Душана у Београду

85. Симовић Милош на вежби код адв. Петровића Николе Д-р у Београду
86. Недић Милосав на вежби код адв. Илића Душана у Београду
87. Барјактаровић Никола на вежби код адв. Маринковића Миладина у Београду
88. Шулејић Живадин на вежби код адв. Батинића Арсенија у Паланци
89. Матутиновић Јаков на вежби код адв. Мариновића Марина у Београду
90. Мелентијевић Раденко на вежби код адв. Лозанића Милорада у Чачку
91. Михаиловић Милан на вежби код адв. Шкорића Михаила у Шапцу
92. Батавељић Владан на вежби код адв. Кастела Душана Д-р у Београду
93. Ђирић Ђорђе на вежби код адв. Петровића Александра-Чарла у Београду
94. Петровић Драгољуб на вежби код адв. Атанацковића Боре у Београду
95. Протић Димитрије на вежби код адв. Милошевића Војислава у Београду
96. Гајић Александар на вежби код адв. Савића Светислава у Шапцу
97. Ристић Душан ступио на вежби код Демаја Шемаја у београду иступио 2-1-930.
98. Поповић Милан на вежби код адв. Олип Јанка Д-р у Београду
99. Мојсиловић Михаило на вежби код Живаљевића Димитрија у Београду — постао адвокат
100. Којовић Ђорђе на вежби код адв. Гођевца Велизара у Београду
101. Владисављевић Милан на вежби код адв. Тодоровића Павла у Београду
102. Лазић Михаило на вежби код адв. Стефановића Милутина у Зајечару
103. Јанић Стеван на вежби код адв. Обрадовића Бранка у Београду
104. Начић Тодор на вежби код адв. Најмана Николе у Београду
105. Мариновић Александар на вежби код адв. Маринковића Душана у Београду
106. Павлић Фрања Д-р на вежби код Јоже Фрање Д-р у Београду иступио 25-IV-30.
107. Терски Александар на вежби код адв. Миљковића Душана у Београду
108. Алексић Рајко на вежби код адв. Тодоровића Михаила у Крушевцу
109. Миловановић Миодраг на вежби код адв. Вукашинца Сретена у Аранђеловцу
110. Трифуновић Станко на вежби код адв. Петровића Нинка у Београду
111. Срећковић Војин на вежби код адв. Милошевића Сретена у Алексинцу
112. Живанић Михајло на вежби код адв. Гарашанина Владимира Д-р у Београду
113. Равнихар Роман Д-р на вежби код адв. Зорц Винка Д-р у Београду

114. Гелфенбајн Анатолиј на вежби код адв. Шушића Живка у Београду
115. Теодоровић Иван на вежби код адв. Костића Драгослава у Београду
116. Ђирић Ж. Миладин на вежби код адв. Васића Миодрага у Чачку
117. Павловић Петар на вежби код адв. Живанчевића Михајла у Београду
118. Рајаковић М. Милоје на вежби код адв. Николића Момчила у Београду
119. Николић М. Петар на вежби код адв. Николића Милана у Београду
120. Савић М. Данило на вежби код адв. Јоксимовића Драгића у Београду
121. Мицић Мирослав на вежби код адв. Петровића Тихомиља у Књажевцу
122. Продановић Стојан на вежби код адв. Грубића Милана у Београду

АДВОКАТСКИ ПРИПРАВНИЦИ БРИСАНИ ИЗ ИМЕНИКА АДВ. ПРИПРАВНИКА НА ЊИХОВУ МОЛБУ.

1. Бројаковскиј Никола
2. Стефановић Богољуб
3. Борисављевић Душан
4. Лазић Радомир
5. Марковић Јован
6. Радојевић Богдан
7. Рајаковић Милоје био код Павловића
8. Мирковић Ђорђе
9. Гудовић Јелица
10. Стаменковић Христа
11. Чукић Драга Д-р
12. Василијевић Адам
13. Прибићевић Стојан
14. Мирковић Драгослав
15. Станисављевић Јован
16. Петровић Александар
17. Станковић Милош
18. Митровић Момчило
19. Ивковић Бранислав
20. Јовановић Велибор
21. Ковачевић Никола
22. Гођевац Анка
23. Аврамовић Душан
24. Ђишић Мехмед
25. Полак Жељко Д-р
26. Ристић Душан
27. Мојсиловић Михаило
28. Павлић Фрања Д-р

АДВОКАТСКИ ПРИПРАВНИЦИ КОЈИ СУ ИСТУПИЛИ ИЗ ЈЕДНЕ И СТУПИЛИ У ДРУГУ АДВОКАТСКУ КАНЦЕЛАРИЈУ.

1. Бенвенисти Сима био код Алкалаја А. Давида, затим код Демајо Морица а сада код Адање Симе Д-р

2. Лехно Валентин био код Ковачевића Илије сада код Деде Николе
3. Бојанић Антун био код Петровића Николе Д-р сада код Фотића Милана
4. Обрадовић Димитрије био код Благојевића Видана Д-р сада код Аранђеловића Сотира
5. Калајић Велимир био код Мишића Владимира сада код Јовановића Богољуба
6. Галијан Фрања био код Живадиновића Милана сада код Павловића Павла
7. Рајковић Милоје био код Павловића Драгића сада код Николића Момчила